

ПОЛИТИЧКА МОДЕРНИЗАЦИЈА

Зоран Милошевић, *Политичка модернизација*, прво издање

ИЗДАВАЧ:

Институт за политичке студије
Светозара Марковића 36
Београд
www.ipsbgd.edu.rs

ЗА ИЗДАВАЧА:

Др Живојин Ђурић

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Проф. др Раде Божовић
Проф. др Драган Суботић

Штампа:

Драслар партнер, Београд

Тираж:

300.

Штампање књиге помогло је Министарство науке и
развоја Републике Србије

ISBN 978 – 86 – 7419 – 211 - 5

Др Зоран Милошевић

ПОЛИТИЧКА МОДЕРНИЗАЦИЈА

**ИНСТИТУТ ЗА ПОЛИТИЧКЕ СТУДИЈЕ
БЕОГРАД, 2009.**

Уводно слово

Књига која је пред вама настала је у оквиру научног пројекта *«Друштвене и политичке претпоставке изградње демократских институција у Србији»* (149057Д), који се развија у оквиру Института за политичке студије у Београду, а финансира Министарство науке Републике Србије.

У књизи смо посебну пажњу обратили на одређене друштвене проблеме који се могу одредити у оквиру опште теме научног пројекта, а то су, јасно је, различита питања модернизације демократских инсти-

туција у Србији. Због тога је и сама структура књига ограничена овим поставкама.

У првом делу смо се позабавили питањима као што су појам и теорије политичке модернизације (по чему је књига и добила наслов). У раду се разматра појам и теорије политичке модернизације под којом се, у глобалном смислу, подразумева процес преласка аграрних друштава у индустријска, а у локалном смислу најчешће преношење западних политичких форми и институција, закључно са политичким партијама, у транзициона друштва. Оваква политичка модернизација већ је одбачена, захваљујући политиколошким анализама незападних аутора, што је довело и до промене политике модернизације од неколико значајних држава (Кина, Русија, Бразил). То је и довело до аутентичних (незападних) политика модернизације у овим државама, а као крајњи резултат је чињеница да су ове земље, посебно Кина и Русија, дочекале светску економску кризу са бољим политичким системима од САД (или како обавештајне службе САД предочавају својој влади «да се шири привлачност 'државног капитализма'...», па да би «многе земље могле да буду привучене да примене руски и кинески модел развоја као алтернативу сада доминантном западном моделу».

Основне примедбе незападних аутора су да нема политичке модернизације без обнове националних осећања, (у том смислу језика и традиционалне религије, очувања села, патријархалног морала и биолошке репродукције, што није могуће у оквирима западних образаца политичке модернизације), тако да се овом појму, садржају и теоријама политичке модернизације дају другачији, по мишљењу аутора, напреднији, животнији и праведнији елементи. То је заиста лекција за све наследнике Византије, мислимо на Русију, Србију, Грчку,

Бугарску па и читав Балкан, јер каква је то модернизација ако не предвиђа очување идентитета народа. Таква модернизација се, дефинитивно је, мора одбацити.

У питању «Шта није у реду са демократијом?» покушали смо да покажемо да реална демократија има своје варијације и да се у процесу «демократизације» и «модернизације» Србије заправо радо о увођењу колонијалне демократије, односно о потчињавању Србије западним центрима моћи под плаштом њене демократизације. Питања који смо покушали да овом приликом отворимо, надамо се, неће никога оставити равнодушним. Посебно што код нас постоји хорско-папагајско понављање западних мантри да једемократија савршен систем, те да га није но пожељно, а ни добро критиковати.

Затим смо се бавили могућностима и садржајем модернизације српско-руских односа и заштитом традиционалног културног обрасца код Срба, што је наставак претходног питања, питања смисла модернизације која предвиђа денацификацију Срба. У оквиру овог питања открили смо да се у Србији води перманентан рат против традиционалног културног обрасца Срба – Светосавља, те да га није могуће очувати без помоћи других православних народа, пре свега Русије. Другим речима, не стигне ли брза и ефикасна помоћ Русије – Срби ће, попут неких његових делова, брзо бити денацификовани. У том смислу сагледавамо и привредну сарадњу Руса и Срба, не као пуко зарађивање (стицање профита), него као очување културног идентитета, који подразумева међусобно поштовање, што није могуће без привреде која је у функцији тог циља. Посебно што се анализирана нова идеологија која се намеће Србима исказује као антируска, те новац стечен таквом привре-

дном сарадњом може бити (зло)употребљен против једне или обе државе од стране Запада.

На ово питање надовезало се питање геополитичког полагаја Србије, које смо ми анализирали кроз ставове оснивача руске геополитичке школе, Александра Дугина. Важно је нагласити да је Дугин, иако емотивно везан за Србе и Србију, дао крајње рационалне савете. Дугин је нагласио да је Србија међупростор и да као таква мора да се окрене «бугарској геополитици», тј. створи пронемачку (поред проруске) струје.

Друштвена и политичка кретања су нам, затим,

боду информисања као основу за свако демократско друштво. Морамо нагласити да је овај рад написан много пре Букерештанског самита НАТО-а 2008. године, где је и **званично донета одлука о формирању НАТО телевизије**. Затим следи пионирски текст о покушају разбијања овог агресивног војног савеза (НАТО-а), од стране неких западно-европских држава (што је код нас прећутано).

Наравно, на тему медија и НАТО-а наставља се треће поглавље које говори о «нашим» медијима који шире НАТО вредности и атлантистичку идеологију, уместо да буду у служби истине. Четврто поглавље је посвећено (де)модернизацији идеологије као важног сегмента грађанског сазнања и мишљења.

Пето поглавље је посвећено «модерној» теми, тј. Европској унији. Из приложених анализа произилази да нема месту еврооптимизму, како то шири актуелна власт и део опозиције и невладиног сектора.

Прво, евро као заједничка валута већине чланица Европске уније као пројекат има системске грешке које смо, надамо се, ваљано описали и анализирали, тако да читаоцу може бити јасно каква је будућност евра, односно које су предности задржавања националне валуте. Ако има оних који су родољуби у власти ова анализа би морала да се узме у обзир када се постави питање увођења евра у Србији.

Друго, испоставља се да је Европска унија, као политички пројекат, само добар мамац за ситне политичке играче («рибе») да прогутају пријем у НАТО, односно да се сврстају у бригаде и дивизије које се спремају на Русију. Све по обрасцу који је већ осмислио Хитлер, само без непотребне војне агресивности према већини ситних играча. Агресија НАТО-а на Србију и

Црну Гору је «дисциплиновала» ситне играче и сада они сложено марширају према Москви, пре тога ширећи русофобију као идеолошку припрему у циљу дехуманизације жртве (у овом случају Руса). У раду «Европска унија и Русија – стратешко партнерство или стратешка заблуда» јасно смо показали да Европска унија није мирољубива надржавна творевина, а споразум о медрнизацији гасовода са Украјином (без Русије), организовање неких држава са постсовјетског партнерство у организацију «Источно партнерство», пристајање уз гасовод «Набуко», подршка оживљавању фашистичких традиција у државама прибалтика и Украјини (рехабилитација) СС дивизије «Галичина», њених припадника и нових следбеника јасно казује да Европској унији и НАТО-у требају ови русомрсци да гину уместо њих. Затим, организовање војних маневара у Грузији јасно потврђује повезаност Европске уније и НАТО-а, затим исказује сврху Уније (мамац), али и стварне намере НАТО-а.

Морамо да поновимо да смо се заиста потрудили да «размађијемо» и «отворимо» одређена питања, да их сагледамо у новом светлу, свесни да то неће наићи на одобравање код оних који су заборавили да мисле својом главом, већ им је далеко угодније да понављају ставове које им сервирају западни центри моћи, пре свих Вашингтон и Брисел. Но, нама и није била намера да будемо још један у ланцу пропагатора лажних вредности и погубних политичких програма.

Настојали смо, дакле, да будемо објективни (колико се то, наравно, може) и критични према анализираном материјалу и темама, тако да читалац може да добије значајно другачија виђења проблема модернизације Србије, затим НАТО-а, медија и идеологије у односу на оно што «наши» атлантистички медији и псе-

удонаучници из невладиног и другог сектора шире у јавно и стручно мњење.

Аутор

I
ПОЛИТИЧКА МОДЕРНИЗАЦИЈА

О ПОЈМУ И ТЕОРИЈАМА ПОЛИТИЧКЕ МОДЕРНИЗАЦИЈЕ

Политичка модернизација је тема стално присутна међу транзиционим друштвима, па тако и нашем. Овај процес се одвија у условима конфликта између националних и западних политичких култура (коју неки аутори често поистовећују са општецивилизацијским вредностима).

Занимљиво је да иако у литератури има сагласности шта је (политичка) модернизација, не постоји сагласност око оштег обрасца који би био примењив за друштва у транзицији.¹ Посебно је интересантно да је

---

¹ «Кроз историју напретка људских и производних капацитета и потенцијала основни *spiritus movens* модернизације разли-

политичка модернизација створена од западних аутора и да је **предвиђала просту вестернизацију незападних држава**, а да је захваљујући напорима критичке интелигенције, како са Запада тако и са Истока, дошло до значајне ревизије појма и садржаја политичке модернизације.² Наиме, историјски реализам незападних народа (Русија, Кина...), наравно уважавајући и свој геополитички простор и моћ, дозвољава им да се понашају другачије. Због тога очување самобитности представља важнији циљ од свих осталих. То значи да се изазови политичке модернизације морају посматрати не просто у економском или политичком смислу, већ много ширем. «Историјски реализам од нас захтева храбро признање да утврђивање 'свога', 'нашег' увек иде упоредо са одрицањем 'туђег', 'ненашег'. И утврђивање и одрицање су темељни елементи националне, културне, историјске и политичке самосталности народа и државе.»³ У овоме Дугин види историјски императив за независност државе, а ми и за опстанак нашег народа, као посебне заједнице са властитим идентитетом. На жалост, код нас се ови принципи не уважавају, тако да је на делу проста вестернизација Србије, уместо њена модернизација. Но, пођимо редом.

ковао се од државе до државе». Сања Шуљагић, *Основе напретка у процесу модернизације појединих држава (упоредни историјски модели)*, *Политичка ревија*, бр. 2, 2005, стр. 329.

² «Америчка хегемонија над Европом, која почива на финансијским, економским и војним структурама удешена је да изгледа природно уз помоћ низа културних и идеолошких операција.» Мајкл Хард/ Антонио Негри, *Имperiја*, ИГА«М», Београд, 2005, стр. 402 – 403.

³ А. Дугин, *Основи геополитике*, књ. 1: Будућност Русије, Екопрес, Зрењанин, 2004, стр. 149.

1. О политичкој модернизацији

Политичка модернизација је покренута великим географским открићима и покорењем Новог света, касније Африке, Азије и Аустралије – што је најавило нови тип човека, али и друштва.⁴ У том смислу интересантно је мишљење В. Красиљшчиков, који сматра да је модернизација повезана са делатношћу и развојем «прометејевско-фаустовског типа човека», који исказује активну жељу да делује на социјалну и природну средину, а себе сматра центром васељене. Овакав тип личности, према мишљењу поменутог аутора, почео је да се формира у епохи ренесансе, када су се у Европи почели распадати феудални односи. У овај период Красиљшчиков убраја и почетак прве модернизације у свету.⁵

Саставним делом сложеног процеса преласка из традиционалног друштва у савремено (модерниту) или индустријско јесте политичка модернизација, чији је

---

⁴ А. Дугин овде види суштинске разлике због припадности људи копну («телурократија»). Чврстоћа копна се културно оличава у чврстоћи етике и постојаности социјалних традиција. Копненим (поготово седелачким) народима страни су индивидуализам и дух предузетништва. Својствени су им колективизам и хијерархичност. «Таласократија», «поморска моћ» је тип цивилизације заснован на супротним смерницама. Тај тип је динамичан, покретан, склон техничком развоју. Управо је овај други тип човека, заснован на «поморској моћи» и изнедрио тип модернизације која се у науци препознала као вестернизација. Види: А. Дугин, *Основи геополитике*, књ. 1: Будућност Русије, стр. 26.

⁵ А. В. Красиљшчиков, *Модернизација и Россияна пороге XXI века*, *Вопросы философии*, № 7, Москва, 1993, стр. 40.

циљ да измени политички систем као (неизбежни) саставни део општег система транзиције.

У процесу политичке модернизације догађа се како стварање нових, тако и еволуција постојећих институција. При томе, неопходно је, с једне стране, очувати политичку стабилност⁶ као важан услов друштвеног развоја у целини, и, с друге стране, проширити могућности и форме политичког учешћа различитих слојева становништва у планираним променама.

Политичка модернизација се протеже на дужи временски период, а друштво, све то време, карактерише нестабилност и криза. У савременим истраживањима овог феномена наводи се да постоји пет основних криза: **криза идентитета, легитимности, учешћа, продора и расподеле.**⁷

Током историје искристализовано је пет варијанти политичке модернизације:

- **спонтана и ограничена** (Холандија, Енглеска, САД и Француска). Ова модернизација је потекла «од доле» са променом друштвеног сазнања (идеологије), што је довело до трансформације социјално-економских и политичких односа (религиозна реформација, буржоаска револуција и индустријска револуција), и

---

⁶ Види: Zoran Milošević, "Putinizam" – savremena ideologija Ruske federacije, *Nova srpska politička misao* http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007; Зоран Милошевић, *Путинова политика*

- **опонашајућа** (државе и трећег ешалона, у основи током XIX века – Немачка, Аустрија, Јапан, Италија, Русија, а у XX веку државе Азије, Африке и Латинске Америке). Овде се модернизација одвија «позајмљивањем», пре свега, техничких и културних достигнућа, које се, потом, калеме на другу подлогу. Ове модернизације су често ауторитарне – због одсуства подршке у друштву. Иницијатор радикалних промена је држава и управљачка елита, због чека се често рађају унутрашњи конфликти и понегде социјални расколи са трагичним последицама;
- **форсирана модернизација** – у овом случају тежиште се ставља на убрзан развој економије и извоза (30 – 35 година), при очувању «уског карактера» унутрашњег тржишта и доминације традиционалних (ауторитарно-патријархалних) политичких односа (државе југоисточне Азије, Јужна Кореја, Тајван, Сингапур и др);
- **делимична модернизација** представља позајмљивање неких елемената цивилизације западног типа (економских, војних, научно-техничких) без дубљих промена социјално-политичких односа, који чувају традиционални карактер;
- **слепа или тоталитарна модернизација**, тј. форсирана. Њу спроводе тоталитарни режими са ослонцем на спољне економске принуде, али овај систем није у могућности да обезбеди

чува контрола над њиховом активношћу (не дозвољавајући дестабилизацију установа), и сериозну финансијско-економску и политичку подршку споља.

Конзервативна варијанта реализације реформи типична је за друштва: са нестабилним друштвеним поретком; трошном социјалном структуром; слабом економијом, и одсуством демократске традиције и либералних вредности.

Либерална варијанта политичке модернизације (заступају је: Р. Дал, Х. Алмонд, Л. Пеј, К. Дејч) исходи из: стабилно развијајуће економије; раста образовања, и појаве средње класе. Овде је важан стални дијалог између онога ко има власт и становништва, без обзира на то да ли се ради о демократским изборима или мобилизацији масе од стране елите. Организација оваквог дијалога означава покрет у корист социјалног и политичког система. Либерали сматрају да форирање средње класе и раст образовања становништва доводи до важних промена у природи и организацији управљања. Представници либерала, дакле, сматрају да је најважнији критеријум политичке модернизације «степен увучености становништва у систем представничке демократије».

безбедности елита које конкуришу за власт; формирање снажне извршне власти, зависне од демократских институција; стварање интегративног партијског система и појаву представника локалних власти. Стога је полиархија политички режим чије су најважније црте висок ниво политичког учешћа грађана у политичком животу и развијено отворено супарништво различитих група и политичких лидера у борби за подршку бирача на изборима. **Полиархија** то није управљање народом посредством народа и за народ, већ политички систем у којем је влада мањине дозвољена и дефинисана већином.

Ови услови обесмишљавају сваку идеологију као инструмент регулације социјалних и политичких процеса, те умањују улогу централизоване реализације политичких решења у корист тога што у друштву ничу додатни центри утицаја и власти. Другим речима, ово значи да конзервативци више дају акценат на политички поредак уз помоћ централизованих институција, док либерали наглашавају шансу становништва да сталним притиском на власт утиче на њу (тенденција ка једнакости).¹¹

Политичка модернизације претпоставља:

1. проширење територије и ширење административно-политичких граница, образовање националних или федеративних држава, као и оснажење централне (како законодавне, тако и извршне) власти уз истовремену поделу власти на законодавну, извршну и судску;

2. способност државе да изврши структуралне промене у економији, политици, социјалној сфери, уз истовремено очување стабилности друштва;

3. важан аспект политичке модернизације је укључивање широких народних маса у политичке процесе (макар посредством избора);

4. на крају следи формирање политичке демократије уместо популистичке управе, измене легитимизација власти;¹²

---

¹¹ Л. Г. Купряшихин, *Политическая модернизация*, Москва 1991, стр. 98.

¹² *Общая и прикладная политология: Учебное пособие*, Под общей редакцией В. И. Жукова, Б. И. Краснова, МГСУ/ Союз, Москва, 1997, стр. 992.

2. Појам политичке модернизације

У електронској енциклопедији (Wikipedia) можемо да пронађемо да је **сам појам модернизације у класичну социологију увео Диркем**, који је под њим **подразумевао процес социјалне диференцијације** посредством ког се осмишљава друштвена подела рада. **Макс Вебер је под појмом модернизације подразумевао процес рационализације** у оквиру које привредни субјекти теже да максимално повећају сопствену економску производњу. **Маркс је под појмом модернизације подразумевао процес производње роба** у оквиру кога су робе и услуге све више намењене тржишту.¹³

Као синоним појма «модернизација» у политичкој, социјалној и економској теорији можемо срести термине попут осавремењавање, иновациони преображај и прелазни развој.

У савременој политикологији и социологији политике постоји више дефиниција политичке модернизације. Тако се у једном раду под савременом модернизацијом подразумева остварење равноправног положаја привредних субјеката у приступу најважнијим економским ресурсима који служе као импулс за развој технолошких и социјалних промена у свету,¹⁴ а у другом се под овим појмом подразумева **стварање ефикасних институција власти и механизма, формирање компетентне и ефикасне бирократије европског типа**,

---

¹³ Један од «родоначелника» теорије модернизације је амерички политиколог Семјуел Хантингтон («Сукоб цивилизација и преображај светског поретка, 1996).

¹⁴ <http://ru.wikipedia.org>

проширење учешћа маса у политици, стварање правне државе и грађанског друштва. При томе политичка модернизација представља саставни и неутуђиви део општег процеса модернизације.¹⁵

У *Политиколошком речнику* под појмом «политичка модернизација» подразумева политику уношења у социјално-политички систем савремених форми. У опште увреженом смислу под модернизацијом (фр. *модерне* – савремени) схвата се промена било чега што се захтева од савремености.¹⁶ Тако «Политичка модернизација» у себи садржи значајно шири смисао, него што је просто давање политичком систему ове или оне форме. «Политичка модернизација» се, практично, јавља као синоним појма «модернизација», под којом се у научној литератури сматра процес преласка друштва традиционалног типа ка индустријском. Модернизација друштва у датом смислу догађа се као резултат политике уношења у производњу достигнућа научно-техничког прогреса, преображај социјалних односа на основу нових социјално-економских начела и политичких односа, уношење у социјални систем нових социјалних вредности и норми.¹⁷

Процес модернизације западних држава, пре свега Западне Европе, САД и Канаде, почео је у XVIII веку и обухватао је епохе прве индустријске револуције, рушење наследних (феудалних) привилегија и проглашење свих грађана равноправним, као и формирање институција представничке демократије. Данас се сма-

---

¹⁵ «Политическая модернизация». Реферат.
<http://www.bestreferat.com.ua/referat/detail-22845html>

¹⁶ В. А. Мельник, *Современный словарь по политологии*, Книжный дом, Минск, 2004, стр. 324.

¹⁷ Исто, стр. 324 – 325.

тра да је овај процес имао карактер природне еволуције друштва. Испочетка промене су се догађале у духовној сфери (ренесанса, реформација и посебно просветитељство). Затим се догодила трансформација економске сфере друштва, тј. sazрели су нови интереси који су формирали нови економски поредак, заснован на капиталу. Као резултат ових промена догађа се и ширење делатности људи, које нису повезане са делатношћу државе, тј. формирало се грађанско друштво. Тек после тога догађа се преображај политичког система, који је дозволио реализацију стварних социјалних интереса и масовно политичко учешће становништва. Иако су на крају XIX века све западно-европске државе и даље биле доминантно пољопривредне, то већ на почетку XX века не можемо рећи. Прелазак на индустријски начин производње у неким научним радовима сматра се и новим цивилизацијским обликом.

Данас **политичка модернизација** (political modernization) представља процес на који се ослања економска модернизација у чијем оквиру се традиционалне или колонијалне форме политичке и државне организације замењају институцијама и формама насталим на Западу (Европска унија, САД и Канада), закључно са увођењем политичких партија.¹⁸

Истицање социјално-економских захтева као основе за спровођење политичке модернизације (образовање, стварање одговарајуће политичке културе) била је централна тема од 1950-1960. године у оквиру политикологије и социологије политике које су испитивале **утицај** теорије система и структурног функционализма. Теорије сличног типа (на пример, Д. Аптер, По-

---

¹⁸ Д. Дэвид, Джери Дж., *Большой толковый социологический словарь*, Москва, 2001.

литичка модернизација, 1965) обично су тврдо подржавале образац социјалног развоја какав је имала западне Европа на основама либералне демократије – која је сматрана најрационалнијом и која се могла копирати од неевропских друштава.

Суштина овог концепта (политичке) модернизације је измена традиционалних вредности, које су препрека социјалним променама и економском расту. На вредностима се заснива мотивација привредних субјеката на иновациону делатност – стварање и ширење нових технологија које генеришу нову организацију економских односа, али и социјалне промене.¹⁹

Оваква концепција је оправдано критикована, па се данас термин *политичка модернизација* користи за указивање на било коју форму модернизације.

У савременом добу појам «модернизација друштва» употребљава се углавном за оне државе које још нису завршиле прелаз из традиционалног у савремено, индустријско друштво. Практично ово се односило на све државе западног дела света.

У руској економској и социолошкој мисли постоји сагласност да појам «модернизација» садржи следеће елементе:

- модернизација се не односи толико на развој савремених производних могућности колико на **избегавање технолошке зависности**. Ради се о томе да није толико важно створити нова савремена предузећа, колико покренути

---

¹⁹ *Социологија: Енциклопедија* / Сост. А. А. Грицанов, В. Л. Абушенко, Г. М. Евелькин, Г. Н. Соколова, О. В. Терещенко, Москва, 2003.

операционализацију нових научно-техничких идеја и довести их до краја;

- у условима глобализације модернизација је укључивање у светске привредне токове и коришћење научно-техничких достигнућа партнера и супарника. Модернизација на основу изолације националних економија осуђена је на пропаст;
- модернизација данас захтева не толико производњу одређених роба, већ оно што је важније, стварање могућности за брзо прелажење са једних на друге информационе технологије.²⁰

Савремена модернизација, дакле, подразумева, на тај начин, не раст броја привредних субјеката, већ равноправани положај и приступ најважнијим економијама, које служе као импулс технолошким и социјалним промена у свету. Важну улогу у процесу модернизације има држава која ствара институције и услове за обезбеђивање слободног предузетништва и приватног влаштва.

«Руска социолошка енциклопедија» под модернизацијом подразумева универзалну појаву савремене историје, сложен, целокупни, глобалан процес који тече у свим кључним сферама живота и рада на бази индустријализације друштва и карактеристичном структурно-функционалном диференцијацијом, формирањем одговарајућих форми интеграције, уз истовремен раст специјализације и диференцијације рада, наметањем бирократизма, тржишне економије, универзализације тржишта и новца, те **формирање политичких институција**

---

²⁰ Исто.

савременог типа (изборни систем, политичке партије и парламентаризам), отвореним стратификационим системом, високом мобилношћу и **слабљењем традиционалних вредности (породице, религије и морала)**, као и раста индивидуализма, итд.²¹

Можемо, дакле, рећи да је с тачке гледишта опште модернизације циљ политичке модернизације формирање новог типа узајамних односа власти и друштва, стварање социјалних и политичких механизма који омогућују већем делу становништва да утиче на доношење основних решења.²²

2. 1. Садржај политичке модернизације

Када се говори о садржају политичке модернизације јасно је да различити аутори различито виде ову област. Тако В. Мур и А. Екштејн, као и неки други аутори, сматрају да је неопходно извести модернизацију уз помоћ индустријализације, која, потом, за собом повлачи промене у друштвеној структури и менталитету људи. К. Грифин сматра да је развој (модернизација) пољопривредне производње кључна, а Б. Џонсон и П. Колби стављају акценат на модернизацију аграрне технологије. С Еизенштат, опет, сматра да је развој ин-

---

²¹ *Российская социологическая энциклопедия*, Под общей редакцией академика РАН Г. В. Осипова, Москва, 1998.

²² Политическая модернизация.
<http://www.tspu.tula.ru/res/other/politolog/lec12.html>

ституција тај који омогућује промене, док Б. Хигинс основу модернизације види у урбанизацији...²³

Ипак, пођимо од прегледа основних етапа развоја политичке модернизације.

Прва модернизација догодила се током 1950-1960. године. Међу ауторима који су се бавили модернизацијом, доминирала је прилично једнострана концепција друштвеног развоја. Сматрали су да неке државе заостају у развоју од других, али без обзира на то оне су биле у обавези да прођу модернизацију каква се догодила на Западу. При томе, нису подвргли сумњи тенденцију да култура западних држава (у том смислу и политичка) мора постати култура целе планете. Због тога су многи аутори, посебно из транзиционих држава, овакву модернизацију, коју су им предлагали са Запада називали не тим појмом, већ **вестернизацијом** (од енгл. **вест** – запад), тј. процес преноса у «модернизујућу» државу западних образаца у различите области живота. Овоме је посебно био изложен политички систем, где се по правилу без икаквих могућности подешавања захтевало преношење институција и форми политичког живота какав је на Западу, а у науци познат као процес демократизације.²⁴ **Политичка модернизација се схватала, прво, као демократизација²⁵ ра-**

---

²³ Види: В. М. Братерский, Теория модернизации: обзор американских концепций, *США: економика, политика, идеологија*, №, 9, Москва, 1990, стр. 26 – 29.

²⁴ Модернизација политическая, http://mirslovari.com/content_pol/MODERNIZACIJA-POLITICHESKAJA - 4997.html

²⁵ Бивши руски председник, а садашњи премијер, у својим говорима пред Думом истицао је да је **демократија, с једне стране, интернационална вредност с којом се сламају**

звијајућих држава по западном обрасцу, друго, као услов иза кога следи успешан социјално-економски раст држава «другог» и «трећег» света, и, треће, као резултат модернизације треба да уследи активна сарадња (која се сводила на потчињеност) са државама западне Европе и САД.

Друга модернизација, током 1970 – 1990. године се у оквиру (западне) науке почела посматрати у нешто ширим оквирима, али су западни политичари САД и Европске уније и даље инсистирали да модернизујућа држава (ово се посебно односи на земље Балкана) не треба да поштује властите традиције, већ да буквално пренесе све институције и форме политичког живота из западних држава.²⁶

туђи суверенитети (у циљу њихове демократизације). То значи да демократија нема апсолутну вредност и истицање демократизације као циља модернизације садржи и клицу (само)деструктивности. Види: Алексей Чадаев, *Путин. Его идеология*, Издатељство «Европа», Москва, 2006.

²⁶ Од времена Емила Диркема и Макса Вебера западна историјска наука и социологија придају изузетан значај процесима у сфери друштвене свести и менталитета. На темељу ових појмова израђују се и типологије друштвених система. Тако су широко распрострањени модели традиционалног (традиционалистичког) и модернизованог («савременог») друштва. У оквиру ове поделе развијено је мишљење да је традиционално друштво назадно. Међутим, да није баш сасвим тако сведочи Иља Герасимов, који пише: «За традиционално друштво карактеристично је присуство за све чланове универзалних, сакралних вредности. Најважније од њих су – репродукција и очување постојећег система због тога што у ове вредности истраживачи сврставају главна обележја која конституишу дати систем: религију, језик, етнос. Додајем томе још и власт. 'Чистота', очуваност издвојених доминанти – представља основу виталности овог типа друштва». Иља

Међутим, стварна садржина ове друге етапе је да се модернизација схвата не као услов за развој, већ као његова функција.²⁷

У оквирима западне политикологије формирало се мишљење да западна цивилизација јесте уникална, али да није универзална. У вези са тим јавља се проблем сврсисходности и, оно што је најважније, могућности копирања од других држава западних социјалних институција, вредности и норми. Питање се показало и на другачији начин, тј. да ли су незападна друштва дужна да се одрекну својих националних култура и да прихвате западну културу? Промене које су на овој основи остварене у Турској, Јапану, Сингапуру, Тајвану, Јужној Кореји, Саудијској Арабији и Ирану, које су се модернизовале по западним обрасцима на основу западних вредности, убедиле су истраживаче да су оне постале савремене, али не и западне. У последње време добар пример модернизације (без вестернизације) даје, на пример, Кина.

Као што видимо, модернизација и социјално-економски развој не захтева и не треба вестернизацију, већ обнову националних култура. Због тога у незападним државама, посебно, Русији, Кини, Белорусији, Венецуели, итд. сматрају да се циљеви²⁸ модерни-

---

Герасимов, Руски менталитет и модернизација, у зборнику: *Феноменологија руске душе*, Логос, Београд, 2008, стр. 307.

²⁷ Политичка модернизација има и своје противнике. Најутицајни су: национализам, технократизам, популизам и појава игнорисања социјалних потреба становништва.

²⁸ Познато је да Запад вешто користи образовни систем за ширење свог културног утицаја. Наиме, незападне земље често образују своје кадрове на западним универзитетима, затим на разним политичким/политикантским курсевима преко тзв.

зације морају преоријентисати, тако да социјално-економске и технолошке иновације буду усвојене, али без трансформације идентитета друштва.²⁹

Основни садржај политичке модернизације је модернизација осмишљена на основу индустријализације која у себе укључује међусобно зависне процесе: раст специјализације и диференцијације рада; водеће улоге бирократије у управљању; формирање политичких институција демократије³⁰ (изборни систем, политичке партије, парламентаризам); отворена социјална структура и висока социјална мобилност; слабљење традиционалних вредности (религије, породице и морала), и раст индивидуализма.

Карактеристични (пред)знаци модернизације су: радикални, бескомпромисни карактер промена; обавезно слеђење спољашњег узора (с ове тачке модернизација је заснована на опонашању и учењу); признање некој држави да је авангардна (носилац обрасца) и признање спољашњем фактору да се припада заосталим друштвима; елита чврсто држи власт у рукама и способна је да вредности мења, као и идеале и обрасце понашања; погодностима модернизације првенствено се користи елита која спроводи исту, при томе је неи-

---

невладиног сектора, а ови, за узврат, када дођу у своју државу некритички преносе западне привредне и социјалне маханизме на штету националних.

²⁹ Види: Зоран Милошевић, *Транзиција и српска црква*, Институт за политичке студије, Београд, 2004.

³⁰ Према нашем мишљењу формирање политичких институција демократије значи, уједно, и стварње системских услова за развој корупције. О томе видети: Зоран Милошевич, «Политические партии и коррупция», у зборнику: *Историческая наука в контексте социгуманитарного знания: традиции и современные подходы*, (I) Череповец, 2008. стр. 211 – 226.

збежан раскол друштва на малобројну «авангарду» и велику периферију на чији се рачун и одвија модернизација.

За либералне експерте (Р. Дал, Х. Алмонд, Л. Пај) основни критеријум политичке модернизације представља степен увучености становништва у систем представничке демократије. Према њиховом мишљењу, карактер и динамика модернизације зависи од остварене конкуренције (борбе) слободних политичких елита и степена политичке увучености у ту борбу обичних грађана.

При томе су могуће следеће варијанте развоја догађаја:

1. код приоритета конкуренције елита над учешћем грађана стварају се најбоље претпоставке за представничку демократију друштва и остварење реформи;

2. у условима повећане конкурентности елита, ако је мало учешће грађана, стварају се претпоставке за формирање ауторитарних режима и кочење реформи;

3. доминација политичког учешћа становништва над елитом, што може испровоцирати стварање сурове власти и успоравање модернизације;

4. истовремена минимализација суревњивости елита и политичког учешћа становништва води у хаос, дезинтеграцију социума и политичког система, што такође може испровоцирати успостављање диктатуре.

Табела бр. 1. Етапе политичке модернизације

ЕТАПЕ ПРЕЛАЗНОГ ПЕРИОДА ОД АУТОРИТАРИЗМА КА ДЕМОКРАТИЈИ	САДРЖАЈ ЕТАПА
Криза ауторитарног режима и његова либерализација	Ширење индивидуалних и колективних политичких права при очувању, у политичком систему, ауторитарне структуре
Успостављање демократије	Квалитативне промене у политичком систему (формирање демократских политичких институција и структура које међусобно делују једна на другу, а на основу демократских процедура). Овај процес у себи садржи: А) формирање конкретског партијског система, и Б) институционализацију демократских механизма државне власти
Консолидација демократије	Период адаптације друштва на нове политичке механизме, нови модел регулисања конфликта

3. Теорије политичке модернизације

Када се разматра теорија политичке модернизације, треба признати да она данас представља са-

мостално поље теоријског истраживања, које има специфичну логику политиколошке анализе, која дозвољава адекватно описивање и анализирање сложених транзиционих процеса и садржаја развијајућих друштава.

Теорија политичке модернизације представља један од првих покушаја разраде модела грађанско-политичког устројства, који у себи садржи искуство претходних епоха. Ова теорија се испочетка разматрала као алтернатива сваком другом (посебно револуционарном) преображају старог друштва у ново. Теорија политичке модернизације једна је од савремених парадигми социјално-историјских знања.

Теорија политичке модернизације тесно је повезана са многим другим теоријама, широко је распрострањена на Западу, а посебно је повезана са теоријом социјалних промена О. Шпенглера, А. Тојнбиа, П. Сорокина и Р. Нортропа, а такође и са теоријом стадија економског раста У. Росточа. Од прве теорије је позајмила идеју о томе да социјалне промене, пре свега, означавају промене културе и културних вредности, које опредељују тип друштва, његову грађанску и политичку структуру. Од друге, узима постулат сагласно коме има три стадијума преласка од аграрног друштва ка индустријском, чему одговарају и три стадијума друштвено-политичког развоја: **традиционални** – монархија, олигархија и партикулизам; **период развоја** – бирократска империја и деспотизам и, на крају, **савремено модерно друштво** – представничка демократија.

У светској науци тема политичке модернизације није нова. У западној политикологији теорија модернизације прво се појавила у САД, а нове импулсе у

развоју добила је 1950-1960. године у вези са ослобађањем низа држава «трећег света» од колонијализма, али те државе су, потом, имале дилему о даљим правцима развоја. Овај опит прелаза различитих држава у индустријско друштво сведочи о томе да општи систем трансформације друштава (у савремено) не постоји, већ да је особен. Овај процес у политичкој терминологији познат је још и као **транзиција**.³¹

Основна хипотеза заговорника теорије политичке модернизације (који су, узгред речено, под великим утицајем западне културе и политике) састоји се у томе да је демократски организована власт у грађанском политичком друштву несагласна са ниским нивоом развоја техничко-економских структура. На пример, према мишљењу француског политиколога, М. Дивержеа, ниски техничко-економски развој друштва не сведочи толико о одсуству демократских форми управљања друштвеним пословима, колико и неизбежно води ка ауторитарном, диктаторском карактеру политичке власти. За грађане са ниским нивоом развоја технике³² политичка неједнакост представља такав природни и неизбежни феномен као зима, глад, куга или колера. И више од тога, одсуство демократије у слабо развијеним државама ствара опасност за демократски политички систем и у развијеним индустријским државама.³³ Отуда пут ка демократском грађанском дру-

---

³¹ Н. П. Паспопов, *Политическое развитие и модернизация*, Нижний Новгород, 1994, стр. 116.

³² «Технички напредак не носи са собом морални напредак, архаични слојеви душе никада не нестају без обзира на све потресе модернизма». А. Дугин, *Основи геополитике*, стр. 11.

³³ Политическая модернизация.
<http://www.politreferat.popal.ru/article250.html>

штву лежи у светском развоју и укореењивању техничко-економских структура. Идеални образац оваквог развоја, наводно је, политички систем САД и других западних држава. Осим других назнака, овај образац карактерише упоредо високи степен урбанизације, велика распрострањеност писмености³⁴, релативно високи доходи по глави становника, екстезивна географска и социјална мобилност, екстезивна и свеприсутна средства за масовну комуникацију, бројна учешћа и укључивање чланова друштва у савремене социјалне, економске и политичке процесе.³⁵

---

³⁴ **Духовна модернизација** претпоставља диференцијацију културних и вредносних система и оријентација, секуларизацију образовања и проширење писмености, плурализам школе и мишљења у философији и науци, религиозну трпеливост (конфесионални плурализам), развој средстава за масовну комуникацију, усмеравање великих група становништва ка културним достигнућима и ширење вредности индивидуализма. Другим речима, модернизација не само да значи вестернизацију, већ и културну асимилацију незападних народа. Види: *Общая и прикладная политология: Учебное пособие*, Под общей редакцией В. И. Жукова, Б. И. Краснова, МГСУ/ Союз, Москва, 1997.

³⁵ Ови ставови показали су се, према мишљењу Александра Панарина, погрешним. Он пише: «Све донедавно је социологија мерила успехе личности помоћу показатеља као што су образовање, квалификација, урбане оријентације и ставови, блискост напредним технологијама итд. Једнозначно се сматрало да она социјална група, која поседује побројана обележја, има читав низ предности и да је боље адаптирана на променљиве услове. **Савремена пак социологија скреће пажњу на другачије карактеристике. Тако дошљаци са села, који су у оквирима класичне социологије посматрани као група која није адаптирана на градске и индустријске услове, сада посматра као ефикаснија у односу на житеље града. Они су очували оно најважније – норме одговорности па чак и патријархални морал који се на парадоксалан начин показује значајнијим од карактеристика**

Теорија модернизације – енгл. theories of modernization; нем. Modernisierungstheorie, представља социолошку парадигму (теоријске и идејне оријентације) која разматра модернизацију у оквиру неоеволуционизма као сложеног и целовитог светског процеса (универзална појава) која захвата све кључне сфере живота друштва, а коју карактеришу структурно-функционална диференцијација и формирање одређених интеграционих процеса.³⁶

Постоје различита схватања теорије модернизације:

1. **технолошка** (М. Леви, У. Мур, Д. Медоуз и др.) теорија сматра оно друштво модернизаваним које, у већој или мањој мери, користи много извора енергије, односно оно које троши много енергије по глави становника;

2. **функционална** (Н. Смелсер) теорија сматра да је друштво модернизовано ако је у њему заступљен процес структурно-функционалне диференцијације и формирања одговарајућих форми интеграције, која у себе укључује и велику адаптивност, ефективну организацију и стварање нових институционалних образаца;

3. **глобална** (П. Винер) теорија модернизације сматра да је друштво модернизовано, ако је то целовит процес у најважнијим сферама друштва (култура, политика, економија, управа).

као што су образовање, квалификација, рационалност и др.». Види: А. Панарин, Процеси модернизације и менталитет, *Феноменологија руске душе*, Логос, Београд, 2008, стр. 303.

³⁶ Большой словарь по социологии, проект www.rusword.com.ua

*
*   *

Политички развој – то је процес неопходних промена у политичком систему, опредељен сопственим политичким потребама, а понекад и потребама спољашњих социјално-економских и културних средина. **Основну улогу у концепцијама политичког развоја игра теорија политичке модернизације.** Често политички развој поистовећују с политичком модернизацијом. Међутим, ова два појма се разликују по две основе:

1. појам «модернизације» употребљава се за државе које остварују прелаз ка индустријском друштву;

2. политичка модернизација је повезана са социјалном мобилизацијом и политичким учешћем, за разлику од политичког развоја, где је акценат стављен на формирање политичких институција.³⁷

Теорија модернизације исказала се баш у томе што у основи «савремености» лежи **производња**, а у ширем смислу **тржиште**.³⁸

Опит неких држава показао је да је могућа политичка модернизација при задржавању традиционалних културних образаца. Заправо, овај опит је показао да одсуство ослонаца на националне традиције представља кочницу развоја. Другим речима, ако нема репродукције становништва, чему модернизација? Ако нема очувања језика народа, каква је то модернизација? Ако нема очување морала, да ли то значи да је модернизација ства-

---

³⁷ Политическая модернизация.
<http://www.politreferat.popal.ru/article250.html>

³⁸ И. С. Дзюбка, *Политология*, «Вища школа», Киев, 2001, стр. 224.

рање звери од човека? Ако нема родољубља³⁹ и љубави према свом народу и држави, каква је то модернизација? На крају крајева, ако нема погледа у будућност, већ само у садашњост (да смо сити и безбедни у Европској унији), да ли то значи да смо спремни за улаз у «конзервацију» и почетак распада не само државе већ и народа? Наравно на ова питања треба да се обрати пажња.

Главни проблеми на које се обраћа пажња при проучавању процеса модернизације састоји се у дефинисању карактера политичких институција, који, с једне стране, обезбеђују најбољу ефективност социјално-економских промена, а са друге, делују стабилизациски у условима нарастајућих протеста због модернизације и динамичности социјалних процеса.

Овде се појављују одређене противуречности, које доводе до болних решења у процесу модернизације. Са економске тачке гледишта проблема, најбоља динамика преображаја могућа је ако се спроводи «с врха», снажном структуром власти, способном да сконцентрише ресурсе друштва на решавање великих задатака и анулирању супротстављања припадника традиционалног живота. Овакве структуре најчешће се појављују после револуције или преврата које на власт устоличавају ауторитарни режим вођен харизматичним лидером. Истовремено, овакви режими су нестабилни, пошто их динамизам спровођења промена лишава подршке становништва. Способност адаптације на стално мењајуће услове најбоља је у условима демокра-

---

³⁹ «Родољубље је социјална, политичка и културна норма и скретање са ње је ружно обележје и заматак реалног социјалног екстремизма, нихилизма, субверзије». А. Дугин, *Основи геополитике*, стр. 13.

тије, али у многим државама у фази развоја, раздира-ним религиозним, међуетничким и др. конфликтима, без демократских традиција. «Убацавање» демократије «с врха» или под притиском раније демократизованих држава веома је проблематично («норанџасте» и сличне «револуције»).

Познато је, дакле, да би успешне модернизације скинуле са дневног реда многе конфликте, као и питања развоја многих региона света, али би то, истовремено, значило и олакшање еколошке ситуације у светским размерама због примене еколошки добре технологије у енергетици... Истовремено, већи део програма разрађених под окриљем УН и УНЕСК-а остају на нивоу препоруке, због националног егоизма многих развијених држава, посебно западних и САД.

Све ово говори да постоји потреба за сталним преиспитивањем, не само појма већ и садржаја политичке модернизације, те да се мора неговати култура критичности према западним изворима и научницима, који често знају да подметну одређене западне интересе као «науку», а то некритичка интелигенција из незападних држава одмах преузме и пренесе у своје друштво као задњу реч «науке». У том смислу не можемо а да се не сложимо са архимандритом Тихоном Шевкуновим, који је у једном интервјуу рекао: «Највећа лекција за све наследнике Византије, мислим на Русију, Србију, Грчку, Бугарску па и читав Балкан, јесте у томе да очува свој православни идентитет, јер ћемо само тако добити Божји благослов за свој историјски опстанак. Чим издамо православље, удахнуто од Бога које су наши преци очували и развијали, изгубићемо све своје животне снаге. Могуће је односити се према овоме што сам рекао са скепсом или отвореним неприхватањем. Али, чињеница је да је Византија, чувајући чистоту пра-

вославља у друштвено-политичком животу и полагајући наду у Бога и своје сопствене снаге, више од једног миленијума налазила излаз из свих криза. Чим се у Византијској империји догодила издаја православља, кад су представници највише духовне и световне власти ради користи државе прихватили унију, дошло је до унутрашње промене која је на крају довела до њене пропасти. **Нада у ефемерну помоћ Запада заменила је наду у Бога и сопствене снаге и то је разлог краха Византије. Западна култура може бити генијална и предивна и ми можемо од ње много да добијемо. Али, за нас је неизбежно погубно чим почнемо да прилагођавамо свој духовни живот на начин који нуди Запад.**»⁴⁰

Српска политичка мисао, бр. 3, Београд, 2008.

---

⁴⁰ Провокативне византијске поуке, интервју са архимандритом Тихоном Шевкуновим, ТВ ревија, *Политика*, 21 – 27. мај 2008, стр. 08 – 09.

ШТА НИЈЕ У РЕДУ СА ДЕМОКРАТИЈОМ?

*«Никакве 'праве' демократије нема
и никада је неће бити на овом свету.
То је идеолошки мит, апстракција.»*

Александар Зиновјев

Демократија се увек изнова враћа у научне расправе. Тако је из више разлога. Наиме, шта год да се о њој каже, испоставља се, нити је довољно, нити је увек (не)тачно. То није само због прочитаног градива о демократији других аутора, већ и због личних искустава људи са реалном демократијом. Није, наиме, тајна да се научено о демократији у школама и универзитету не поклапа са демократском праксом. Стога не чуди што демократија и у академским круговима има своје пропагаторе и своје критичаре. Ми смо већ дали одређен допринос разматрању демократије, додуше у религозном контексту, конкретно православ-

ном.¹ Тамо смо изнели одређена виђења и тврдње које можемо одредити као критичке. Можда и зато што имамо искуства са демократијом у њеној «колонијалној варијанти».² С обзиром да су се у литератури појавила нова виђења старог проблема, односно хипотезе које, ипак, потврђују (наше) претходне ставове, одредили смо се да још једном размотримо ово питање.

Према Карлу Поперу, демократија је отворено и плуралистичко друштво, у коме је могуће изражавати супротне погледе и борити се за постизање конфликтних циљева. Овде је свако слободан да истражује проблемску ситуацију и предлаже своја решења. Свако је слободан да критикује предлоге других. Политика владе се мења под утицајем критике. Могуће је смењивати људе на власти у разумном року, и заменити их другима без насиља. Могућа је алтернативна влада, и то путем слободних избора. Постоји могућност да се подигне животни ниво становништва, минимизирају патње и недостатци, максимализује срећа.

Колонијална и реална демократија

Поред овог, како Зиновјев каже, отворено апологетског и сувише широког схватања демократије као целовитог друштвеног уређења, код Попера је могуће

---

¹ Види: Зоран Милошевич, Православие и неолиберальная демократия, Сборник статей, *Управление и власть*, Выпуск 2, РИВШ, Минск, 2004, стр. 82 – 94.; Зоран Милошевић, *Транзиција и Српска црква*, Институт за политичке студије, Београд, 2004, стр. 92 – 120.

² Александар Зиновјев, *Запад*, феномен западњаштва, Наш дом, Београд, 2002, стр. 310.

наћи и схватања ове као средства да се спречи неко да приграби сувише велику власт – као ограничење власти. «Приметићу узгред», пише А. Зиновјев, «да је захваљујући демократији на власти у Немачкој дошао Хитлер, а реч 'сувише' очито није критеријум за тип власти».³

Аналогно томе, у радовима Ф. Хајена је могуће наћи најразноврснија расуђивања о демократији. Она се разматра и као **заштита од тираније**, и као мирна предаја власти, и као средство за одржавање социјалног мира, и као **средство за заштиту слободе личности**, и као особита процедура за доношење одлука владе. Тврди се да је **демократија могућа само у оквирима капитализма**. Поред овога код Хајека је могуће сусрести и критику демократије, и то веома карактеристичну за западни начин социјалног мишљења.⁴

Наравно, када се ради о покушају дефинисања појма демократије, Зиновјев открива једну невероватну чињеницу, а то је да постоји толико дефиниција да их је немогуће пребројати, да би затим додао: «Једном речју, термин 'демократија' није научни термин аморфности његовог смисла, и вишесмислености која се сусреће чак и делима једних те истих аутора. **То је типично идеолошки термин**».⁵ Образлажући свој став Зиновјев наводи да никада није срео такву дефиницију демократије, у којој би се као њене особине помињали затвори, корупција,⁶ закулисни договори, свесна обмана бирача,

---

³ Исто, стр. 139.

⁴ Исто, стр. 139 – 140.

⁵ Исто, стр. 141.

⁶ Види: Зоран Милошевич, Политическије партије и корупција, *Вестник Череповецкого государственного университета*, № 2, Череповец, 2008, стр. 97 – 104.

насиље и друге особине западног система власти које јој нису ништа мање органски својствене, него оне које се обично помињу. Међу карактеристике демократије обично се увршћују само оне, које повољно карактеришу западни систем комунитарности у поређењу с другим типовима.⁷

Наступајући управо овако, једнострано, Запад је развио својеврсни извоз демократије у земље другог и трећег света. Такву демократију Зиновјев је дефинисао као колонијалну, а њене особености су позападњачавање⁸ чији је резултат да се у колонизованој земљи принудно изграђује социјално-политичко уређење колонијалне демократије. По низу карактеристика то је продужетак пређашње колонијалне стратегије западно-европских земаља.

Колонијална демократија није резултат природне еволуције дате земље услед њених унутрашњих услова и законитости њеног историјски формираног социјално-политичког уређења. Она је нешто вештачко, што се намеће датој земљи споља и насупрот њеним историјски формираним могућностима и тенденцијама еволуције. Она се подупире колонијалним мерама. При томе се колонизована земља одваја од њених пређашњих међународних веза.

Становништву колонијалне демократије нуди се сурогат демократије у виду распуштености (секс, дрога, мизика), ослабљене контроле од стране власти, лаких забава, препуштености самом себи, као и систем

---

⁷ Александар Зиновјев, *Запад*, стр. 141.

⁸ Види: Зоран Милошевић, Појам и теорије политичке модернизације, *Српска политичка мисао*, бр. 3, Београд, 2008.

вредности који ослобађа људе од моралних ограничења.⁹

Има, међутим, аутора који сматрају да је «демократија у невољи» и код куће, а не само у земљама извоза. Наиме, произилази да је све већи број људи незадовољан постојећим политичким системом – или је у односу на њега индиферентан. Због чега многи нису одушевљени баш оним политичким системом који, по свему судећи, осваја свет? Зачудо, одговор се налази, према мишљењу Гиденса, у чињеницама које су помогле ово ширење демократије – у утицају капитализма и глобализацији друштвеног живота.¹⁰

Све ово дозвољава да неки аутори говоре о «гресима демократије», односно о «миту демократије».¹¹ Собрино, наиме, тврди да «идеализована употреба демократског модела открива да се ту не ради о самоодлучивању народа у вези са политичким и привредним обрасцима, већ се ради о прикривању капиталистичких притисака».¹² Критичке опсервације Собрина о демократији заслужују да се размотре, пре свега, што се односе не само на «колонијалну демократију», већ и на ону у земљама настанка.

Собрино сматра да се демократија зачела као човечан начин спровођења суверености, али да се изменила у политичку компоненту егоистичког друштва без било каквог идеализма. Другим речима, данас је

---

⁹ Александар Зиновјев, *Запад*, стр. 310.

¹⁰ Ентони Гиденс, *Социологија*, ЦИД, Подгорица, 1998, стр. 224.

¹¹ Jon Sobrino, *Kritika današnjih demokracij in poti do njihovega počlovečenja po svetopisemsko-jezusovskem izročilu*, *Znamenje*, št. 3 – 4, Petrovčce, 2008, str. 50.

¹² Исто.

њена суштина у томе да мањина приграби произведено у друштву, односно настали профит. Демократија је требало да подстиче и подржава слободу, а претворила се у систем који заговара насиље и тлачење. Демократија инсистира на слободи капитала, а не интересује је судбина људи (једнакост), братство и сестринство.¹³ Због тога је демократија тик пред сломом због своје неспособности да створи услове за живот којим би била задовољна већина становништва. А тако је због потчињености демократије економији – извору њене дегенерације.¹⁴

Демократија је према Собрину белесна, и то из два разлога:

Први разлог је проблем епистемологије. Демократија не изводи никакву самоанализу са аспекта сиромашних, жртава и поробљених људи (народа), чак ни са аспекта проблема које, заједно са неким позитивним ефектима, узрокује.

Други разлог је идеологија. Демократију увек анализирају полазећи само од једног наслеђа, наслеђа модерне која има корене у античком грчком свету. Друга наслеђа, која су такође размишљала о човеку и друштву, нису уважавана.

Греси демократије

Због тога **демократија производи грехе** (који се према Собрину) могу разврстати у опште и посебне. То су **власт, богатство и надменост.**

---

¹³ Исто, стр. 50 – 51.

¹⁴ Исто, стр. 52.

Власт. Код демократије је позитивно то да настоји да контролише политичку власт и да јој налаже саоградничење (поделом на извршну, законодавну и судску власт), иако су све врсте власти резервисане за изабране. Док нико не саучествује са онима којима се ускрађује било каква власт, онима који су у тешком положају и који су оштећени.

У стварности демократија своју власт употребљава *тирански*, понекад врло *круто*, као што је то било у Хирошими, на Блиском Истоку, Јужној Америци, Југославији итд. Демократија понекад употребљава власт крајње *нечовечно*, као што је то, на пример, према Мексику са изградњом зида усмерног против Латинске Америке, или кад дозвољава да опстаје море непремостивих препрека за Африканце. Демократија понекад употребљава власт и *безосећајно* – одлуке Светске банке, Међународног монетарног фонда, Светске трговинске организације прави су пример. Једном речју моћни тиранишу немоћне, а то се чини, како видимо и у демократијама.¹⁵

Богатство. Демократије подстичу гомилање богатства, и не само то, веома га цене! На корупцију се гледа као на нешто нормално, ако није претерана.

Надменост. И у демократијама постоје богати и сиромашни, што открива степен нечовечности система. Поред тога у свести демократа усидрило се убеђење да је удобан живот нешто што је одлика демократије, нешто што је опште позната мисија. Али то није истина. Демократија треба да штити сиромашног и брани тиранисаног. Надменост је свест о надмоћи над народима другог и трећег света.

---

¹⁵ Исто, стр. 58.

То значи да и у демократијама важи подела на тиране и тиранисане,¹⁶ без обзира како се то представљало у јавности. И уколико се окренемо примерима из (српског) живота остаћемо запрепашћени – како степеном одсуства слобода, тако и степеном пристајања људи на ропство.

На пример, главни хашки тужилац, боравећи у Београду, крајем новембра 2008. године, изрекао је негодовање поводом игране серије «Мој рођак са села» која се емитује на РТС, а поменути службеник Хашког трибунала тражио је да се серија «скине» са програма због наводног промовисања антихашких вредности. Идеја је, дакле, да Хашки трибунал (или било која друга институција Европске уније, одређује који програм задовољава уметничке и идеолошке стандарде). Наравно, ово је пропратила ћутња српских уметника. Ово, опет, значи да пристају на «стара» правила – политичку коректност, уважавање идеологије која одређује уметничку вредност дела, бункерисање, забране, морално-политичку подобност по стандардима љубави према Европи, некој личности из Европе, институцијама Европе, па и Хагу. Једном речју «Укидање слободе је оно на шта је пристала српска интелектуална и уметничка сцена».¹⁷

Зашто у демократији треба сламати људе?

На жалост, укидање слободе у (колонијалној) демократији је свакодневница, а присутна је и међу научницима. На пример, желите организовати научну

---

¹⁶ Исто, стр. 59.

¹⁷ Мирјана Бобић-Мојсиловић, Рођаци са села, *Вечерње новости*, 7. децембар 2008, стр. 2.

конференцију посвећену алтернативним интеграцијама у односу на евро-атлантске интеграције. Наравно да је то тешко изводљиво, јер одмах на сцену ступају (не)свесни контролори идеолошке чистоће (еврооптимизма) и изналазе начина да то онемогуће. Желите организовати научну конференцију о сарадњи са Русијом, е, и то не може, не бар средствима из буџета државе. Уколико имате спонзоре и институцију која ће дати простор – може, али не рачунајте на медијску пажњу!

Написали сте и, гле чуда, објавили књигу (у 300 примерака, већи тиражи се већ не толеришу) о Русији или потреби стварања алтернативе евро-атлантским интеграцијама! Медији ће то, наравно, сложно прећутати.

Радите на Универзитету, волите свој посао предавача и научника. Дивно, али ако не предајете по идеолошким обрасцима које се прописују колонијалним демократијама, онда ће вас протерати на неки приватни универзитет (тамо ћете тек осетити шта је самовоља власника и диктат капитала) или приредити такве невоље да ћете пожелети да одете на Марс, а и даље. Наиме, како сведоче неке «црне књиге» невладиног сектора у Србији, **универзитетски професори су стално под присмотром, како њихова предавања, тако и њихове књиге.** Ако нису идеолошки у реду, тј. не пропагирају колонијалну демократију и евро-атлантске интеграције – ето проблема! Да не говоримо о томе да ће дежурни комесари евро-атлантских интеграција пронаћи начина да вишеструко понизе професора универзитета који не пристаје да буде идеолог. Од спречавања да обавља било какву функцију на Универзитету, до постављања шефа катедре, декана или ректора који је не само млађи по годинама, него и са

мањим звањем, мањим (обично и никаквим) научним опусом, док ће женски део бити изложен уценама да, између осталог, «пружи сексуалне услуге», односно на неки други («адекватан») начин, понижене и тиранисане.

Због тога многи професори Универзитета пристају на «компромис», претварају се у «ватрене» пропагаторе евро-атлантских интеграција и свеколике љубави према институцијама Европске уније¹⁸, укључујући и Хашки трибунал, у замену за какав-такав мир. С тога је у праву већ цитирана новинарка «Вечерњих новости» када је у колумни поводом захтева Хашког трибунала да РТС »скине» са програма серију «Мој рођак са села» написала: «Колхозни стандарди европских комесара и њихових домаћих доглавника, све са ћутањем српске јавности, само су доказ више да смо сломљени, а да то нисмо ни приметили».¹⁹ Питање на које, дакле, треба одговорити јесте: зашто у демократији треба сламати људе? Да ли је процес «сламања људи» само последица тога што је, како каже Алексеј Чадајев, «демократија инструмент, средство, интернационална вредност с којом се сламају туђи (државни и народни) суверенитети»,²⁰ па се деструкција наставља и ка појединачној личности, или је нешто друго у питању?

---

¹⁸ Институције Европске уније не могу се подичити својим демократским ресурсима. Оне и нису створене према обрасцима представничке демократије, али се о томе, углавном, ћути. Види: Ismet Ovčina, *Političke stranke i demokracija*, DES, Sarajevo, 2007, str. 238.

¹⁹ Мирјана Божић-Мојсиловић, «Рођаци са села», стр. 2.

²⁰ Алексей Чадаев, *Путин. Его идеология*, «Европа», Москва, 2006, стр. 44.

МОДЕРНИЗАЦИЈА ПРИВРЕДНЕ САРАДЊЕ РУСА И СРБА И ДЕГРАДАЦИЈА СВЕТОСАВСКОГ КУЛТУРНОГ ОБРАСЦА

У друштвеним наукама постигнута је сагласност о томе да сваки прави, стабилни и дугорочни развој мора бити утемељен на духовним основима.²¹ Због тога – када анализирају савремени успон Русије – објективни аутори полазе од ове чињенице. «Посебно и, рекао бих, почасно место у руској обнови заузимају духовна обнова, односно васкрес вере у Русији. То је посебна тема којој ваља посветити пажњу. Овом приликом ваља истаћи да је та духовна обнова, која се данас одвија, била а и данас јесте неопходан предуслов

---

²¹ Види: Јасмина Нинков, Коперникански обрт: дефинисање културе као средства економског и друштвеног развоја Србије, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007

економске, војне, државотворне и сваке друге обнове».²² Исто мисли и Петер Шил-Лаугар, немачки публициста: «Погледајте пример Русије. Један од главних покретача нове, Путинове Русије није – како неки на Западу не-престано понављају – нагли пораст цена гаса и нафте на светском тржишту, већ препород, васкрс Руске православне цркве. Цена енергије јесте важна, али не одлучујућа. Далеко је важније да човек зна ко је, да има мотив који га покреће да живи, да ствара, да рађа децу. Данашња религиозност Руса јесте истинска, дубока».²³ Наравно, ова идеја о пресудном утицају вере и културе на привредни развој није нова. Њу је још почетком XX века пласирао Макс Вебер у познатој студији «Проте-стантска етика и дух капитализма»²⁴, а посебно добро образложио у наше време Зигфрид Колхамер (Siegfried Kohlhamer).²⁵ Овај универзални образац функционише у свим кутлурама, па и у руској и српској. Међутим, док се у Русији говори о духовној и економској обнови, дотле у Србији имамо спутавање и духовне и материјалне обнове. Главни кочничари српског духовног полета, али и материјалног,

---

²² Данило Тврдишић, Русија и Србија на раскршћу миленијума, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007_ninkov1a.htm

²³ Петер Шол-Латур у интервјуу НИН-у од 31. 01. 2008, стр. 74.

²⁴ Види: Макс Вебер, *Сабрани списи о социологији религије*, том I, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад, 1997, стр. 5 – 193.

²⁵ Зигфрид Колхамер, Културни темељи привредног успеха, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007_kohlhamer1.htm; Упор.: Зоран Милошевић, “Путинизам” – савремена идеологија Руске Федерације, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007

јесу глобалисти и домаћи евроатлантисти. О томе ћемо изнети и економске податке, али и оне о деградацији традиционалног српског светосавског културног обрасца у Србији.

Ко помаже, а ко спутава економски развој Србије?

Економисти истичу да је Србија због ратова, санкција, агресије НАТО-а, дивље приватизације, корупције²⁶, задужености, разноврсних притисака и уцена које врше САД и Европска унија, дотакла дно, те да је само економска сарадња са Русијом може подићи и избацити на површину. Када се погледају бројке, то заиста делује тако. Данас је без посла 27 посто жена и око 18 посто мушкараца.²⁷ Испод линије сиромаштва налази се 10 посто становништва (око 800.000 грађана), а ако се њима додају и они који се налазе непосредно изнад линије сиромаштва («материјално недовољно обезбеђени»), проценат сиромаштва се повећава на 20 посто или 1.600.000 људи.²⁸ Посебно су уништени село и пољопривреда, а спољни дуг никада није био већи. На-име, у годинама распада СФР Југославије (тј. 1990. и 1991. године) Србија је имала релативно низак износ

---

²⁶ Види: Зоран Милошевић, «Политические партии и коррупция», у зборнику *Историческая наука в контексте социогуманитарного знания: традиции и современные подходы*, Череповец 2007, стр. 211 – 226.

²⁷ Кирилл Бенедиктов, Балканский рыбок «Газпрома», *Новая политика*, <http://www.novopol.ru/article34389.html>

²⁸ Тања Јанковић, Сиромаштво убија Србију, *Нова српска политичка мисао*, <http://www.nspm.org.yu>

спољног дуга – око 6,4 милијарде долара, а 2008. године он износи око 17 милијарди долара,²⁹ плус око пет милијарди унутрашњег дуга. Већина дуга је настала после 2000. године, тј. после тзв. октобарске револуције 1999. године и доласка на власт прозападних политичких партија. Наравно, позајмљени новац није искоришћен за развој Србије већ је покраден и искоришћен за финансирање антисрпских и антируских невладиних организација у Србији. Колико је ово тачно показала је недавно београдска атлантистичка елита која је поводом сарадње Русије и Србије више пута преправила медије мантром да власт претвара Србију у руску губернију. У оквиру ове идеолошке мантре Србија се приказује као земља која је спремна да без икаквих услова и зазора постане део обновљене руске путиновске империје.³⁰ Наравно, одговор на ову антируску и антисрпску мантру у српским медијима је, углавном, изостао. Не због тога што нико није имао шта да одговори, већ због цензуре у медијима.

Истовремено, перспективе које нуде Србији Европска унија и НАТО нимало нису ружичасте. Европска унија и САД желе да разоре Србију отимањем Косова и Метохије, затим отварањем тзв. војвођанског питања, па санџачког, уз истовремено гашење Републике Српске у Босни и Херцеговини. Уз све напред речено, јавља се и питање статуса Србије унутар Европске уније. Наиме, «једном, када земља поднесе молбу за

---

²⁹ Млађен Ковачевић, Спољни дуг и степен задужености Србије (1), *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007_kovacevic1.htm

³⁰ Маринко М. Вучинић, Србија – и Европа и Русија, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2008_vucinic1.htm

приступање ЕУ, она постаје наш роб».³¹ «Без обзира на лепе и слатке речи подршке и разумевања, Европска унија и њене земље чланице су у стварности биле сурове према Србији, а биће још суровије у будућности».³² Такође, ако Србија уђе у НАТО, не гарантује се, као другима, територијална целовитост, али се гарантује одлазак српске војске на ратишта која су отворили Американци, односно САД: Ирак, Авганистан и ко зна на које све друге фронтове, уз обавезну индоктринацију нашег јавног мњења (наравно и војника) мржњом према Русима. Ова антируска пропаганда већ тече кроз најмање три канала: преко америчких филмова који се обилато приказују у Србији,³³ преко српске државне телевизије, домаћих невладиних организација и плаћених новинара.³⁴ Истовремено, сарадња Русије и Србије (и обратно) најчешће се сагледава кроз призму економије, а не културне повезаности.

Долазак руског капитала и инвестиција у Србију свакако ваља поздравити. Долазак «Гаспрома», «Луко-

---

³¹ Изјава бриселског званичника угледном «Економисту». *The Economist*, 25. 9. 2004, str. 9. Према: Мирослав Н. Јовановић, Колико Европска унија треба Србију и колико Србија Европску унију? Основна питања и одговори, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/ekonomskapolitika_2006_mm-eu1.htm

³² Исто.

³³ «Некада смо имали квалитет и били највеће тржиште на Балкану, а после 5. октобра 2000, та позиција је изубљена». «Домаћи филм је већ осам година у другоразредном положају у односу на инострани» – каже наш прослављени режисер Емир Кустурица. Види: Б. Карталовић, И Кустурица гради у Крагујевцу, *Политика*, Београд, 12. 02. 2008, стр. 19.

³⁴ Види: Зоран Милошевић, Глобализација и медији, *Српска слободарска мисао*, Београд, бр. 14, 2007, стр. 63 – 72.

ила», «Аерофлота» и др. јесте велика помоћ економском развоју Србије. Године 2007. српска пољопривреда је живнула захваљујући доласку руских трговаца који су откупили значајне количине јабука, шљива и других пољопривредних производа. Српски стручњаци су израчунали да ће српска привреда и држава само од сарадње са «Гаспромом» имати велике користи: 200 милиона долара зараде од транзита, израстање у регионалну енергетску силу у снабдевању гасом, импулс за развој овдашње индустрије, привлачење нових инвестиција и брза гасификација земље, појачана повезаност Србије и Босне и Херцеговине и снажење пријатељских односа са Русијом. Осим тога, као што «Нафтоводи и гасоводи Русије према Европској унији ослобађају ову од зависности од блискоисточних енергената који повлаче и лојалност НАТО-у»,³⁵ они, такође, ослобађају и Србију те зависности.

Међутим, мислимо да Русија овде прави крупну грешку у свом наступу у Србији, развијајући скоро искључиво економску сарадњу. Према нашем мишљењу ово мора бити праћено и културним пробојем на «српско тржиште» уколико Руси не желе да их Срби замрзе, а новац од руских инвестиција и привредне сарадње буде употребљен против самих Руса и Русије.

Српски национални идентитет је пољуљан

У културолошким расправама у Србији долази се до закључка да је српски национални идентитет збивањима последње две деценије драстично пољуљан,

---

³⁵ Саша Гајић, «Јужни ток» у геополитичком кључу, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2008_gajic1htm

између осталог, захваљујући и недостатку културног обрасца и деструктивним утицајима западне политике и културе. Из пољуганости идентитета развијају се два одвојена процеса. У првом процесу врши се културна асимилација српског народа тзв. западним вредностима у којима доминантну улогу има позитиван однос према Европској унији и НАТО-у, западној музици, политици, језицима итд. Други процес је стварање нових, «вештачких» нација од српског народа, којима се предаје и сасвим нови систем вредности (идеологија), атипична за Србе. Суштина те идеологије јесте да се православе више не доживљава као ваљана религија, већ се траже нови религиозни обрасци (кроз припадништво разним псеудохришћанским и окултним сектама) којима одбрана традиционалног идентитета Срба не представља никакву вредност. Уз то они прихватају нове вредности, на пример, латиницу као национално писмо, нове вере, САД и ЕУ као најбоље државе света и мржњу према традиционалној српској, односно руској култури.

«Када сам у мају 2001. године у 'Хелсиншкој повељи' прочитао израз 'евро-Срби' слатко сам се насмејао. У уводнику тог броја, наиме, стајало је да у Србији, осим Срба, живе и извесни 'евро-Срби'. Они насељавају, писало је тамо, углавном Војводину и Београд и играју 'главну улогу' у европеизацији Србије. Што је, ваљда, у Србији више тих евро-Срба, а мање оних 'обичних' Срба, Србија ће пре ући у Европу.

Идеја о претварању Срба у евро-Србе изгледала ми је тада бизарно. Национални идентитет је нешто поприлично постојано и не може се тек тако мењати, мислио сам. А онда се догодила Црна Гора. Тамо је, још 1997. огромна већина људи делила већи комад свог идентитета са нама. Били су део исте историје као и ми,

писали истим писмом, навијали за исте тимове... тада је тамошња власт стала иза пројекта националног преумљења. До 2002. године елита је готово савим 'монте-негризована'. До 2006. монтенегризовано је и довољно народа да се доврши раздвајање. Црна Гора сада стварно изгледа као држава неког другог народа. Народа који нема српску историју и смета му српско име у називу цркве и језика».³⁶ Не треба много говорити да је нова нација у своју идеологију унела радикалну мржњу према бившој браћи и Србији уопште.

Српски културолози сматрају да је проблем са националним идентитетом код Срба дело, између осталог, непостојања културног обрасца. Наиме, познати српски научник Слободан Јовановић је у једном свом раду устврдио «да ми не само да немамо културни образац, већ да није ни било правих покушаја да се он оформи», а Бојан Јовановић сматра да његов презимењак није у праву, те да је било покушаја, али да нису били дугог века.³⁷

«Културни образац претпоставља, дакле, постојање одређених институција које могу да, у модерном смислу, дају основни печат колективном животу. Тај

---

³⁶ Слободан Антонић, Срби и «евро-Срби», *Политика*, Београд, 05. 04. 2007.

³⁷ Маринко М. Вучинић такође сматра да код Срба нема ваљаног културног обрасца. «Неспособност, неспремност, идеолошко подаништво и недораслост да се у окриљу наше културе препозна и учврсти стабилан политички и културни образац, али и систем културних и цивилизацијских вредности, који неће зависити од волунтаристичке и често површне и ефемерне политичке праксе.» Види: Маринко М. Вучинић, *Културна политика на ничијој земљи, Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007_kovacevic15.htm

печат је уједно и гарант да се колектив може заштитити од агресивних и егоистичних појединаца и група које настоје да своје личне и групне тежње остварују на рачун општих, друштвених интереса. У том смислу су институције чувари битних и виталних интереса колектива, који се повремено доводе у питање, али се не могу оспорити као носиоци културног идентитета једног друштва. Аутор "Једног прилога за проучавање српског националног карактера", тј. Слободан Јовановић, истиче да се одређени културни образац представља појединцима који су репрезентативни за свој колектив. Велике културне средине попут Немачке, Енглеске и Француске успеле су да створе одређене културне обрасце који су формирали и одређене типове људи. Тако је, на пример, енглески културни образац профилисао енглеског џентлмена, немачки културни образац тип културног човека, а француски културни образац часног, односно моралног појединца.»³⁸ Насупрот томе, Срби су млад народ, недовољне културе.³⁹ «Језгро Србије чини Шумадија и Мачва, а да су та два краја насељена хајдучима и ускоцима добрим делом из Херцеговине, Босне и Санџака. Као неком 'револуционарном селекцијом' створена је 'срчана и бунтовна раса'. Њене добре особине биле су слободољубивост, 'способност за велики полет у часовима прегнућа', чудновата природна бистрина, самосталност и оштрина суда, с нечим у исто време трезвеним и правоумним. Рђаве су стране биле претерани индивидуализам,

---

³⁸ Бојан Јовановић, *Културни образац и културни идентитет, Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.-org.yu/kulturnapolitika/2007_bojan_jovanovic1.htm

³⁹ Слободан Јовановић, *О српском националном карактеру, Глас цркве*, бр. 2, Шабац, 1993, стр. 43.

неспособност за организовану заједничку радњу, 'оскудица осећања целине земље и државе'.»⁴⁰

«За разлику од ових примера, нас и наше друштво, према Слободану Јовановићу, не карактерише постојање једног таквог културног обрасца који би профилишући одређен репрезентативан тип појединца исказао кроз њега и своје основне људске, друштвене и моралне вредности. Зато аутор овог дела, када пореди нашу са срединама које имају културни образац, критички замера нашим интелектуалцима који нису успели не само да пресаде неки културни образац, или његове доминантне елементе у нашу средину, већ нису учинили ни озбиљније покушаје да се такав један културни образац створи. Иако смо, дакле, имали национални и политички образац, ми нисмо успели – нити смо то озбиљније покушавали – да створимо сопствени културни образац.

Ова критичка оцена, која се може разумети и као озбиљна дијагноза стања наше културе, изречена годину дана пре ауторове смрти, односи се на временски период који је Јовановић имао у виду када је писао свој тестаментарни текст. Тај период је одређен од почетка 20. века до Другог светског рата. За стање у Србији и Југославији након Другог светског рата он, чини се, није имао довољно информација. Међутим, без обзира на степен ауторове информисаности и његово стечено искуство, он је изнео једну дубоко нетачну оцену наше културе у вези са проблемом културног обрасца.

Најпре, није тачно да није било покушаја да се културни образац створи. Покушаја је било, али и одређених резултата. Поменимо само да је након осло-

---

⁴⁰ Исто, стр. 45.

бођења јужних крајева од Турака, на размеђи 19. и 20. века у Србији створен одређен културни образац који је био комплементаран политичком и националном обрасцу. Наиме, успостављањем парламентарне демократије која је посебно ојачала почетком 20. века, Краљевина Србија је успела да утемељи сопствени и препознатљив културни образац чије су битне елементе чинили православни религијски идентитет, ћирилично писмо, програм значајних културних институција као што су Српска краљевска академија, Београдски универзитет, Српска књижевна задруга, научна и уметничка удружења, низ задужбина које су бринуле о националној култури, затим бројни часописи међу којима је предњачио *Српски књижевни гласник*, респектабилна књижевна и уметничка продукција. Можда се аутору који је живео у то доба и био активни учесник културног живота тај образац чини непостојећим због немогућности сагледавања тадашњих културних збивања са потребне дистанце, али је са данашњег становишта несумњиво да је тада започето стварање српског културног обрасца. Међутим, започети процес његовог коначног формирања пресечен је балканским ратовима и Првим светским ратом. Тај не само зачет и профилисан културни образац потиснут је након завршетка рата, јер је у новој држави – Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, односно потоњој Краљевини Југославији, претпостављен и жртвован идеалу југословенства. Утапајући се у југословенску државу, Србија је настојала да створи један други културни образац. Али потпуно нови услови у заједничкој вишенационалној држави, коју су већ тада Словенци и Хрвати сматрали пролазном творевином до остварења својих националних држава, онемогућавали су да се покушаји стварања културног обрасца реално и потврде. Недовољно јаке образовне и васпитне институције могле су да

формирају само “дипломиране примитивце”, који су постали огледало тадашњег друштва.»⁴¹

Трећи покушај стварања културног обрасца оставио је велики и дубок траг. Наиме, одмах након Другог светског рата започела је изградња комунистичког културног обрасца. Без обзира на то шта ми данас мислили о њему, он је као такав постојао. Одређен доминантним идеолошко-политичким факторима, он се исказао изграђеном мрежом институција које су своју друштвену функционалност исказивале и формирањем одређеног типа колективне и индивидуалне свести. На тим основама почивала је материјална, социјална и духовна производња читавог друштва.⁴²

Према нашем мишљењу, оба ова научника греше. У српском народу јесте формиран културни образац који је издржао пробу векова, али му друштвена збивања нису дала могућности да се увек исказује у пуној снази. Такође, тај образац нису увек подржавале државне институције, напротив често је прогањан и протеран из јавног живота, али је ипак остао доминантан културни образац у Српској православној цркви и (већем?) делу народа. То је светосавски културни образац. Управо овај образац може помоћи Србима у Србији да крену путем обнове и привредног успона, али овај културни образац код Срба стална је мета напада и омаловажавања.

Светосавски културни образац

Суштина културне политике огледа се у утврђивању основних цивилизацијских приоритета и система

---

⁴¹ Исто.

⁴² Исто.

културних и естетских вредности. Управо ово можемо наћи у светосавском културном обрасцу. Наравно, ово отвара питање шта садржи светосавски културни обрзац, који су његови најважнији елементи.

Сам термин *светосавље* настао је између два светска рата, а потекао је од млађих професора и студената београдског Богословског факултета. «Светосавље је православно хришћанство српског стила и искуства, остварено и изражено у највећим представницима српског народа, првенствено у Светом Сави».⁴³ Као најважнију карактеристику српског православља (светосавља) Ранковић, крајње поједностављено, наводи само **српску славу** (крсна слава) и **божићне обичаје**. Не спорећи да су ова два елемента светосавља заиста важна, морамо указати на чињеницу да је садржина светосавља много обимнија и разуђенија.

Светосавски културни образац, према нашем мишљењу, баштини све оно што садржи православно хришћанство (исихазам)⁴⁴, али и нешто додатно. То су: **светосавска митологија** (посебно косовски или видовдански мит)⁴⁵; **светосавски морал**; **светосавски животни стил**⁴⁶ (наравно у кога улазе и празновање крсне славе и божићни обичаји) и посебан – **братски и пријатељски однос према Русима и Русији**.

---

⁴³ Љуба Ранковић, *Светосавље, Глас цркве*, бр. 1, Шабац, 1993, стр. 6.

⁴⁴ Види: Јеромонах Атанасије, *Духовност православља, «Храст»*, Београд, 1990.

⁴⁵ Види: Димирије Богдановић, *Косовска битка у историји и свести српског народа, Глас цркве*, бр. 3, Шабац, 1989, стр. 12 – 14.

⁴⁶ Види: Иван Коларић, *Харизма и мит Светог Саве српског, Легенда*, Чачак, 2004, посебно стране 187, 209. и 249 – 292.

Свети Сава је вишеструко везао судбину Србије за Русију. Сава је примио монаштво у руском манастиру на Светој Гори, обитавао у њему и залагао се за сарадњу са Русима. Сергије Тројицки је живео у Србији и упознао дело Светога Саве. У својој познатој студији о овом светитељу Тројицки истиче да Савина дуготрајна и истрајна делатност није била случајна. «Он је имао одређени и широки црквено-политички програм и читав свој живот доследно, са челичном вољом и неослабљеном енергијом, радио је на остварењу тог програма. Истина је да је Св. Сава, као најбољи син свог народа, свагда, свуда и пре свега имао у виду српске интересе, **али он је налазио да се ти интереси могу остварити не у усамљености српског народа, него у његову зближењу и заједничком раду са другим православним и словенским народима.** Он је био први заштитник идеје политичког и културног јединства грчко-словенског света, **био је, тако рећи, први словенофил.** У исто доба он је био противник политичке и културне хегемоније Грка у том свету. Блиско познавање са Грцима на Атону и многобројна путовања по Истоку дали су му пуну могућност да упозна слабе стране грчког карактера, а покорене грчког царства од крсташа очигледно му је доказало да Грци нису кадри да остану на челу тога света. И ми видимо да он ради заједно са словенским народима на подизању словенског значаја.

Али он је видео и слабу страну Словена – недостатак културе и снажне државне организације, у чему су Грци заузимали тад прво место у културном свету.»⁴⁷

---

⁴⁷ Сергије Тројицки, Свети Сава и словенство, у зборнику: *Јединство православних Словена*, књ. 1, приредио: Зоран Милошевић, Филозофски факултет, Источно Сарајево, 2006, стр. 12 – 13.

Дакле, политичко и културно јединство грчко-словенског света, ослобођење Словена од грчке хегемоније и културно подизање Словена – такве су биле три главне тачке програма Св. Саве, такви су били циљеви које је он себи поставио.⁴⁸ На основама програма Светог Саве, дакле, ширио се и дубио онај препознатљиви српско-православни братски однос према Русима. Он је и данас у потпуности актуелан и примењив, само што данас уместо грчке хегемоније имамо хегемонију САД и њених сателита. Према томе, само се друга тачка делимично мења, док све остало остаје исто. Очигледно да је све ово познато хегемонистима из САД и Европске уније, те улажу максималне напоре да се светосавски културни образац деградира на безначајан ниво. Када кажемо да евроатлантисти деградирају светосавски културни образац, онда мислимо, пре свега, на ниподаштавање и омаловажавање његових најбољих представника, - самог Светог Саву, светог владикау Николаја Велимировића, Јустина Поповића, али и светосавских културних и просветних организација.

Начин на који се то ради веома је једноставан. Наиме, евроатлантисти финансирају појединце и групе из Србије који су против светосавског културног образаца, а потом их уздижу на друштвеној лествици (додељивањем «престижних» европских награда, медијском промоцијом, превођењем и публикавањем дела на енглески језик, итд, итд.) пошто ти кадрови, углавном, контролишу културне институције и српске медије.

---

⁴⁸ Исто, стр. 13.

Деградација светосавског културног обрасца

Наравно, владајуће мишљење код Срба је да светосавски културни образац (идентитет) угрожавају западне културне матрице.⁴⁹ Против њега се води прави правцати «културни рат». То, збиља, није никаква новост, «културни рат» против светосавља и православља уште, одавно је водила Римокатоличка црква. Наиме, Римокатоличка црква је прва започела борбу против српског идентитета тако што је омаловажавала светосавље и Светог Саву,⁵⁰ али и друге делатнике који су радили на афирмацији светосавског културног обрасца. Напред речено најбоље изражава и сажима Слободан Антонић у свом раду «Културни рат у Србији», из кога ћемо цитирати, према нашем мишљењу, најважнији део.

«Културни рат се води и у Србији. Њега води овдашња фракција транснационалне елите, која изразито доминира у култури и медијима. Како тај рат изгледа може се видети на примеру Биљане Србљановић (1970) и њене драме 'Пад' (2000). Овај случај смо изабрали зато што је наша транснационална елита борбенија у позоришту него у ликовним уметностима. Биљана Србљановић је у тим круговима уздигнута у 'култног писца'. Њој се, на Б92, даје прво место на листи ВИП блогера, а увек се истиче да је она “нај-

---

⁴⁹ Владимир Милутиновић, Идеологије идентитета, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/kulturnapolitika/2007_vm_identitet.htm

⁵⁰ Атанасије Јевтић, *Богословље Светог Саве*, Св. Симеон Мироточиви, Врњачка Бања, 1991, стр. 8 – 10.

превођенија и у иностранству најигранија српска драмска списатељица”.

Идеја драме 'Пад', пише Антонић, коју је прихватио да игра директор 'Битеф' театра Ненад Прокић, а режирао Горчин Стојановић, најбоље се може видети из десете сцене. Њено је штиво Биљана Србљановић са поносом окачила на свој Б92 блог. Главни јунак ове драме, разуме се онај рђави, јесте владика Николај Велимировић. Њега Србљановићева зове 'поп Николај Стратимировић'. Не само да је име дато тако да непосредно указује на владика Николаја, већ и сама списатељица каже да је у драми “у много наврата цитирала читаве пасаже тада још неканонизованог Николаја Велимировића”.

Сцена се најављује описом одаје у којој, на одру, лежи мртво дете Јован, док његови родитељи у тузи и очају седе поред њега. Ево како, по списатељици, изгледа почетак те сцене: Поп Николај Стратимировић и Црквењак Глогов уз буку улазе. Стратимировић у православној мантији, преко ње панцир. Глогов у црквењачком оделу, преко њега панцир. И не само да су “поп” и црквењак упали “уз буку”. Они су очигледно толико бахати да чак ни не примећују да је у соби одар! Настављају да галаме, а црквењак осорно пита уцвельену мајку: “Снајка, има ли нешто да се попије?” Сунчана не устаје. Гледа мртвог Јована, додаје списатељица, да не би било забуне због неприличности питања.

Како би потцртала колико су Николај и његов црквењак огавни, Србљановићева их додатно оговара описујући њихово понашање и изглед. Црквењак непрестано прди, плује и тресе нос на под: Глогов плуње. (...) Глогов се усекне. (...) Глогов прдне. А Николај, који, као

што смо видели, преко свештеничке одоре носи панцир прслук, како седне, испод мантије, заблистају његове црвене женске лак-ципелице. (...) Сунчана маше главом, а Стратимировић лакованим ципелицама. Поетски, зар не?

Најзад, злехуди родитељи, додаје Антонић, некако успевају да Николају и црквењаку објасне да пред њима лежи мртво дете. “Шта то би, снајка?” пита црквењак, покушавајући да одгонетне узрок несреће. “Јеси ли л' постила? – Нисам. – Е па зато. Јеси ли се прала? – Јесам. – Још горе!” На то се укључује и Николај са следећим објашњењем: “Европа, колевка људског греха, несрећу је у овај дом донела! Водовод, водовод, водовод! Канализација, канализација, канализација! То су та добра која нам је подивљала Европа донела. А шта ће то поштену човеку? Шта ће му чесма када је чист изнутра! (...) У шта верујеш? У науку. Чему се дивиш? Култури. Е, па знај мајко, наука и култура дете су ти убиле!”

Јер “шта је то култура?” проповеда даље Николај. “Парче хартије и гипсани стуб. Шта је наука? Гомила лажи и јеврејског подметања.” Аха! Николај, црквењак, и уопште попови, не само да мрзе водовод и канализацију, науку и културу. Они мрзе и Јевреје. Штавише, они су и кољачи. Када им домаћин каже да његова породица и није верујућа, уследиће ово. Николај: “Нисте, је ли? Глогов, нож! Глогов пружа Стратимировићу каму. Домаћин: – Шта ћеш с тим? Добро, чекај, кад сте већ овде... Стратимировић зграби јабуку и једним наглим ударцем пресече је на пола.” Дакле, да се домаћин није досетио и позвао Николаја да ипак обави опело, одвратни мантијаш би га сигурно заклао!

У наставку, истиче Антонић, сазнајемо и да Николај као “узрок наше патње” види и следеће ствари на слово п: “пентијум”, “пеницилин”, “петинг”, “педерастују”, “пенетрацију”, “пенис”, “Пентагон”... Шта бисмо тек сазнали да је Николај изнео целу азбуку омражених појмова? За несрећну мајку, која у почетку не показује знаке религиозности, Николај вели: “Да се мање школовала, не би она мени тако одговарала.” Како би јој пробудио веру, Николај изводи “програма” под називом: “Рецимо НЕ Цивилизацији!”. Током тог програма, Николај је подучава (начин писања је Србљановићеве):

“У паузама ратовања, између две битке, напада на кафиће, џамије, цркве, оборе и села, наш народ морао би много више да се моли, и то не за милост, већ за нови бој!”

“У случају тоталног и унапред изгубљеног рата наш народ треба да се под хитно – МНОЖИ!!!”

“Када се у изабраном народу роди мушко дете, његов боравак овоземаљски само је пропутовање ка вечној блаженој смрти. Треба зато дете бодрити да нађе пречицу, треба му омогућити да на стази не залута, већ да сигурним кораком, журно и весело јуриша пут гроба! Живот је људска измишљотина, медицина – опасан порок, образовање је туђинска наказа, а мир неприродно стање у које човек грешком запада!”

“Јесте ли икада чули неку нашу молитву за добробит културе? Јесте ли чули икад да се неко наш моли да освоји писменост? Да ли ико икад кроз молитву вапио за образовањем? Је ли се вапило за цивилизовањем и техничким достигнућима? Није!”

Пошто ју је Николај овако “убедио”, сирота мајка ипак постане религиозна. Њој је преко потребна све-

штеничка утеха и моли Николаја, који хоће да иде, да остане: “Зашто нас остављаш? Сад, кад сам ти поверовала?” Међутим, никакво преклињање не помаже, Николај безосећајно вели да има друга посла. Како би га задржала, очајна мајка изјављује да је дете на одру – Николајев син! Али Николај хладно одговара: “Очинство никада није доказано!” А црквењак на то додаје: “А мени си говорила да је моје!” Жена наставља да преклиње, сада већ са јасном еротско-мазохистичком нотом у гласу: “Остани, молим те, твоја сам, теби се предајем...” Али ни то не помаже. На крају, жена очајно и сломљено пита: “Николају Стратимировићу, какав си ти то божји човек?!” А Николај се “широко насмеши” и “весело каже” – и тиме се ова, десета сцена ефектно завршава: “Лажни. Зар се не види?”

На крају Антонић закључује: «Писац може мрзети неки свој лик. Али оволика омраза, колико је код Србљановићеве има за Николаја Велимировића, заиста је необична. Шта горе можете да кажете за некога од овога? Бездушни, прљави, перверзни кољач који нема поштовања чак ни за мртво дете – за које се испоставља да му је син! Ето то је Николај Велимировић Србљановићеве. Такав лик као што је Николај, или његов црквењак, и нису истински људи. Тако зао тешко да ико може бити. Заправо, њен Николај је типична пропагандистичка карикатура, психолошки плитка и неуверљива. Он као да је сишао са неког плаката компартијског Агитпропа из 1945. године. Он као да је лик из неке пропагандистичке представе која се игра у кинеском селу 1966. или неке друге године Културне револуције. Разлика је једино у томе што су се таква пропагандна поједностављивања чинила у име “боље будућности и социјализма”. А Србљановићева то ради вероватно у име “боље будућности и евро-атлантских

интеграција”.»⁵¹ Све ово, наравно, било би смешно да наилази на отпор код српског народа. Међутим, пошто су медији, културне институције и најважније «демократске» политичке партије, такође, на овој «вредносној скали», то је отпор минималан, односно блокиран. А нџвина која не наилази на отпор, пише Александар Зиновјев, почиње брзо да захвата масе.⁵² То, наравно, деградирајуће делује на сам светосавски културни образац који је, у овом случају, и мета напада. Има, наравно, и оних који кажу, «па немојте гледати»! То је лако рећи, али тешко учинити. Под маском слободе деградира се православни и хришћански културни образац Срба. Запад је одавно формирао систем тобожње слободе, избора, али човек једноставно не може да избегне идеолошке пилуле и капи које су растворене у свему што пролази кроз његову свест. Човек је тобоже остављен сам себи. Али, средина у којој он живи није остављена самој себи. Средина се формира, а човек се њој прилагођава.⁵³ Средина формира човека, а средина у Србији је и антисрпска и антисветосавска и антихришћанска.

Да ли је необично да је овде реч управо о оспорављању (светог владике Николаја Велимировића) изразитог представника светосавског културног образаца, човека који у хијерархији људи који су пружили највећи допринос развоју светосавског културног образаца заузима друго место, оно иза самог Светог Саве. У

---

⁵¹ Слободан Антонић, Културни рат у Србији, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/kulturnapolitika/2007_ant_kulturni_rat.htm

⁵² Александар Зиновјев, *Запад*, феномен западњаштва, Наш дом, Београд, 2002, стр. 236.

⁵³ Исто, стр. 245.

оквиру свог развоја светосавског културног обрасца свети Николај Велимировић је обновио и на нов начин изложио идеју уједињења са Русијом,⁵⁴ не свакаком, већ православном и светом Русијом. Такву једну величину, ето, нападају присталице евроантлантских интеграција, користећи, наравно, сву логику коју им пружа Запад.

Ка сарадњи, али каквој?

У савременој Србији, како видимо, проевропске и пронатовске снаге чине све да докрајче остатке светосавског културног обрасца и доврше дезинтеграцију и асимилацију Срба. Подсетићемо вас да су Срби у данашњој великој Хрватској углавном асимиловани и претопљени у римокатоличке Хрвате, док је Република Српска Крајина потпуно уништена у сарадњи са САД, Европском унијом и НАТО-пактом; Републици Српској у Босни и Херцеговини под различитим изговорима одузимају се надлежности, а аутономија обесмишљава. Истовремено се води кампања за асимилацију Срба у «Босанце», односно Бошњаке.⁵⁵ Српски народ у Црној Гори је преумљен и сада се његов већи део изјашњава као посебна црногорска нација која са Србима нема никакве везе. Чак је и непријатељски настројена и у потпуности следи антисрпску политику неких суседа,

---

⁵⁴ Види: Зоран Милошевић, О войне и Европе, Философские мысли святителя Николая Велимировича (I - II), «Новая книга России», № 2, Москва, 2006. стр. 17 – 24. № 3, Москва, 2006. стр. 25 – 28.

⁵⁵ О томе видети Зоран Милошевић, *Бошњачко поништавање Срба*, Завод за уџбенике и наставна средства, Српско Сарајево, 2004.

САД и Европске уније. Но, то није све. Србију територијално цепају, одузето јој је Косово и Метохија – извориште духовности и простор са кога се најидеалније контролише сама Србија. Наравно, говори се и о стварању некакве војвођанске нације и језика, па и о одвајању Рашке области (Санџака) и југа Србије.

Све ово указује на то да Русија мора осмислити бољу стратегију у свом повратку на Балкан и, посебно, у Србију. С правом Константин Затулин констатује: «Депресија, а самим тим и политичка деградација проруских снага у Србији учиниће у следећој етапи могућим (и то упркос историјским симпатијама према Русији) радикалну промену вектора српске политике. А тада се и споразуми са „Гаспромом“ могу довести под питање.»⁵⁶ Ово другим речима, потврђује нашу тезу да Русија мора уложити и средства и политичку моћ да очува светосавски културни образац у Србији. То, изгледа, сами Срби нису у могућности. Институције које држава Србија има увелико су под контролом антируских и антисрпских снага, односно асимилованих и у западном вредносном систему васпитаних људи. Они доминирају културним институцијама, медијима, а њихово јачање и у самој Српској православној цркви је евидентно. Због свега тога сматрамо да Русија – као јача страна, као држава која се вратила својим историјским коренима и која се враћа на Балкан – мора другачије делати да би однос Срба према Русима и Русији остао непромењен. Иначе, неће бити немогуће да српски младићи, обучени од НАТО-а не буду заједно са вршњацима из Америке, Пољске, Литваније, Естоније, и других земаља нападали на Русију да јој одузму

---

⁵⁶ Константин Затулин, Дegrаdација проруских снага Србије није у нашем интересу, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2008_zatul1.htm

њена природна богатства, да саму државу распарчају на неколико делова, Русе као варваре и недостојне западних вредности и културе убијају на најстрашније начине.⁵⁷ Интересантно је да је интеграција српске војске у НАТО почела, а да нема адекватне политичке одлуке о томе. «Ипак – истиче Б. Радун – «у овом случају, нико се неће бринути због недостатка 'цивилне контроле' оружаних снага, које као 'аутономни центар моћи' мимо политичких одлука воде земљу у НАТО.»⁵⁸ Преумљење људи више није немогуће. Рођени као Срби данас су Хрвати, Бошњаци, Црногорци, а њихове вредности и идеологија је све не само пријатељска према Русима. То се бар у Србији одлично види. Због тога смо мишљења да Русија мора улагати у светосавски културни образац. Тиме помаже себи, али и Србима.

Данас – како смо већ показали на примеру Биљане Србљановић –културне институције разарају и понижавају најбоље следбенике светосавског културног обрасца, какав је несумљиво свети владика Николај Велимировић. Наравно на мети је и сама Српска православна црква⁵⁹ и Српска академија наука, док су Војска,

---

⁵⁷ Актуелни српски министар одбране Драган Шутановац већ је јавно изразио мишљење «да наши момци треба да иду у Авганистан и Ирак». Одатле до Русије само је корак. Види: Драган Шутановац, Место нам је у Авганистану и Ираку, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/debata_2007/2007_sutanovac1.htm. Упор.: Бранко Радун, «НАТО држава и НАТО лобисти», *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007_radun_nato.htm

⁵⁸ Исто.

⁵⁹ У Србији постоји антицрквена књижевност коју негују припадници тзв. Друге Србије, антисрпских невладиних организација и

институције културе и медији већ у рукама глобалиста, тј. проевропских и пронато снага.⁶⁰ Подсетили бисмо да се, рецимо, на српској државној телевизији емитује око 99 посто филмова произведених у САД и Холувуду, да је њихов садржај потпуно антируски, антисрпски и антиправославни, и никакве жалбе на такву уређивачку политику не помажу. Истовремено, Европска унија се штити тако што је прописала квоте,⁶¹ односно колико се америчких филмова може емитовати, колико домаћих и

политичких партија. Једна таква књига је и Milorada Tomanića, *Srpska crkva u ratu i ratovi u njoj*, Medijska knjižara «Krug», Beograd, 2001. Са корица ове књиге гледа нас православни монах који о левом рамену држи пушкомитраљез, а у десној руци штап. Књига је потпуно писана са антиправославних и антицрквених позиција и представља велики допринос деструкцији светосавског културног обрасца.

⁶⁰ Бранко Радун, «НАТО држава и НАТО лобисти, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007_radun_nato.htm

⁶¹ Први отпори американизацији информационог простора пружиле су током 60-их година XX века Швајцарска, Аустрија, Белгија, Ирска и Канада. Године 1970. Канадска радио-телевизијска комисија изашла је у јавност са низом предлога како би ограничила пријем иностраног материјала на радију и телевизији, који су по времену коришћења простора на овим медијима заузимали већину. Предлагано је ограничавање страних материјала на 40 посто, при чему је материјал из једне државе (САД, на пример) могао да заузима максимално 30 посто времена. Оваква пракса је усвојена и од 1971. године Канадска телевизија је почела да поштује предлог шеме емитовања програма. Радио није био обухваћен овим предлогом пошто је био недовољно развијен и није имао довољно властитог материјала. Види: Зоран Милошевић, *Глобализација и медији*, стр. 63 – 72.

оних из Еврпске уније.⁶² Међутим, оно што може у Европској унији не може у Србији.

*

* *

Према нашем мишљењу, очување светосавског културног обрасца са свим његовим важним елементима и вредностима мора се одвијати на више начина, али пре свега уз:

- подршку оним владикама Српске православне цркве који и даље истрајавају на светосавском културном обрасцу;⁶³

---

⁶² Види: Зоран Милошевић, *Социологија масовних комуникација*, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2007.

⁶³ Када смо на «Округлом столу» на «Данима Русије» у априлу 2007. године, на Правном факултету у Београду, у излагању рекли:

„У Српској православној цркви примећују се четири групе владика:

1. владике наклоњене римокатолицизму
2. владике наклоњене протестантизму
3. владике наклоњене окултизму (магији)
4. владике које чувају светоотачко православно предање“.

Нисмо ни слутили шта ће ова реченица изазвати код православних Срба. Наиме ово су пренели сарадници «Ихтуса» – хришћанске књиге на свој сајт и затражили коментаре читаоца. Коментари су више него озбиљни, духовити и откривају да међу нашим владикама заиста има «нешто труло». Види:

<http://www.ihthus.us/ihthus/viewtopic.php?t=471&sid=8f1bdf0e5dba01873d810bc5555ba9b5>

- формирање, односно подршку низу невладиних организација, културних и просветних установа – да би остале верне светосавском културном обрасцу;
- образовне институције Руске Федерације морају се отворити за школовање српске омладине у Русији, уз истовремено отворање њихових експозитора у Србији. Такође, размена студената, професорског и научног кадра мора бити много већа, бар онолико колика је са Европском унијом;
- Руска Федерација мора ући у медијски сектор и купити или формирати нове медије и нове мобилне телефонске мреже.⁶⁴
- морају се реализовати заједнички медијски, издавачки и други културни пројекти који би ширили идеју јединства (православних Словена), на пример, заједничке новине, заједнички радио и ТВ, односно стрипови за децу и слично.

---

⁶⁴ Према доступним информацијама, јасно је да у медијском сектору за Русију приоритет има централна Азија. Међутим, сматрамо да се ово питање мора озбиљније размотрити и за Балкан. Наиме, присуство у овој сфери омогућило би Русији контролу над претплатничким базама и огромним бројем информација, затим обуку персонала на руском језику и за коришећење руског језика, значајне приходе, али и тесније везе са људима из власти и представницима домаће елите (политичке, културне, економске,...), што би донело и повећан утицај у региону. Види: Александр Шустов, Российские телекомы на просторах Евразии, <http://www.fondsk.ru/article.php?id=1153>

- руски привредни субјекти у Србији морају подржавати светосавски културни образац, тј. у најмању руку подржати бар своје и српско писмо – ћирилицу, односно користити се овим писмом, а не латиницом. Изузетно је за припаднике светосавског културног обрасца депримирајуће што нафтна компанија «Лукојл», руски аутомобили марке «Лада» итд. у наступима на српском тржишту користе латиницу. Стиче се утисак да је латиница «међународно», а ћирилица «локално», дакле «провинцијско» и мање важно писмо, без обзира да ли је реч о руској или српској ћирилици.

Када се, дакле, расправља о руско-српској и српско-руској сарадњи, мора се поћи од претпоставке да су вредности⁶⁵ оно што опредељује њихову суштину. Такође, мора се истаћи да савремена Русија не следи ову логику, што је евидентно не само из наше анализе, већ и неких других радова о сличним темама.⁶⁶ Треће, сам српски народ тешко да данас, без помоћи братских народа, може очувати свој традиционални идентитет (оличен у светосавском културном обрасцу). Четврто, може се очекивати да привредна сарадња Русије и Србије следи и логику вредности и у овом тешком

---

⁶⁵ Ми их разумемо као својства предмета који иступају у улози социјалних карактеристика субјеката и представљају његове социјалне оријентире из којих он исходи у процесу истицања својих циљева у процесу њихове реализације. Види: Зоран Милошевић, *Социологија масовних комуникација*, стр. 84.

⁶⁶ А. Д. Гронски, Проблеми руског утицаја на интелектуални живот у Белорусији, у зборнику радова: *Јединство православних Словена*, књ. 2, приредио Зоран Милошевић, Институт за политичке студије, Београд, 2008, стр. 57 – 74.

тренутку помогне да се очува српски идентитет, који је гарант безбедности улагања руског капитала у развој Србије. Свака друга пракса и логика може довести до апсурдних ситуација, као што је она да се руско-српски уговори поништавају или, што је још трагичније, новац стечен овом сарадњом употреби против једне или обе државе.

Реферат на међународном научном скупу
«РУСИЈА И БАЛКАН: питања сарадње и
безбедности», одржан 18 – 19. марта 2007. у организацији
Института за политичке студије из Београда

Такође на руском: Русские и сербы, Экономическое
сотрудничество русских и сербов и разрушение
святосаввского культурного образа
Новая книга России, № 11, Москва, 2008.

СРБИЈА У ГЕОПОЛИТИЧКОЈ МИСЛИ АЛЕКСАНДРА ДУГИНА

Александр Гјељевич Дугин је доктор политичких наука, философ, публициста, оснивач Покрета неоевроазијства, творац савремене руске геополитичке школе. Припада православној старообредној Цркви, која је у јединству са Руском православном Црквом. Рођен је 07. јануара 1962. године у Москви. Политички се активирао у мају 1994. године у «Покрету нове деснице», затим је са Едуардом Лимоновим основао Национал-бољшевичку партију, а од 2001. године лидер је политичког покрета «Евроазија». Говори девет језика,

између осталог француски, шпански, енглески, немачки и арапски. Ожењен је и има двоје деце.

Дугин перманентно прати збивања у Србији и објављује о томе своја мишљења на сајту Покрета «Евроазија», <http://www.evrazia.org/>. Већ ту се може видети да је Дугин велики пријатељ Срба и Србије.

Када, дакле, разматра геополитички положај Србије, Александар Дугин не избацује емотивни елемент, али, истовремено, уме да на крајње суров начин укаже да је стварност Србије «негде између», да је то међупростор или, другим речима, територија за кусурање великих. Тако је могуће да у предговору српском издању своје чувене двотомне књиге *Основи геополитике* напише: «Ја јако волим Србију. (...) Сматрам да је средиште света у Србији. Тајно срце планете је негде код вас; ви га чувате, схватате колико би коштало да га изгубите, крварите, гледате у празно, трљате запешћа и чувате...».¹ У једном другом раду, Дугин наводи да Срби и Руси нису просто једно – то је најбољи део Срба и Руса заједно узетих, пошто страдају и за Русе, отварајући им (Русима) пут.² Дајући тако велики комплимент Србима, Дугин, ипак, упозорава да геополитика није поезија и емоције: «Геополитика је сувопарна наука, оперише с реалностима лишеним поезије. Али и с те стратешке тачке гледишта стожерност Србије, њена средишњост, њена јединственост међу народима Балкана избија са свом очигледношћу. Ко контролише Србију, контролише Балкан; ко контролише Балкан, кон-

---

¹ Александар Дугин, *Основи геополитике*, књ. 1, Геополитичка будућност Русије, Екопрес, Зрењанин, 2004, стр. 5.

² Александр Дугин, *Русско-сербская империя против империи американской*, *Српска политичка мисао*, 1- 2, Београд, 2008, стр. 83.

тролише огроман медитерански стратешки регион. То је геополитички аксиом за који Срби тако скупо плаћају у својој историји».³

Дугин мисли да су САД и ЕУ, односно заговорници «Новог светског поретка» Србију, као уосталом и Русију, отписале.⁴ «За нас нема места у америкоцентричном свету, у плановима једнополарног глобализма. Јасна и немилосрдна дијагноза, нема шта – осуђе ни смо на пропаст. Ви сте већ слушали сирене, следећи смо ми (Руси – З. М.)».⁵ Наравно, српски отпор НАТО агресији Дугин сматра исправним, а исказано родољубље хвали.⁶

Оно што је интересантно јесте да је Дугин (не)оправдано против словенофилских и пансловенских идеја (тако дубоких у Србији). Он сматра да »словенство постоји, али да словенизма нема», тј. етничка и лингвистичка блискост словенских народа није довољан основ

---

³ Александар Дугин, *Основи геополитике*, књ. 1, Геополитичка будућност Русије, стр. 5.

⁴ Независно од Дугина и ми смо заступали исту хипотезу у раду: «"Веймарская метафора" и Россия. К вопросу об отношениях России и США // Традиции в контексте русской культуры: Межвузовский сборник научных работ. Выпуск XIII.- Череповец, ЧГУ, 2006.- С.122-141.

⁵ Александар Дугин, *Основи геополитике*, књ. 1, Геополитичка будућност Русије, стр. 6.

⁶ «Родољубље није прибежиште ниткова, премда је, заиста, способно да оправда, скине љагу са оних који му се на крају крајева обрате. **Родољубље је социјална, политичка и културна норма и скретање са ње је ружно обележје и заматак реалног социјалног екстремизма, ниҳилизма, субверзије**». Александар Дугин, *Основи геополитике*, књ. 1, Геополитичка будућност Русије, стр. 13. (подвлачење З. М.)

да би се могло говорити о њиховом културном и карактерном јединству.⁷

За Дугина повратак царистичкој и самим тим у целини «словенофилској геополитици крије у себи страшну претњу. Ради се о томе да током последњих пола века владавине Романова спољну политику династије нису одређивале евроазијске традиције Александра Првог ни перспективе континенталне Свете Алијансе (засноване на алијанси Русије и држава Средње Европе) већ проенглески и профранцуски пројекти због којих се Русија увлачила у самоубилачке сукобе на страни својих природних геополитичких противника а против својих природних геополитичких савезника. *Подришка српских захтева*, неодговоран мит о «Босфору и Дарданелима», увученост у европске антигерманске интриге француских масона – све то је Русију наводило на играње политичке улоге која не само да јој није била својствена него је била директно погубна по њу. Покушавајући да се на словенофилском основу учврсти у Источној Европи и будући стално увлачен у сукоб са средњоевропским државама (природним савезницима Русије), царски режим је систематски подривао основе руске државе и Русију директно водио ка политичком самоубиству.»⁸ Потом Дугин закључује да је словенофилска политичка утопија Русију коштала Цара, Цркве и Империје... Истовремено, панславизам је за Дугина још горе геополитичко опредељење, које он сматра највишим и вештачком творевином.⁹ Другим речима, љубав Дугина према Србији је условљена интересима саме Русије, она, дакле, није безусловна како је писао у

---

⁷ Исто, стр. 81.

⁸ Исто, стр. 184.

⁹ Исто, стр. 394.

Предговору српском издању своје књиге *Основи геополитике*.

Србија – међупростор

Развијајући даље идеју Евроазије, Дугин налази да се Европска Империја мора устројити управо око Берлина који се налази на правој и животворној осовини са Москвом, али и набраја које су државе међупростор, односно монета за поткусиривање великих сила. «Стварање осовине Берлин – Москва као носеће западне конструкције Евроазијске Империје претпоставља неколико озбиљних корака у односу на земље источне Европе *између* Русије и Немачке. Традиционална атлантистичка политика у том региону била је заснована на Макиндеровој тези о потреби да се ту створи «санитарни кордон» у виду тампон – зоне бремените сукобима, а ради осујећивања руско-немачког савеза који представља животну опасност по читав атлантистички блок. У том циљу су Енглеска и Француска тежиле на све могуће начине да дестабилизију источно-европске народе, да им усаде мисао о неопходности «независности» и ослобађања од немачког и руског утицаја. Осим тога, дипломатски потенцијал атлантиста је свакојачо радио на јачању русофобских расположења у Немачкој и германфобских у Русији да би обе земље увукао и локални сукоб око поделе сфера утицаја у међупросторима – Пољској, Румунији, Србији, Мађарској, Чехословачкој, Балтику, Западној Украјини итд.»¹⁰ Исту тактику спроводе и данашњи стратеги НАТО, предлажући идеју стварања

---

¹⁰ Исто, стр. 198 – 199.

«црноморско-балтичке федерације» држава која би била директно повезана са атлантизмом и потенцијално непријатељска како према Русији, тако и према Немачкој.¹¹

Интересантна је организације, поретка Евроазије, а самим тим и места Србије у том новом поретку. Евроазију Дугин замишља као Империју многих Империја. Нова Империја ће на следећем нижем новоу представљати «конфедерацију Великих Простора» или Империја другог реда. Међу њима Дугин издваја четири основне – Европску Империју на Западу (око Немачке и Средње Европе), Тихоокеанску Империју на Истоку (око Јапана), Средњоазијску Империју на Југу (око Ирана) и Руску Империју у центру (око Русије).¹²

Унутар тих Империја другог реда ће такође деловати конфедерални принцип. У том смислу Великоруси се, на пример, могу сматрати за посебан народ или чак «земљу» унутар Руске Империје, упоредо са Украјинцима, Белорусима, могуће Србима¹³ итд., но сви они ће истовремено бити тесно повезани са јурисдикцијом сло-

---

¹¹ О томе видети нашу књигу *Од Малоруса до Украјинаца*, прилог проучавања промене културног и националног идентитета Малоруса, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2008., као и наш рад: Литва и Польша: под аккомпанемент демагогије, *Беларуская думка*, Минск, № 10, 2007, стр. 132 – 136.

¹² Александар Дугин, *Основи геополитике*, књ. 1, Геополитичка будућност Русије, стр. 217.

¹³ У споменутом раду објављеном у *Српској политичкој мисли*, Дугин се залаже за уједињење Русије и Србије у једну Империју, чији је основни задатак борба против америчке империје. Види: Александр Дугин, *Русско-сербская империя против империи американской*, стр. 83 – 98.

венско-православног типа оличеном у самосвојном државном систему.¹⁴

Сам Балкан је и за Дугина компликована стварност коју је тешко политички (ре)организовати. Ипак, он предлаже пројекат општесловенске јужне федерације коју би чиниле Србија, Бугарска, Македонија, Црна Гора и Српска Босна, која би теоретски представљала идеално решење, али које је тешко остварљиво у ближој будућности.¹⁵ «Штавише, он представља опасан преседан ширинске интеграције која је у етнички сложеним регионима увек проблематична».¹⁶ Ово аргументује Балканским ратовима (Србије, Бугарске и Грчке).

Ипак, за Дугина Срби (и делимично Бугари) у оквиру малог модела читавог Балканског полуострва представљају евроазијски импулс, појављују се као носиоци идеје heartland-а. Решење српског питања у оквиру Евроазијске Империје нема краткорочну перспективу, већ искључиво дугорочну, удаљену. Ако се у далекој перспективи може замислити општа евроазијски опредељена Балканска Федерација, онда се минимум геополитичког програма може формулисати као стварање неправилног ромба Софија – Москва – Београд – Атина

---

¹⁴ Александар Дугин, *Основи геополитике*, књ. 1, Геополитичка будућност Русије, стр. 218.

¹⁵ О томе је писао и наш свети владика Николај Велимировић. Види: Зоран Милошевић, *О войне и Европе*, Философские мысли святителя Николая Велимировича (I), «Новая книга России», № 2, 2006. стр. 17 – 24. № 3, Москва, 2006. стр. 25 – 28.

¹⁶ Александар Дугин, *Основи геополитике*, књ. 1, Геополитичка будућност Русије, стр. 301. Дугин подржава све вертикалне (дужинске) интеграционе процесе, а тражи да се осујете све хоризонталне (ширинске).

(и опет Софија) у коме из Центра полазе два зрака – руско-српски и руско-бугарски који се спајају у Атини. Притом би питање Македоније могло бити решено тако да јој се додели посебан статус, да би се уклонио камен спотицања између све три православне балканске и у различитој мери, потенцијално евроазијске државе.¹⁷

Геополитичка перспектива Срба је изразито проруског, евроазијског карактера, сматра Дугин. Србија се преко верског и етничког чиниоца директно прикључује Русији и представља њен геополитички продужетак на југу Европе. Судбина Срба и судбина Руса је на геополитичком нивоу једна иста судбина. Зато је Србима, да би се вратили извориштима своје европске мисије, неопходно да се окрену Истоку, Евроазији, да схвате смисао и циљеве руске геополитике. Притом звездаводиља аутентичне српске геополитике не треба да буде наивни и вештачки панславизам чију неоснованост је сјајно приказао руски филозоф Константин Леонтијев, него управо пројекат Велике Евроазије са Русијом као осовином – својеврстан екуменско-континентални православни неовизантизам. Само ће се у том случају српска тежња вратити својим сопственим коренима и престаће да игра улогу марионете у рукама атлантиста који ове користе само за борбу против Средње Европе и германског света.

---

¹⁷ Ово свакако избија сваки аргумент српским атлантистима који о Србији која сарађује са Русијом говоре искључиво као о руској губернији. Види: Зоран Милошевич, Русские и сербы, Экономическое сотрудничество русских и сербов и разрушение святосавского культурного образа, *Русское Воскресение*

<http://www.voskres.ru/bratstvo/miloschevitsh.htm>

Ка бугарској геополитици

Кад год говори о Србији Дугин истиче да Срби морају сарађивати са Немачком, односно Средњом Европом (из контекста произилази поготово када је Русија слаба) и да у томе треба да следи Бугарску геополитику. Не спорећи исправност оваквог расуђивања А. Дугина, ипак ваља подсетити да кад год је Русија била слаба Немачка и Аустро-Угарска нису хтеле да сарађују са Србијом, него су је угњетавале. Тако је било од памтивека, а тако и последње две деценије.¹⁸ Због тога ово делује наивно и подсећа на ону народну изреку «Пустио бих ја њега, али неће он мене». Другим речима, није спорна жеља Срба и Србије да сарађују, али између сарадње и окупације, разбијања и стварања од Срба нових народа, космичке су раздаљине. Ипак, погледајмо шта Дугин саветује Србима.

«У геополитичкој историји Европе се може пратити једна стална тенденција, чије разјашњавање ће помоћи у схватању тога *шта* је за Србију позитивно решење. То је следећа тенденција: савез Истока са средишњом Европом против Запада је увек користан и за једну и за другу страну».¹⁹

---

¹⁸ Види: Владимир Волков, По националним кућама, Словенски народи у XXI веку: дијагнозе и прогнозе, у Зборнику: *Јединство православних Словена*, приредио: Зоран Милошевић, Филозофски факултет, Источно Сарајево, 2006, стр. 35 – 45.

¹⁹ Александар Дугин, *Основи геополитике*, књ. 1, Геополитичка будућност Русије, стр. 394. Средња Европа је простор бивше Аустро-Угарске монархије и њена супстанца је римокатолицизам који је из мисионарских разлога увек непријатељски расположен према православним Србима. Не постоји начин да се ови римокатолички мисионари пацификују, када су

Ово је кључни тренутак када Дугин саветује да Срби усвоје бугарску геополитику. «Имајући ово у виду, можемо рећи да се геополитичко опредељење Срба мора окренути бугарској геополитици која је практично увек у себи спајала русофилство са германофилством, стварајући у Јужној Европи простор политичке стабилности и склада, што је Средњој Европи постепено могло да отвори излаз ка муслиманском југу и самим тим учини крај превласти атлантистичког Запада у том региону. Штавише, Србија мора да схвати сву двосмисленост оне подршке коју јој је раније пружао Запад и чија цена се лепо данас огледа у антисрпским санкцијама западних земаља. Само ће геополитичко сједињавање са другим православним источноевропским народима (у првом реду са Бугарском) у јединствен проруски и истовремено према Средњој Европи пријатељски настројен блок, створити на Балкану зону стабилности и избацити из употребе срамни термин 'балканизација'».²⁰

И, заиста, ако се погледа историја Срба у протекла два века, мишљење Дугина постаје веома интересантно и актуелно. До душе, не можемо рећи да међу

Србија и Русија слабе. О томе видети: Зоран Милошевич, Действуй быстро и эффективно! Дипломатическая активность боснийско-герцеговинских епископов по разрушению республики Сербской, <http://www.voskres.ru/bratstvo/miloschevitch1.htm> (2006) и Зоран Милошевич, Идеология католическо-православного конфликта, у: «Религија и общество – 2: актуальные проблемы современного религиоведения», Сборник научных трудов, МГУ, Могилев, 2007, стр. 86 – 88, затим Зборник радова: *Унија*, политика Римокатоличке цркве према православним Словенима, приредио: Зоран Милошевић, Институт за политичке студије, Београд, 2005.

²⁰ Александар Дугин, *Основи геополитике*, књ. 1, Геополитичка будућност Русије, стр. 395.

српским политичарима и интелектуалцима није било и таквих који су покушавали да воде политику «на бугарски начин» (посебно пред и током Другог светског рата), али су били онемогућени од англофила. Без обзира, дакле, на прошлост, Дугиново виђење проблема српске геополитике је, пре свега, објективно, иако му је почетна тачка велика љубав према српском народу.

НЕЗАВИСНОСТ КОСМЕТА – ИСТОРИЈСКО ПОДСЕЋАЊЕ И НОВА ПИТАЊА?

Космет – најважнија стратегијска тачка и позиција на Балканском полуострву

Косово и Метохија (на Западу само Косово) представљају свеколики духовни (и политички) центар српског народа. На Косову и Метохији су и поред рушења и затирања трагова остали бројни српски споменици врхунске уметничке вредности. Многи од њих су под директном заштитом УНЕСК-а.

Косово и Метохија се простиру на 10.887км² и налазе се на југу Србије. То је важна саобраћајна раскрсница, најкраћа и рељефно најпроходнија веза севера на југ Европе и даље ка Азији, односно од

Подунавља ка Јадранском мору. Поред тога, Косово и Метохија имају ванредни значај са војног аспекта. **Оно је најважнија стратегијска тачка и позиција на Балканском полуострву.** Ко држи Косово, тај не само да влада Србијом него и централном балканском облашћу око Скопља и даље.

Када се говори о Косову и Метохији (Космету) потребно је имати на уму оно што је наш познати публициста и аналитичар Милош Кнежевић записао у књизи «Отмица Косова»: «Косово је у представама о властитом националном бићу за Србе имало успостављајући значај *Свете земље*, херојског попришта и изворишта надахнућа. За српски народ Косово има онтогенетски, енергетски и етички значај. Отуда је разложно да се, поред класичног разматрања геополитичке судбине Косова и Метохије, уваже помало необични, али битни аспекти спиритуалне, религијске и црквене географије. Заправо, када се говори о Косову, за које песник с правом каже да је *најскупља српска реч*, сакрални и митски видови географских и просторних појава долазе до потпуног израза.»¹ Познати српски песник овако беседи о Косову: «Пре шест векова, ништа се на глобусу није догодило значајније од боја на Косову Пољу. И данас, после шест стотина Видовдана, за судбину српског народа, ништа није пресудније од битке која траје на Косову и за Косово».² «Косово је најскупља српска реч. Плаћена је крвљу целог народа. По цену те крви, устоличена је на пре-

---

¹ Милош Кнежевић, *Отмица Косова*, Институт за политичке студије, Београд, 2006, стр. 8. Упор.: Јеромонах др Атанасије Јевтић, *Косовски завет, Глас цркве*, бр.2, Шабац, 1987, стр. 45 – 48.

² Матија Бећковић, *Косово је најскупља српска реч, Глас цркве*, бр.3, Шабац, 1989, стр. 19.

столу српског језика. Без крви се није могла купити, без крви се не може ни продати».³ На крају Бећковић поручује: «На косовској окућници сахрањен је цео српски народ, зато Срби ту земљу, не могу продавати ни с њоме трговати».⁴

Уништење Србије у име ислама

Проблем Косова и Метохије датира чак из средњег века, тачније у 1389. године када су Срби на Косову Пољу дочекали бројнију војску Османлија. Историчари нису тачно утврдили ко је победио. Једни тврде да су то Османлије (Турци), а други да је битка завршена без победника. Своју тврдњу поткрепљују чињеницом да деценијама после битке Османлије нису успоставиле окупациону власт у Србији. То су успели тек 1459. године падом Смедерева. Било како било, од ове битке српски народ се није дуго опоравио, а под окупацијом Османлија је провео, у зависности од краја где је живео, око пет векова. Овај ратни поход за Османлије је била **«инвазије у име ислама»**.⁵ «Османлијско царство које је извршило инвазију на Балкан наступило је као војнички исламски табор који под заставом светог рата – џихада шири славу ислама и под муслиманску власт

---

³ Исто.

⁴ Исто, стр. 28.

⁵ Мирољуб Јевтић, Албанско сукобљавање, *Српска слободарска мисао*, бр. 5, 2002, стр. 296. Упор.: Мирољуб Јевтић, Албанија: од анархије до балканског идентитета, *Војно дело*, бр. 6, Београд, 2000, стр. 137 – 147.

доводи немуслиманске народе».⁶ У историји је ово забележено као **прва отмица Косова и Метохије**. Наравно, Косовска битка није дошла изненада. Осмалије су пре тога више пута покушавале да слома Србију. Године 1371. била је Маричка битка, па битка код Параћина 1381. и Плочника 1386. године. У историографској грађи се дошло до податка да је Косовска битка за обе стране прихваћена као одсудна, а Османлије су је организовале са циљем «да нанесу одлучујући удар». У свести српског народа овај догађај имао је и **негативних последица** (нестанак војске и државе), али и **позитивних** (одлучни отпор Кнеза Лазара и српске војске у историјској свести народа добио је значење мученичке смрти за «царство небеско», а зато и духовног тријумфа у опредељењу за идеал хришћанске цивилизације). За српски народ, другим речима, Косово је потврда и печат његовог идентитета, кључ који омогућава да се схвати порука његове историје, веза са аутентичном српском државношћу, стег националне слободе.

Демографија Космета

Последица турске окупације Балкана довело је до великог померања људи и народа од Босфора до Беча. Уследела је и агресивна исламизација која није мењала само цивилизацијску него и националну свест људи.

Срби су, наравно, били већина на Косову и Метохији, према средњовековним документима чинили су

---

⁶ Исто.

око 98 посто становништа ове територије.⁷ Остатак становништва су били Власи – сточари и можда Албанци.⁸ У низу докумената који потврђују написано наведена је и *Дечанска повеља*. «Посебно место у низу српских слатопечатних повеља – хрисовуља има *Дечанска повеља* из 1330. То је изузетно обиман документ, који је у другок половини ХХ века објављен (фототипски и уз коментаре српских стручњака) и темељно проучен у историјском и ономастичком погледу. Дечанско властелинство је, уз хиландарско, највећи манастирски феудални посед средњовековне Србије. Оно захвата пространу територију између Комова на западу и развођа Белог Дрима и Ситнице на истоку, и између развођа Пећке и Дечанске Бистрице на северу и Дрима на југу, са појединим поседима и ван ове зоне. На тај начин дечанско властелинство је континуирано обухватало велики део Полимља, Метохије и предео Алтин на јужним падинама Проклетија, углавном у данашњој североисточној Албанији. Спискови домаћинства у укупно 89 села, заселака и других насеобина овог властелинства представљају уједно најопсежнију ономастичку грађу српског средњег века. Огромна већина имена и назива је без двоумљења српског порекла, тако да се читава територија дечанског властелинства у првој половини ХИВ века мора сматрати чисто српском етничком облашћу. Албански елеменат је овде у то време сасвим незнатна мањина. Сва села која су данас настањена Албанцима била су тада српска. Албанске су само три насеобине (од 89), и то два села у Алтину и Зети, и један катун, такође у Зети, тако да су од 2166 ратарских кућа и 266 «кућа» у катунима /тј. од

---

⁷ Види: Димитрије Богдановић, *Књига о Косову*, САНУ, Београд, 1986, стр. 34 – 39.

⁸ Исто, стр. 38.

укупно 2432 куће/ само 44 албанске, дакле 1, 80%».⁹ Из ових и других података које је навео Богдановић јасно се издваја чињеница да је од раног средњег века на Косову и Метохији па до пропасти српске државе очуван континуитет српског народа, те да су све земље северозападно, северно и североисточно од линије Скадарско језеро – Комови – Проклетије – Шара биле насељене хомогеним српским становништвом, с тим што су у планинским крајевима били мање или више бројни катуни влашке традиције на путу ка спонтаном посрбљивању; сразмерно мањи број катуна представљале су покретљиве групе Албанаца сточара, који се нису предавали асимилацији, али се баш зато мора ценити као тачан.¹⁰ Димитрије Богдановић на основу овога цени да је на Косову и Метохији било само око два посто (2%) несрпског елемента, и то претежно у западним деловима косовско-метохијске области, у планинској зони и нешто мало у градовима. Тако је остало до XVII века када су Османлије (Турци) због српске помоћи аустро-угарској војсци да протерају Османлије из Србије, били изложени систематичном терору и пљачки. Срби реагују низом сеоба, великом под патријархом Арсенијем III Чарнојевићем (1690) када је у Аустрију прешло најмање 185.000 људи, а у малим и индивидуалним сеобама у скоро безброј примера.¹¹ «Период после Велике сеобе 1690. означава почетак снажнијег насељавања Албанаца у опустошене и запу-

---

⁹ Исто, стр. 38 – 39.

¹⁰ Исто, стр. 39.

¹¹ О српским сеобама видети зборник радова посвећен тристагодишњици велике сеобе Срба: *Сеобе српског народа од XIX до XX века*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1990.

стеле крајеве Косова и Метохије.»¹² Ипак, и даље су Срби представљали већину у покрајини, али нит је повучена, а стратегија прогона Срба успостављена. На жалост, Османлије су овде училе од Римокатоличке цркве, која је да би потчинила православу цркву и њене вернике ову пометњу искористила да у празна Косметска села насељава католичке Албанце.¹³ Увидевши ову стратегију Римске цркве Османлије почињу да подржавају Шиптаре (Албанце) – који су прешли на ислам, те их подстичу да чине насиље над Србима, пљачкају њихову имовину, отимају девојке, силују жене и децке... и заузимају њихове куће и имања. Држава, наравно, не пружа никакву заштиту, а Срби да би сачували имовину почели су да прелазе на ислам и албанизују се.¹⁴ «На ислам су прелазили да би обезбедили личну и имовинску сигурност, да би се спасли од турског насиља и притисака. Тако се на Балканском полуострву, изводи Цвијић закључак, формирао 'тип исламизираних'. Преласком на ислам Цвијић констатује да су ови делови народа напустили: 1) своју веру, 2) своју народност али су и даље задржали свој језик (осим на Космету)...»¹⁵ У српској етнографској и историјској литератури, неким случајем, забележено је када и под каквим условима су преци актуелног премијера

---

¹² Душан Т. Батаковић, *Прошлост територија: Косово од Велике сеобе до распада Југославије*, *Свети Кнез Лазар*, бр. 2, Призрен, 1997, стр.115.

¹³ Јован Радоњић, *Римска курија и јужнословенске земље од XVI до XIX века*, Београд, 1950.

¹⁴ Светозар Ђулибрк, *Цвијићева социологија Балкана*, Институт друштвених наука/ Просвета, Београд, 1982, стр. 144 – 146.

¹⁵ Исто, стр. 145.

Косова и Метохије, Х. Тачија, прешли на ислам...¹⁶ Они Срби којима је вера и нација била преча од имовине бежали су у централну Србију, Мађарску, Аустрију, Румунију...

Као крајњи резултат османлијске окупације Србије може се навести констатција Д. Богдановића који изражава опште мишљење српских научника. «Османлијска власт је уназдила српски народ: одузела му независност и слободу, лишила га државности, разбила му јединствено национално подручје, изменила цивилизацијски лик овог простора, доводећи у питање његов европски карактер. Турска је уништила српску аристократију, одузела народу најбољу децу (насилном регрутацијом за јаничаре – «данак у крви»), прекинула природно кретање српског народа ка модерном друштву, осиромашила му земљу, а привреду, која се чак у полузавинсој Деспотовини налазила на линији успона, пресекла и упропастила својим пљачкашким друштвено-економским системом».¹⁷

Стални и упорни терор, те исламзација Срба, дали су резултат. Бројност Срба се перманентно и релативно брзо смањивала. На жалост Албанци су ову стратегију примењивали и за време Првог¹⁸ и Другог светског рата, али и у Социјалистичкој федеративној републици и Савезној Републици Југославији. Покушај

---

¹⁶ Веселин Ђуретић, *Српска беснућа двадесетог века*, Српска радикална странка, Београд, 2006, стр. 5.

¹⁷ Димитрије Богдановић, *Књига о Косову*, стр. 72.

¹⁸ Види: Богумил Храбак, *Косовски комитет 1918 – 1924. године*, Зборник радова Филозофског факултета, XXXII, Косовска Митровица, 2003, стр. 137 – 163.; Упор.: Богумил Храбак, *Albanski emigranti u Jugoslaviji 1948 – 1954., Tokovi istorije*, br. 1 – 2, Београд, 1994, стр. 77 – 104.

отмице Космета догодио се и за време Другог светског рата када су Албанци листом стали уз фашистичку Италију и под њеним покровитељством створили «Велику Албанију». Међутим ову «државу» није признала ни једна влада, тако да се она завршила као ружна епизода у косметској збиљи. Оно што је ипак било реално јесте насиље над Србима и њихов прогон са ове вековне српске територије. Интересантно је да је и нова комунистичка власт стала иза Албанских прогона Срба са Космета, посебно оних колонизованих на ову вековну српску територију од ослобођења 1912. до 1941. године.

Када је српска власт почела да спречава Албанско насиље на Косову и Метохији умешао се НАТО и 24. марта 1999. године извршио агресију на Савезну Републику Југославију при чему је бомбардовао целокупну територију државе, више цивилне него војне циљеве. Јуна исте године извршена је од стране НАТО-а окупација Косова и Метохије која траје и данас.¹⁹

НАТО окупација Космета

НАТО-пакт је обавио више од 20.000 авионских налета сручивши преко 21.000 тона разарућег експлозива, укључијући и онај са осиромашеним уранијумом, касетним бомбама, и сл. «Извршен је својеврстан геноцид, злочин који је међународним правом

---

¹⁹ О томе наш познати публициста Милош Кнежевић пише: «Отмица Косова је неправни, ванправни и противправни акт западне алијансе. *Отмица Косова* је дубоко неправична и неправедна! Евроамеричка надмоћ је инцидентна а не уобичајена карактеристика раздобља изгубљене мултиполарне равнотеже.» Милош Кнежевић, *Отмица Косова*, стр. 170.

дефинисан као систематско уништавање народа или других људских права». ²⁰ Други аутор, правник по струци, агресију НАТО-а на Србију (СР Југославију) квалификује као «тежак злочин против мира» (пошто није било одговарајуће одлуке Савета безбедности ОУН). ²¹

Бомбардовање је трајало 78 дана, а државни врх је пристао на долазак НАТО трупа на Косово тек када је НАТО почео систематски напад на цивилне циљеве (мостове, трафо-станице, телевизију...). «Агресија НАТО алијансе на Србију (Савезну Републику Југославију) била је изузетан светски догађај на крају прошлог века. За разлику од досадашњих (америчких) војних интервенција, од Вијетнама па надаље, ова је била први ватрени наступ атлантских савезника у Европи у време 'униполарности' и без 'покрића' ОУН». ²² Ипак, агресија на Србију није могла да промени правни статус Космета у ОУН, према Резолуцији 1244 Савета безбедности Уједињених нација Косово и Метохија је у саставу Србије...

После шест нових неуспелих Резолуција да отму Косово и Метохију од Србије САД и ЕУ мењају стратегију и почињу да реализују другу отмици ове вековне српске земље методологијом једностраног признања. Ако се овоме дода да је НАТО извршио агресију на СР Југославију без одобрења Савета безбедности, да ни данас нема одлуку овог тела за отимање Косова и

---

²⁰ Миленко Мишо Тодоровић, *«Милосрдни» против Белог анђела*, Свет књиге, Београд, 2000, стр. 180.

²¹ Милан Шкулић, Терористички карактер НАТО агресије на Југославију, *Српска слободарска мисао*, бр. 3, 2000, стр. 227.

²² Миодраг Ранковић, Србија у мрежама Новог светског хегемонизма, *Српска слободарска мисао*, бр. 1, 2000, стр. 23.

Метохије, онда нова прича о једностраном признању доводи свет и Србију у непредвиђени хаос и анархију...

НАТО «врховни орган власти» на Косову и Метохији

Наравно, овде треба додати да се друга отмица изводи на основама никад усвојеног Ахтисаријевог плана, који, између осталог, педвиђа у Анкесу 11 да је у независном Косову и Метохији НАТО «врховни орган власти». Све ово потврђује раније изнето мишљење да НАТО злоупотребљава Албанце и ствара своју (НАТО) државу на Балкану.

Србија је на све ове најаве реаговала одговарајућим политичким средствима. Доносила је одговарајуће Резолуције у Скупштини Србије. Тако је 26. децембра 2007. године донета (нова) Резолуција («Резолуција Народне скупштине о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије»), а на основу Резолуција од 21. новембра 2005, 14. 2. 2007 и 24. 7 2007. године. У Резолуцији се, између осталог, наводи да није било озбиљних преговора, пошто су Албанци опструисали преговоре, што су им, опет, омогућиле САД и Европска унија. У члану 4. Резолуције каже се: «Народна скупштина утврђује да би проглашење независности Косова, као и признање независности покрајине од стране било које државе, представљали грубо кршње међународног права, а пре свега повеље УН, Завршног акта из Хелсинкија и Резолуције СБ УН 1244. Таквим актима и активностима били би непосредно угрожени суверенитет, територијални интегритет и уставни поредак Републике Србије».

У члану 7, став «б» каже се: «Сви акти проглашења и признања независности Косова и Метохије, као и све активности у међународном окружењу које би проистикале из ових аката, ма ко их доносио и примењивао, биће проглашени ништавним и противним уставном поретку Републике Србије. Сходно томе, Косово и Метохија ће се и у унутрашњим и у спољним активностима државе, њених органа и јавних чинилаца, сматрати саставним делом Републике Србије.»

Због улоге НАТО-а у новој отмици Косова, Народна Скупштина Републике Србије је у члану 6 донела одлуку **о војној неутралности Србије у односу на постојеће војне савезе до евентуалног расписивања референдума на којем би се донела коначна одлука по том питању.**

Да би се ова Резолуција донела морало се успоставити политичко јединство свих важнијих политичких партија у Србији. То се и догодило, али, како се процењује, само због притиска јавног мњења. Многи аналитичари су упозоравали да је Резолуција само «димна завеса за бираче» и били су у праву. Из јединственог фронта отпора је искочила Демократска странка чији су кадрови самовољно расписали председничке изборе и разбили јединствен фронт према САД и ЕУ. У својим предизборним говорима председнички кандидат и актуелни председник Србије одступа од ставова из Резолуције и даје предност евроатланским интеграцијама²³ (улазак у Европску унију и НАТО) у

---

²³ Слободан Самарџић, министар за Косово и Метохију у Влади Србије за «Вечерње новости» каже: «Ако неко узме Европску унију као идеолошки циљ, као што је то некада било самоуправљање или комунизам, онда он не мари за чињенице. То је једна манифестација догматске свести која данас

односу на очување територијалне целовитости и суверенитета Србије.²⁴

Независност Космета – нова питања?

Друга отмица Косова и Метохије од стране САД, ЕУ и НАТО-а отвара низ питања:

- једнострано признање квази-државе Косово од стране западних држава биће знак Албанцима да своје национално питање могу да решавају и у наредним деценијама. Ако је отворено албанско национално питање на Балкану, онда је немогуће очекивати да остала национална питања остану затворена. А отварањем

постоји, поготово у такозваном цивилном сектору.» *Вечерње новости*, 28. јануар 2008, стр. 3.

²⁴ Овде се отвара једно друго питање, **питање деструктивности демократије** када су у питању народи, затим **могућност издајства** без последица и **могућност примања мита, односно корумпирања домаћих политичара** да се одрекну Косова и Метохије. Руски истраживачи су дишли до следећег става, када је у питању демократија: «Нација је политички етнос, демократија – друштвени идеал. И сада постоји државни народ, али је уместо једнонационалан постао многонационалан. То значи да је демократија заменила схватање нације, лишавајући државну нацију суверенитета.» Види: Zoran Milošević, "Putinizam" – savremena ideologija Ruske federacije, *Nova srpska politička misao* [http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007.](http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007.;); Зоран Милошевић, Политичке странке и корупција, *Политичка ревија*, Београд, бр. 1, 2007, стр. 23 – 38. Александар Илић полемишући са Т. Панчићем који је изнео став да «У демократији нема издајника» тврди супротно, да из демократских вртова излазе и израстају отровни цветови – Лим Филби и дружина. Види: *НИН*, 17. 01. 2007, стр. 7- 8.

националних питања нас опет води у нови круг нестабилности;

- уследиће даљња дезинтеграција Србије. Наиме, и потписник ових редова, али и други аутори упозоравали су јавност да САД и Европска унија не мисле да кад отму Косово и Метохију стану са дезинтеграцијом Србије, већ да је следећа Војводина, па Рашка област (Санџак)...;

- уз дезинтеграцију Србије води се централизација Босне и Херцеговине, односно одузимање надлежности Републици Српској и њихово пребацивање на централни државни ниво, где доминирају босанско-херцеговачки муслимани...;

- пре овога потпуно је уништена Република Српска Крајина, а њене територије су предате Републици Хрватској, где доминирају католички Хрвати;

- ако Албанци на Косову и Метохији могу да створе нову државу, зашто се то онемогућава Србима у Босни и Херцеговини, Хрватској, Курдима у Турској и Ираку, Баскима у Шпанији...

- Срби и њихова политичка елита увиђају и то све јасније политички и артикулишу да више не постоји само један правац развоја, и то интеграције у Европску унију и НАТО. С развојем промена у којима Русија игра централну улогу, рађа се опција и могућност развоја и напретка и без уласка у ЕУ и НАТО. То, наравно, јача и српску наду да ће једног дана, ако Запад, ипак, отме Косово, оно, по други пут, бити враћено.

Политичка ревија, бр. 1, Београд, 2008.

Такође и на руском: Вторая потеря Косово и Метохии // *Беларуская думка, № 10, Минск, 2008.*

НАЦРТ СТАТУТА ВОЈВОДИНЕ – ОСНОВА ЗА ДЕНАЦИФИКАЦИЈУ СРБА У ПОКРАЈИНИ

Од како је направљен први увид у Нацрт статута АП Војводине (20. 08. 2008)¹ полемика се не стишава. Уопште говорећи, само започињање расправе о аутономији Војводине је противуречно. То има на уму и Коста Чавошки, када пише: «Већ у члану 1 Нацрта Статута Аутономне Покрајине Војводине налази се спорна одредба по којој је Војводина 'настала на основу посебних... историјских, културних и других својстава свога подручја'. Посреди су извесне привилегије и особена првенства, културна и верска

---

¹ *Дневник*, Нови Сад, 20. 8. 2008.

права свих Срба на територији Хабзбуршке монархије, укључујући један облик њихове персоналне аутономије. То је унеколико била особена персонална аутономија пречанских Срба у свим духовним и појединим и световним стварима. Сада се поставља питање како је таква аутономија Срба под аустријском и аустроугарском туђинском влашћу могла бити претеча Аутономне Покрајине Војводине. Јер, војвођански Срби више не живе под туђинском влашћу него у својој држави Србији...».² Заиста, шта ће Србима сада аутономија када живе у својој држави Србији? Ова нелогичност, између осталог, открива да је у основи захтева за атономијом Војводине лежи антисрпски интерес, односно интерес да се од становника Војводине створи нова нација која ће имати антисрпску и антиправославну идеологију..

Други елеменат који изазива подозрење, када је у питању Нацрт статута, јесте начин на који је доспео у јавност. На ово је, као важан елеменат, указала експертска група ДСС-а. «Посматрано са правног аспекта потпуно је нејасна природа текста Нацрта Статута АП Војводине који се објављивањем у средствима јавног информисања нашао у квази 'јавној расправи', јер ни начин утврђивања предлога Нацрта Статута, ни сâм поступак упућивања на јавну расправу, ни његов предлагач нису били обухваћени утврђеном процедуром.

Мада институт обавезне јавне расправе није саставни део важећег поступка израде и усвајање Статута (члан 47-48), сâмо изношење текста Нацрта Статута у јавност да је било у складу са процедуром, не би представљало никакав његов недостатак са аспекта демо-

---

² Kosta Čavoški, *Državnost Vojvodine i mogućnost secesije*, *Pečat*, br 32, 3. oktobar 2008, str. 8.

кратског легитимитета будућег највишег покрајинског правног акта, напротив. Таква могућност је уосталом начелно и предвиђена Пословником о раду Скупштине АП Војводине и то за све правне акте који се налазе у њеној надлежности (члан 153-154. Пословника), па самим тим и када је у питању Статут.

Но, да је предлагачу заиста било стало до праве јавне расправе и стварног демократског легитимитета, он би поштовао јасно утврђену процедуру. Међутим, та процедура из непознатих разлога није поштована.

Наиме, покрајинска Скупштина може на основу члана 153. Пословника да одлучи да поједину одлуку и други општи акт изнесе на јавну расправу ради прибављања мишљења. У том случају, Скупштина предлог такве одлуке утврђује као нацрт и одређује своје представнике који ће учествовати у јавној расправи, утврђује време трајања јавне расправе и начин организовања јавне расправе. Чак и даљи поступак са актом након одржане јавне расправе је изричито регулисан чланом 154. Пословника. Након завршетка јавне расправе, Извршно веће, односно други предлагач, припрема извештај о резултатима разматрања нацрта одлуке или општег акта и заузима ставове о изнетим примедбама и предлозима. На основу резултата јавне расправе, Извршно веће, односно други предлагач, доставља Скупштини извештај и предлог акта на разматрање и доношење. Дакле, основни смисао доношења одлуке о одржавању јавне расправе требало би да буде то да она његовом предлагачу омогући да утврди што квалитетнији текст предлога акта о промени Статута АП Војводине који ће упутити Скупштини Војводине. Међутим, избегавајући описану процедуру предлагач Нацрта Статута очигледно то није ни хтео.

Повреда процедуре огледа се у следећем. С обзиром на то да на основу важећег Статута правом иницијативе за промену Статута располаже само 40. 000 бирача, једна трећина покрајинских посланика и Извршно веће (члан 47), неко од њих је морао бити формални предлагач текста који је Скупштина могла да упути у јавну расправу. Међутим, не само да текст Нацрта Статута који се нашао у јавној расправи није сачинио нико од важећим Статутом овлашћених предлагача, већ ни Скупштина није донела никакву одлуку о упућивању било каквог текста Нацрта Статута у јавну расправу, како је то предвиђено њеним Пословником о раду.

Закључак о томе ко је мимо процедуре покренуо наводну јавну расправу могуће је извести из навода који је штампан уз текст Нацрта Статута који је у циљу наводне јавне расправе објављен у дневном листу 'Дневник' из Новог Сада, дана 19. септембра 2008. године. У њему се изричито наводи да је на седници координационог тела посланичких група 'ЗА ЕВРОПСКУ ВОЈВОДИНУ', „МАЂАРСКА КОАЛИЦИЈА“, СПС-ПУПС-ПВРЕР и ЛИГА СОЦИЈАЛДЕМОКРАТА ВОЈВОДИНЕ – „ЗАЈЕДНО ЗА ВОЈВОДИНУ", која је одржана 16. септембра 2008. године, прихваћен текст Нацрта Статута АП Војводине, и да је донета одлука да се пре утврђивања текста предлога овог акта његов Нацрт упути на јавну расправу. Сва мишљења, примедбе и предлози током јавне расправе могу се доставити до 30. септембра 2008. године Координационом телу или појединачно посланичким групама у Скупштини АП Војводине који су предлагачи Нацрта, на адресу Скупштине или дату и – мејл адресу.

С обзиром на то да Пословник о раду Скупштине Војводине уопште не познаје институт каквог „координационог тела посланичких група“, а поготово што не

познаје одредбу на основу које би било које радно тело могло да замени Скупштину у доношењу тако важне одлуке као што је текст Статута, текст Нацрта Статута АП Војводине који се нашао у јавној расправи може да има само карактер партијског документа око чије садржине су се сагласиле политичке странке које чине наведене покрајинске посланичке групе.»³

Све ово је неке аналитичаре навело да о Нацрту статута говоре као о “тајном пројекту».⁴ «Међутим, пошто коалиционим аутономашким странкама хронично није довољан обим аутономије, Демократска странка је израдила нови 'пројекат' статута Војводине, којим ће, још једном, заувек да реши тај проблем. У његову израду није јавно укључена ни једна аутономашка странка, нарочито ЛСВ и Савез Војвођанских Мађара. Тај 'тајни пројекат' раде 'експерти' из ДС, њихов идентитет се највише крије. Не зна се ни ко су, ни ко их је поставио. Сасвим сигурно, то није јасно ни самом врху ДС, односно, они се труде да ми тако мислимо о њима. Насупрот ономе што је рекао Илија Чворовић, ови *'све раде тајно да би изгледало јавно'*.

Једино је званичном гласилу некадашње САП Војводине дозвољено да „гвирне“ у 'тајни пројекат' највишег акта покрајине, и без милости анонимног новинара ове презадужене медијске куће, не би се ни знало ништа о свему. Нажалост, Дневник није обавестио Војвођане *ко је, где, кад*, по чијој дозволи и од кога добио на увид 'пројекат' овог документа.»⁵

---

³ http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2008_dss_stv1.htm

⁴ Dušan Kovačev, ТАЈНИ ПРОЈЕКАТ „RE-AUTONOMIЈЕ“ VOJVODINE,
http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2008_kovacev5.htm

⁵ Исто.

Нацрт статута АП Војводине - пробни балон за самосталну државу и тзв. војвођанску нацију

Да стрепња буде још већа побринули су се Хрвати који у својим медијима о пројекту Нацрта статута АП Војводине говоре као «пробном балону за самосталну државу».⁶ Да комшије о овоме пишу са (злу)радошћу, не треба посебно писати. Са друге стране српски интелектуалци и опозиционе политичке партије износе низ аргумената који потврђују писање хрватске штампе. Наиме, Нацрт статута предвиђа да је Војводина, не део Србије, већ «европска регија». Да је тиме прекршен Устав Србије упозорава наш познати професор Правног факултета Ратко Марковић: «Према Уставу Србије, Војводина је саставни део државе Србије (Нацрт статута ће, да би истакао њен субјективитет, рећи да је “у саставу Републике Србије”), што значи да је део државне целине, а сама није државна целина. И, уместо да је одреди као територијалну јединицу (заједницу) државе Србије у којој њени становници остварују право на покрајинску аутономију, Нацрт статута је одређује као 'вишенационалну, вишекултурну и вишеконфесионалну демократску европску регију, интегрисану у европски систем региона'. Оваква одређења су пуке констатације и програмске декларације којима, како немају правно значење, није место у правном акту. Статут аутономне покрајине није социолошка студија о њеном становништву, него је правни акт којим се, на основу познавања обележја њеног становништва, про-

---

⁶ Novi statut Vojvodine probni balon za samostalnu državu,
<http://www.index.hr/vijesti/clanak/novi-statut-vojvodine-probni-balon-za-samostalnu-drzavu/400129.aspx>

писује њена организација.»⁷ Поред овога Марковић додаје: «С друге стране, у које ће се “европске системе” интегрисати делови Србије, одлучују не ти делови, него држава Србија. Елем, Војводина није никаква 'европска регија' или 'европски регион', него је она аутономна покрајина у Републици Србији.»⁸

Ово није једини доказ да су предлагачи Нацрта статута АП Војводине имали на уму денацификацију (Срба) у покрајини као примарни циљ. Може се рећи да је прекршен Устав Србије и када је реч о српском језику и писму (ћирилицу)⁹, пошто се Нацртом статута уводи некаква «српска латиница» и конститутивност народа (Мађара, Хрвата, Румуна, итд.). И на ово упозорава професор Марковић када каже: «Слично сврставање уставне материје и кршење Устава учињено је и у вези са службеним језиком и писмом. Устав Србије је ту сасвим одређен – У Србији су у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, а употреба других језика и писама уређује се законом, на основу Устава (члан 10). Нацрт статута преправља ову уставну одредбу, па каже да су у Војводини (као да је она нешто друго од Србије) у службеној употреби још и мађарски, словачки, хрватски, румунски и русински језик и њихова писма (члан 10. став 1). А кад је реч о српском језику, “примена латиничног писма српског језика уредиће се покрајинском скупштинском одлуком”. Одредба Устава Србије је да се “службена употреба других језика и писама уређује законом” и да је ћирилично писмо једи-

---

⁷ Ratko Marković, *Čežnja za državom*, *Pečat*, br. 31, 26. septembar 2008, str. 8 – 10.

⁸ Исто.

⁹ Види: Група Аутора, *Једноазбучје и у правопису српског језика спас за ћирилицу*, Ћирилица, Нови Сад, 2007.

но писмо српског језика (латинично писмо се у Уставу уопште не спомиње). Речју, Нацрт статута је регулисао нешто што уопште није статутарна материја и при том је још кршио Устав.»¹⁰

Поводом питања писма у Нацрту статута АП Војводине, огласило се и «Удружење за заштиту ћирилице српског језика 'Ћирилица'» из Новог Сада са ставом да се «владајућој коалицији у Скупштини АП Војводине упути предлог да из Нацрта статута АП Војводине брише одредбе супротне Уставу Републике Србије и то:

- Члан 26. став 2. који гласи «Примена латиничног писма српског језика уредиће се покрајинском скупштинском одлуком»

- и Члан 34. алинеја 27. (надлежност Скупштине АПВ) која гласи»уређује примену латиничног писма».¹¹

Образлажући свој ставу Удружење за заштиту ћирилице, између осталог, наводи: «**Историјско државно-правни разлог (уважен је у Члану 10. ставу 1. Устава Србије који у службеној употреби предвиђа српски језик и ћирилично писмо).**

У свим српским државама током целокупне њихове историје све до 1945. и увођења комунистичке диктатуре у државној/службеној употреби једино су српски језик и ћирилично писмо.

У Српској православној цркви од почетка њене аутокефалности 1219. године па до данас у службеној употреби, увек и једино, јесу српски језик и ћирилично писмо.

---

¹⁰ Исто.

¹¹ *Вечерње новости*, 8. октобар 2008, стр. 20.

...

У периоду постојања Војводства Србије и Тамишког Баната (1849-1860) као аутономне јединице у Хабзбуршкој монархији на њеној територији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо. Та аутономна јединица обухватала је данашњу Бачку и Банат, као и делове Срема и Источне Славоније.

Државни разлог (такође уважен у Члану 10. ставу 1. Устава Србије):

Службени језик и писмо су један од елемената суверенитета и интегритета сваке државе.

Чланом 26. ставом 2. и Чланом 34. алинеја 27. сепаратише се државна администрација тако да би они државни службеници северно од плавог Дунава, у АП Војводини 'интегрисаној у европски систем региона' у службеној употреби користили 'латинично писмо српског језика' а Дунав би био 'европска жута линија' која их раздваја од државних службеника на осталој територији Србије (неинтегрисаној у Европу) који би користили српски језик и ћирилично писмо.

...

У време славног Војводства Србије и Тамишког Баната у службеној употреби је био српски језик и ћирилично писмо а данас су Срби чланови владајуће коалиције у АП Војводини потписали Нацрт Статута АП Војводине у коме захтевају службену употребу хрватске (Гајеве) латинице». ¹²

Тако размишљају и експерти ДСС-а који кажу: «Чланом 26. Нацрта Статута предвиђено је да су у АП Војводини у службеној употреби поред српског језика и

---

¹² Исто.

ћириличног писма, још и мађарски, словачки, хрватски, румунски и русински језик и њихова писма. Ова одредба Нацрта Статута је директно супротна Уставу (члан 10) који прописује да је у службеној употреби у Србији само српски језик и ћирилично писмо, док се употреба других језика и писама начелно дозвољава, али се то питање уређује законом, дакле не и подзаконским актом какав је Статут. Такође, ставом 2. истог члана Нацрта Статута предвиђа се да ће скупштинском одлуком бити регулисана и примена латиничног писма српског језика, које Устав уопште не познаје.»¹³ Да су аутори Нацрта статута имали у виду жељу да денацификују српско становништво у покрајини, најбоље сведочи анализа тзв. националне равноправности у покрајини. «Члан 6. Нацрта Статута прописује националну равноправност Срба, Мађара, Словака, Хрвата, Црногораца, Румуна, Рома, Буњеваца, Русина, као и других бројчано мањих националних заједница које традиционално живе у Војводини. Наведени члан Нацрта Статута није у складу са Уставом Републике Србије најпре због тога што је равноправност категорија која се јемчи Уставом, односно коју прокламује и штити држава, а не аутономна покрајина. Другим речима, равноправност већинског народа и националних мањина гарантована је Уставом у оквиру Републике Србије, а не Статутом у оквиру аутономне покрајине. То јасно произлази из члана 14. став 2. Устава Републике Србије који предвиђа да „ држава јемчи посебну заштиту националним мањинама рад и остваривања потпуне *равноправности* и очувања њиховог идентитета“ као и члана 76. став 1. Устава Републике Србије који „*припадницима националних мањина јемчи равноправност пред законом*“ као и из Преамбуле Устава која истиче да грађани Србије

---

¹³ http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2008_dss_stvv1.htm

доносе Устав, између осталог, „полазећи од државне традиције српског народа и *равноправности свих грађана и етничких заједница у Србији*“.

Посебну пажњу завређује чињеница да су творци Нацрта Статута, поред тога што су направили грешку и одредбама Статута хтели да прокламују равноправност, изоставили други вид равноправности који је у Преамбули Устава Републике Србије изричито наведен и који проистиче из низа уставних одредби. Реч је наравно о *равноправности грађана*. Уколико би се усвојила предвиђена одредба Нацрта Статута, онда би Аутономна покрајина Војводина, уместо да буде покрајина грађана Републике Србије који живе на њеном подручју, постала *покрајина националних заједница*, што представља прекомпоновање политичког система и посредно увођење конститутивности нација у покрајини, али и елемената суверености и уставотворности саме покрајине. То је уочљиво у низу одредби Нацрта Статута које су посвећене управо људским и мањинским правима.»¹⁴

Закључак

Према замислима покрајинских власти, Нацрт статута Скупштина АП Војводине треба да се усвоји на седници која ће бити заказана за 14. октобар 2008. године, саопштио је председник Скупштине АПВ Шандор Егереш и председник ИВ др Бојан Пајтић.¹⁵

---

¹⁴ Исто.

¹⁵ *Политика*, 13. 09. 2008.

Када се овоме додају и други елементи које «на мала врата» у политички живот покрајине жели да уведе Нацрт Статута, као што је формирање Развојне банке Војводине као некакве централне банке «државе» Војводине и давање права да емитује обвезнице, тј. новац, јасно је да споменути статут доноси ново распарчавање Србије, а становништво, пре свега Србе припрема за некакву војвођанску нацију (заговорници ове нове нације, приметно је, већ јавно иступају по војвођанским медијима). На ову чињеницу упозоравају и руски интелектуалци, при чему даље распарчавање Србије стављају у контекст жеља и интереса САД и Европске уније.¹⁶ Уосталом, ко се још сећа амбасадора Цобела и његове изјаве да је Војводина следећа која ће се одузети од Србије?

Наравно, да све ово није само машта доказује и то да се у интелектуалним куоларима већ дуго прича о томе да су неки од њих добили задужења испред «неких» људи и политичких партија да праве правопис тзв. војвођанског језика, да се снује сан о формирању Војвођанске православне цркве, да је нова идеологија коју треба да усвоји тзв. војвођанска нација, проверено, антисрпска¹⁷ и антируска, онда наша хипотеза да је циљ Нацрта статута АП Војводине, заправо, денаци-

---

¹⁶ Анна Филимонова, ЕС, США и поэтапный демонтаж Сербского государства, <http://www.fondsk.ru/article.php?id=1318>

¹⁷ Нацрт Статута предвиђа да Војвођанска академија наука постане **покрајинска установа**. Вероватно се мисли на оно друштво Јулијана Тамаша из Дунавске улице у Новом Саду, међу чијим редовним члановима, за сада, **нема чак ни једног јединог, политички подобног Србина**. Види: Dušan Kovačev, TAJNI PROJEKAT „RE-AUTONOMIJE“ VOJVODINE, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2008_kovacev5.htm

фикација Срба треба да забрине све оне којима су народ и држава у срцу.

Када овоме придодамо и деловање невладиног сектора, те његове «црне књиге» и планове за денацификацију Срба, слика је потпуна. На жалост, уколико погледамо у прошлост видећемо да су нешто другачијим методама од Срба стварани нови народи¹⁸ и да, ето, сада долази ред и да се створи војвођански народ, тј. нација, ако добију «државу» Војводину. У сваком случају, очигледно је да Нацрт статута АП Војводине води ка овом циљу.

Зборник: «Српска држава и политика данас», ИПС, Београд 2008.

---

¹⁸ Види: Зоран Милошевић, *Бошњачко поништавање Срба*, Завод за уџбенике и наставна средства, Српско Сарајево, 2004, те: Зоран Милошевић, *Од Малоруса до Украјинаца*, прилог проучавању промене културног и националног идентитета Малоруса, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2008.

II МОДЕРНИЗАЦИЈА ИДЕОЛОГИЈЕ

УЛОГА ИДЕОЛОГИЈЕ У РАЗВОЈУ ЛИЧНОСТИ

Као посебан феномен, различит од религије, идеологија је на политичку позорницу, ступила у XIX веку. Одмах се нашла под снажном критиком, с разних страна и са различитих идејних позиција. У борбу са идеологијом укључили су се и К. Маркс и Ф. Енгелс, са делом «Немачка идеологија». После тога њихови многобројни следбеници наставили су да пропагирају и развијају њихове тезе да је идеологија «искривљена свест». Током XX века у напад на идеологију (нову и традиционалну) кренули су неомарксисте. У Америци су

чак започели церемонију «сахране» идеологије, прогласивши њен крај (Е. Шилз, Д. Бел, С. М. Липсет, Ф. Фукујаме и други). Код нас и у Русији ове тезе нашле су одзива код екстремних демократа.¹ Ипак, победила је друга страна, пошто је идеологија очигледно потребна, не само човеку, већ и (политичким) институцијама и држави.

Према новијим истраживањима идеологија се дефинише као систем идеја, погледа, представа, осећања и веровања о циљевима развоја друштва и човека, а такође и као средство и пут постигнућа ових циљева оваплоћених у вредносним оријентацијама, убеђењима, актима воље и подстицајима (човека или људи) у својим истинским стремљењима и циљевима које су он или они поставили пред себе.²

Важност идеологије закључује се у утицају на личност.³

Овај утицај огледа се кроз систем вредности, норми, идеала, значења и симбола који су садржани у идеологији.⁴ Вредности и норме оваплоћују се у језику, обичајима, обредима, традицијама, особеностима стила живота људи, а што се реализује понашањем, поступањима сваког конкретног човека који живи у датом идеолошком окружењу.

---

¹ П. А. Рачков, О смрти и бессмертности идеологији, *Вестник Московского университета*, Серия 7, № 2, 1999, стр. 30.

² Види: Зоран Милошевић, Актуелност национализма данас, *Српска слободарска мисао*, бр. 3, Београд, 2006, стр. 265 – 277.

³ Види: Karl Manhajm, *Ideologija i utopija*, Nolit, Beograd, 1968. str. 49.

⁴ Види: Зоран Милошевић, *Модернизација и национализам*, Заслон, Шабац, 2006.

Утицај идеологије прелама се кроз квалитет(е) сваке личности које представљају, сами по себи, свеукупност унутрашњих црта и својстава конкретне личности одређених узајамним социјалним утицајима са другим људима. Да би било јасно како идеологија утиче на личност рећи ћемо шта представља личност као објекат социјалног деловања и социјалних односа уопште.⁵

Личност и самосазнање

Личност је јединствена и динамична целина општељудских, групних и појединачних био-психо-социјалних особина.⁶

Свако људско биће рађа се и развија у оквиру друштва и културе као "света симболичких значења" која само човек као врста ствара. Свака личност је по својој природи (људској и друштвеној) обдарена способношћу да свесно и сврсисходно делује у заједници са другима. У оквиру тако створене културе обликује се свако засебно људско створење – тако што од природне јединке постаје особено друштвено и културно биће или личност. Усвајање културе почиње учењем (матерњег) језика, усвајањем основних навика, вредности и елементарних друштвених норми.

Класично схватање личности дао је Зигмунд Фројд (*Sigmund Freud*, 1856-1939) који је био оснивач психоанализе као најутицајније школе у психијатрији и једне од најважнијих у психологији. У анализи структуре

---

⁵ Ю. Г. Волков, *Идеологија*, Москва, 1996, стр. 17.

⁶ Никола Рот, *Психологија личности*, Осмо издање, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1976, стр. 5 – 6.

људске личности он истиче три главна слоја: 1) биолошку подсвест (*Id* - Оно); 2) психичку свест (*Ego* – Ја); друштвено-културну савест (*Super-ego* = Над-ја).

Личност се формира тако што се процесом социјализације, а помоћу свести и културе, биолошки нагони зауздавају и замењују ("сублимишу") друштвено-културним нормама. Биолошки нагони (*Id*), по Фројду, представљају најдубљи слој који одређује 9/10 личности. Свест (*Ego*) и савест (*Super-ego*) чине онај преостали део (1/10) личности који изгледа као врх потопљеног леденог брега који је својим највећим делом невидљив. Невидљива подсвест одређује видљиву свест и савест.

Личност представља сложен систем, а његове стубове чине психолошки природни квалитети, али и знање, умеће, навике, вредносне оријентације, социјални ставови и животне позиције. Једно од важнијих социјалних квалитета личности представља самосазнање. Оно представља схватање самог себе, конкретног индивидуума у окружујућој средини. Према мишљењу неких психолога самосазнање представља «динамичку суштину личности» која указује на «значајан утицај на понашање».⁷ Оно (понашање) се пројављује у нераскидивом јединству са три међусобне прожимајуће компоненте: 1) познање самог себе; 2) емоционално оцењујућег односа према себи, и 3) сазнавања избора у својим поступцима.

Самооцена – то је оцена од стране конкретне личности саме себе, својих могућности, способности, успеха, промашаја, те свог места међу другим људима. Као важније функције самооцењивања јављају се: 1) самоконтрола својих сопствених поступака; 2) саморе-

---

⁷ К. Роджерс, К науке о личности, *История зарубежной психологии*, Тексты, Москва, 1986, стр. 217.

гулација понашања личности, и 3) самокорекција својих поступака и деловања.

Самооцена коју конкретни човек стално врши приближава га и одређеној политичкој идеологији (конзервативизму, национализму, либерализму, итд.)

Интереси и убеђења

Интереси иступају као нови квалитет у понашању човека, односно као механизам подстицаја да се човек (личност) упозна са новим чињеницама, идејама, погледима, теоријама, (могућностима) преображаја понашања, а све у сагласности са својим представама, потребама, циљевима итд. Другим речима, интереси подстичу да човек прихвати или не прихвати одређене политичке идеологије.

Интереси се испољавају као тежња или настојање појединаца или група да потпуније од других задовоље своје различите потребе и пре других досегну пожељне циљеве, приоритетним задобијањем ограничених добара.

Као такви, интереси одређују правац сваком деловању појединаца и група, повезујући у конкретном склопу друштвених односа задовољавање потреба са остварењем циљева. Као социолошка категорија интереси увек посредују «између» потреба и циљева, а тичу се неједнаких друштвених могућности да појединци и групе потпуније од других задовоље своје различите потребе и пре других досегну пожељне циљеве.. Овим се интереси везују за друштвену моћ и постају једна од најважнијих социолошких категорија. У том смислу је важна околност да се друштвена моћ обично испољава као могућност да

се другима наметну сопствени интереси или да се у задовољавању сопствених интереса има друштвено осигурана предност у односу на друге. Зато проучавање интереса и јесте један од важнијих задатака социологије, а интереси су изузетно значајна категорија и у економским и политиколошким истраживањима.

Сам израз «интерес» је латинског порекла (од лат. *inter esse* – «бити између», *interesum* – учествовати, узети удела) и указује на релационо значење појма будући да се он пре свега тиче односа међу заинтересованим актерима. Различити интереси појединаца и друштвених група мотивисани су истим или сличним потребама које треба задовољити, а одређени су различитим објективним могућностима за њихово задовољавање. По правилу су неједнаки друштвени изгледи да једни људи дођу до истог циља и своје потребе задовоље пре него неки други, што обично зависи од различитих друштвених улога које врше и положаја које појединци и групе заузимају у конкретном друштву. Околност да више појединаца и група има сличне потребе, а да су средства којима се те потребе могу задовољити најчешће ограничена добра, ствара напетост у односима међу онима који на дотична добра полажу право. Кад год постоји више оних који имају циљ да само за себе освоје нека друштвена добра или да дођу у друштвено повољнију позицију која им омогућује да пре или потпуније од других задовоље своје потребе, међу њима се јавља некакво надметање које у уређеним друштвима подлеже одговарајућим правилима.

Што је број оних који полажу право на нека добра или исказују претензије на повољније друштвене позиције релативно већи од обима пожељних добара и капацитета повољнијих друштвених позиција конкуренција међу интересентима се заоштрава. Да конкуренција не би прерасла у борбу за “бити или не бити” (на “живот и смрт”) свако

друштво се организује тако што ствара друштвена правила којима контролише и усаглашава различите, а нарочито међусобно супротстављене интересе и у пожељном правцу усмерава њихове носиоце (заинтересоване актере).

Макс Вебер сматра да интереси, а не идеје, директно одређују понашање човека.

Интерес је, по правилу, тесно повезан са усмереношћу личности да постигне, за њега или за социјалну групу, важне циљеве. На пример, за значајан број политичких делатника такав је циљ победа на изборима, затим утицај на понашање других људи, постизање успеха у каријери итд. Њима је, такође, својствена снажна манифестација жеље да они доносе одлуке за друге и у име других људи, да приморавају (друге) да поступају на њима жељен начин, да привлаче пажњу на себе, да имају следбенике, да се окружују «верним» истомишљеницима и сарадницима. Оправдано се каже да овакви људи имају снажан мотив да поседују власт, тј. да владају.

Интереси и усмереност личности сливају се у једно и доводе до формирања убеђења. Од свих социјалних квалитета личности убеђења су у највећој мери прожета идеолошким компонентама. Често се може чути да неког човека одређује његова (политичка) позиција: «Он је убеђени националиста», или: «За њега је најважнија вера у Христа»!

Убеђења се преплићу са ставовима личности. Ставови представљају спремност личности на активну социјалну делатност, усмерену ка остварењу одређеног животног идеала. Идеолошки ставови политичких дисидената у комунизму, на пример, били су усмерени на рушење тоталитарног режима власти и формирање демократског социјално-политичког система.

Ставови и убеђења личности органски су повезани са њеним интересима, што се, у одређеној мери, испољава кроз вредносне оријентације. Оне испуњавају улогу тачке ослонца и регулатора када индивидуа доноси важне одлуке. Вредности су духовне творевине које означавају пожељна (идеална) својства појава, предмета, поступака и ситуација – и као такве осмишљавају свако људско понашање, одређујући му конкретне циљеве и унутарњу сврху.

Појединци и групе прихватају одговарајуће вредности тако што процењују субјективно значење и објективни значај свега око себе – с обзиром на своје потребе, интересе и могућности њиховог задовољавања.. Вредности су увек резултат субјективне процене објективних или претпостављених својстава појава (лица, предмета, поступака, радњи, понашања) којом се оне квалификују као више или мање пожељне за субјекта који их процењује. Вредновање је друштвено и психолошки детерминисан културни чин којим неки субјект исказује свој интерес за неки објект. Зато су вредности увек субјективно-објективна категорија и као такве су унутарњи (интегрални) елемент сваког друштвеног деловања и понашања. Вредности пресудно утичу на избор пожељних циљева и као «идеално треба» усмеравају и осмишљавају свако друштвено деловање и понашање људи.

Вредности су (слично интересима) типичне релационе категорије, пошто нису ни чисто субјективне ни чисто објективне, већ увек изражавају однос субјекта, који вреднује, према објекту, који се вреднује. Зато се поуздано може тврдити да не постоје апсолутне и објективне вредности независне од субјеката који би их својим више или мање субјективним вредновањем оцењивали и узимали као мерило за своје или туђе, актуелно или алтернативно, понашање или деловање.

У том смислу све вредности су релативне, али из тога не следи обавезан и произвољан релативизам у схватању вредности.

Разликују се два основна вида ових квалитативних карактеристика човека:

1. потпуне (целокупне) вредносне орјентације које у себи садрже идеале, животне орјентације, важније циљеве (здравље, лична слобода итд), и
2. инструменталне или вредносне орјентације. Оне садрже у себи одобравање средстава од стране друштва или социјалне групе за постизање одређених циљева.

Једно од важнијих квалитета личности представља њен идентитет. Идентитет се дефинише како унутрашњим својствима личности, тако и њеним окружењем, тј. спољашњим утицајима – економским, политичким, идеолошким итд. Промена било које од споменутих компоненти може довести до измене личности, тј. идентитета. На пример, многи убеђени комунисти после распада СССР-а и КП заменили су свој бољшевички идентитет антисовјетским, либерално-демократским или конзервативним идентитетом.⁸

Сви социјално-психолошки квалитети личности, на неки начин су повезани са активношћу, тј. способношћу човека да самостално и енергично ствара социјално значајне поступке и делатност, било у сарадњи са

---

⁸ Промена спољашњих компоненти један је од узрока појава и вештачких народа. О томе видети нашу књигу: *Од Малоруса до Украјинаца*, прилог проучавању промене културног и националног идентитета Малоруса, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2008.

другима или одвојено од њих, па чак и против других људи и социјалних група.

Ова концентрисана уопштена активност доводи до стварања тзв. самонормативности, тј. делатности која није строго сагласна са друштвеним или групним нормама, али потиче из схватања личности о својим обавезама, позвању и слично. Самонормативност је повезана са процесом који је знаменити амерички психолог А. Маслов назвао самоактуелизација, тј. способност личности не да толико определи (препозна) своје способности и могућности, колико да уз велику активност искористи исте за самоусавршавање, развој својих талената, знања, умећа, за повећање своје компетентности и друштвеног значаја у науци, уметности, спорту, политици итд.

Свака идеолошка доктрина тежи да се развија и усавршава и, што је најважније, да се реализује у пракси (у убеђењима, ставовима, понашању својих следбеника) и да прошири сфере свог утицаја. А то се може постићи само уколико има следбенике и веома активне присталице.

Идеологија у процесу свог функционисања делује не толико на сваки од споменутих елемената личности, већ, пре свега, на цео систем (видети табелу бр. 1).

У процесу утицаја идеолошког система на личност појављују се четири основна аспекта утицаја на индивидуално сазнање и поступке било ког члана друштва: 1) когнитивни; 2) оријентациони; 3) вредносни и 4) циљни.

Когнитивни аспект садржи у себи карактер у усмереност знања, идеја и теорија које друштво кроз

свој систем образовања и васпитања преноси на личност, а он их усваја и реализује кроз своје поступке.

На тај начин формира се поглед на природу и друштво, историју и културу, на место и улогу човека у свету, тј. поглед на свет човека као једне од главних црта његове личности, затим се формирају идеали, схватање неопходности формирања сопствене стратегија живота.

Оријентациони аспект дозвољава формирање односа сваког «ЈА» према различитим објектима окружујуће стварности (људима, догађајима, чињеницама итд.) с тачке посматрања задовољења индивидуалних питања, интереса и потреба. Он одговара усвојеним информационим обрасцима и информационој структури које су човеку неопходне за опредељивања и реализацију постављених задатака током живота.

За оријентацију личности у различитим ситуацијама, различитом окружењу, различитој делатности итд. карактеристичне су две особености: 1) аспект избора и 2) аспект очекивања у датој ситуацији.

Први аспект означава да свака оријентација има не само алтернативу, већ неколико могућности, а да човек бира најбољи. Други аспект значи да свака оријентација представља не само оријентацију на садашњост већ и на будућност (чак више него на садашњост).

Вредносни аспект садржи се у томе да свака личност следи одређене идеале, вредности, норме, да схвата последице избора различитих објеката, њихову особеност и значај, тј. да испуњава функцију оцењивања.

На крају циљни аспект се закључује у томе да деловање последњег усмерења на идеални или реални

предмет (не)сазнатог стремљења субјекта, у конкретном се своди на резултат на који је усмерена делатност. На овај начин коначни циљ деловања има двојно значење: 1) циљ као замисао и мотив орјентисан на постизање одређеног ефекта, резултата и томе слично; 2) циљ као достигнут резултат.

У сваком идеолошком систему постоји потпуно дефинисан циљ заједничког деловања људи. На пример, у идеологији савременог српског друштва, бар према медијским истраживањима јавног мњења и изјавама политичара на власти, то је «Улазак у Европску унију, где нас очекује мед и млеко!»

Узајамно деловање и испреплетеност ова четири аспекта (Табела бр 2.) трансформише идеолошки утицај на личност у важан фактор његове социјализације. Под овим се подразумева процес усвајања од стране индивидуе социјалног искуства, одређеног система знања, норми, вредности, образаца понашања, припадања одређеној социјалној групи и друштву у целини и омогућавања да функционише као активан субјекат друштвених односа и делатности.⁹

Идеолошки фактори формирања и развоја личности су вишеструки. Постоје јавне и латентне (скривене) форме идеолошког деловања.

Јавне форме су пропаганда одређених идеала, вредности, норми понашања, лозинки, позива за одређену политичку или економску акцију и томе слично. Скривене форме могу се пронаћи у подтексту неког казивања, одређеној иронији, сатири итд.

---

⁹ Е. М. Бабасов, *Основы идеологии современного государства* 2-е издание. дополненное, Амалфея, Минск, 2004, стр. 87.

Усмерено идеолошко деловање реализује се преко делатности социјалних институција, специјално за то формираних (образовних, средстава за масовну комуникацију, политичких партија¹⁰ и покрета, невладиних организација итд.)Што се тиче неусмереног идеолошког деловања на личност, можемо рећи да оно није ни од кога специјално организовано и усмеравано, већ се догађа стихијски, непосредним социјалним окружењем индивидуе: његовом породицом, вршњацима, сарадницима на послу, случајним сусретима...

Социјални канали за идеолошки утицај на личност

У друштву постоји цели низ социјалних канала кроз који се одвија идеолошки утицај на личност. Први и веома важан социјални канал (аспект васпитања) представља *породица*. Она делује кроз два међусобно зависна елемента: 1) делује као специфична социјална институција орјентисана на формирање и васпитање младог поколења; 2) функционише као мала и прва социјална група.

Важан социјални канал идеолошког деловања представљају *мале социјалне групе* – другови/другарице, сарадници на послу, чланови религиозних заједница (парохије), политичке партије и невладине организације...

Апсолутно неопходан и важан канал идеолошког деловања на личност представља *школа*. Школа, одно-

---

¹⁰ Види: Ismet Ovčina, *Političke stranke i demokratija*, DES, Sarajevo, 2007, str. 171 – 206.

сно универзитет формирају поглед на свет високог грађанског квалитета, нову скалу вредности сагласну циљевима XXI века. Самим тим школа утиче на ученика комплексном обуком, васпитањем, погледом на свет, али и идеолошким утицајем.¹¹

Моћан и ефикасан канал идеолошког утицаја представља и колектив – радни, спортски, ђачки, војни итд. Колектив представља организовано и оформљено удружење људи са заједничким интересима и циљевима из којих проистичу вредносне орјентације, норме, погледи на свет, ставови, идејно-политичке представе и позиције.

У колективу се рађа и развија особени тип међуљудских односа који је важан за идентификацију са колективом. Ту се очекује сарадња, узајамна помоћ итд. Добро организован и јединствен колектив испуњава, сам по себи, васпитну функцију, пошто је човеку важно да његово понашање буде одобрено од стране колектива, односно да одобри његове идеале, вредности, норме, обрасце понашања, идеолошке орјентације итд.

Важну улогу у идеолошком деловању има култура са свим својим плурализмом типова, форми, стилова и функција. Њен утицај на човека је заиста велики, пошто нема човека који није, у већој или мањој мери, укључен у сферу културе.

Плурализам идеја, знања, веровања, осећања, животног искуства итд. које се налазе у култури дозвољава јој да формира програме деловања, комуникације, понашања и присутна је у свим областима живота и рада људи. Тачније у системима формираних

---

¹¹ Е. М. Бабасов, *Основи идеологије савременог државства*, стр. 89.

и развијених култура, универзалних погледа на свет оваплоћених у живот конкретним обрасцима човек осмишљава, проживљава и оцењује окружујућу стварност, а затим мења своје практично понашање, односно делатност.

У систему идеолошког деловања на личност посебно место припада средствима за масовну комуникацију (штампа радио, телевизија и интернет). Медији, узети заједно, не доносе ни толико нове информације, нове идеје и погледе на свет колико конструишу социјалну реалност и доводе до тога да публика медијске актере познаје боље од својих комшија. Другим речима, медији доприносе социјалној отуђености људи. Међутим, са нашег аспекта важно је нагласити да медији, јавно или скривино, популаризују и одређене политичке идеологије.¹²

Табела 3 показује да сви описани социјални канали идеолошког утицаја на личност делују не разједињено, већ сложно, иако, некада, противурече један другом. На пример, утицај породице на формирајућу личност може деловати у супротности са школом или радним колективом. Социјална група вршњака способна је да искаже велики утицај на понашање човека, при чему се тај утицај може заиста много разликовати од оног из школе и породице.

Зато је важно да се различити канали идеолошког деловања на личност не претворе у фактор слабљења

---

¹² Улога медија је различита, од тога да «наркотизује» јавност до додељивања статуса појединцима, стварања популарног укуса, те вршења пропаганде за друштвене циљеве. О томе видети нашу књигу: *Социологија масовних комуникација*, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2007, стр. 91 – 105.

и деструкције духовно-моралних вредности створених од народа током векова, што, потом, води у поделу и распад народа као заједнице, односно ако се искористе у супротном, кохезивном смеру, онда народна снага, народна моћ и интеграциони процеси јачају.

Политичка ревија, бр 1, Београд, 2009.

НАУКА И ИДЕОЛОГИЈА

*«Наука је остала извор идеологије
и у наше време.»*

Александар Зиновјев

*«Прогрес – што се показало на многим
историјским примерима, увек је
вођен идеологијом»*

Стивен А. Голдман

О идеологији се много писало и пише.¹ Позиције са којих се говори о овом важном проблему су веома противуречне. Док је једни хвале други је куде и траже њено укидање. Нема јединствене дефиниције идеологије. На Западу, у научној литератури, она се идентификује са појмом «социјално-политичка доктрина», а на Истоку, тј. у Русији најраспрострањенија дефиниција идеологије је она која каже да је то «систем социјалних идеја, оцена, потреба конкре-

---

¹ Види, између осталог: Зоран Милошевић, *Актуелност национализма данас, Српска слободарска мисао*, бр. 3, Београд, 2006, стр. 265 – 277. Зоран Милошевич, *Особенности русского национализма*, у: *Феномен грађданског сознания в российском обществе конца XIX – начала XX вв. Деятельност братьев Верещагиных*, Материалы всероссийской научной конференции, Череповец, 2008, стр. 14 – 29.

тне класе, социјалне групе који имају важну улогу у функционисању политичког система».²

Данас када се сагледа стварност видимо да је, прво, на Западу, а потом и диљем света победила идеологија. Заправо, данашњи Запад је, између осталог, применио и релни живот ставове творца појма «идеологија» Дестита д Трасија (Destutt de Tracy 1754 – 1836.).³ Наиме, споменути аутор објавио је четвортомну студију *Елементи идеологије* (1901 – 1815) у којој је изнео став да је идеологија наука која **прочишћава** доктрине тако што их тестира искуством, при чему оне теорије, доктрине и слично које искуство не потврди – одбацује. Тако се формирају концепције и идеје које служе као практична правила у васпитању, праву и политици. Ставови Трасија прихватили су његови савременици и истомишљеници, Пјер Кабанис и Константин Вољније. У идеологији су видели посебну науку, која објашњава узроке и законе формирања идеја и представља основу неких наука, пре свега политичких, моралних и педагошких.⁴

Према Деститу д Трасију, идеологија треба да по узору на технику (којој је успело да укроти природне законе) помогне у увођењу инжењеринга душа и социјалног инжењеринга.⁵ На крају, Дестит д Траси, закључује да је идеологија могуће наука о идејама.⁶

---

² *Политологическиј словарь*, под ред. В. Ф. Холипова, Москва, 1995, стр. 58.

³ Види: Алфред С. Майхрович, *Идеологија*, Издање «Право и економика», Минск, 2001, стр. 14.

⁴ Исто, стр. 14 – 15.

⁵ О проблему социјалног инжењеринга и инжењеринга душа, на конкретним примерима, писали смо у више монографија и зборника. Видети: Зоран Милошевић, *Од Малоруса до Укра-*

Слично размишља и Александар Зиновјев, с тим што овај аутор стаје на становиште тзв. «чисте науке».⁷ Наука и идеологија, према Зиновјеву, разликују се по циљевима, по методу и по практичној примени. Међутим, оно што је важно Зиновјев идеологију везује за западњаштво, тј. тврди да је идеологија не само настала на Западу, већ је постала и њен иманентни део.⁸ Наука је почела да промовише и одређене идеологије тек када се институционализовала. То се догодило у

јунаца, Прилог проучавању промене културног и националног идентитета Малоруса, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2008.; *Унија*. Политика Римокатоличке цркве према православним Словенима, (Ур) Институт за политичке студије, Београд, 2005.; Зоран Милошевић, *Бошњачко поништавање Срба*, Завод за уџбенике и наставна средства Српско Сарајево, Српско Сарајево, 2004. Зоран Милошевић, *Ко је Ханс Иван Мерц – Новоблаженик Римске цркве*, Бели анђео, Шабац, 2003.; *Рим не мирује*, о старим и новим покупајима Римокатоличке цркве да потчини православне, зборник радова. Приредили М. Васиљевић/ З. Милошевић, Бели анђео, Шабац, 2003.

⁶ Igor Lukšić in Jernej Pikalo, *Uvod v zgodovino političnih idej*, Založba Sophia, Ljubljana, 2007, str. 163 – 164.

⁷ По правилу, научна рационалност потиче од методологије чији је заступник одређен научник, док научна објективност потиче од друштвених структура заједница научника. Истовремено, има научника, попут Стивена Л. Голдмана (књига «Наука, технологија и друштвени напредак»), који сматрају да је отцепљење научних група од друштвеног императива допринело уставовљењу тзв. «чисте науке», која захтева независност њених обавеза од прохтева друштва, и води политику «истраживања ради истраживања». Види: *Tehnologija kao ideologija* (23. 7. 2008), http://www.danas.rs/dodaci/com_medi/tehnologija_kao_ideologija.29.html?news:id=97549

⁸ Александар Зиновјев, *Запад – феномен западњаштва*, Наш дом, Београд, 2002, стр. 212.

Западној Европи, пре свега у Енглеској, у периоду стварања капитализма током XVIII века.⁹

«Идеологија западњаштва се зачала и формирала као тежња да се изгради научно схватање свега онога што је улазило у круг интелектуалних интереса људи, као противтежа религиозном учењу о свему оме, то јест о космосу, природи, друштву, човеку, мишљењу, сазнању. Наука је остала извор идеологије и у наше време. И остаће до тада, док наука не исцрпи саму себе и док постоји западњаштво.»¹⁰ Зиновјев, такође, наводи занимљив (класичан?) пример западне идеологије: «Године 1992. група економиста је по задатку ОУН-а установила да земље са високим животним нивоом имају виши индекс политичких слобода, него земље санижим животним нивоом. Ово 'откриће' не вреди ни пет пара. Али ови 'проналазачи' су отишли и даље: они су извели закључак да је узрок сиромаштва – политички систем сиромашних земаља. Да би превладале сиромаштво, ове земље би требало да преуреде своје социјално-политичко уређење по западним обрасцима. Закључак је изведен с нарушавањем правила логике и методологије наука. Његова идеолошка оријентација је очевидна – ови 'научници' су имали задану директиву и под њу су подвели своје тобоже научно истраживање.»¹¹

Занимљиво је и размишљање Рачкова који пише да «Идеологија иступа као снага оних социјалних група које немају власт и односе се опозиционо према поре-

---

⁹ Е. М. Бабосов, *Основы идеологии современного государства*, 2-е издание, дополненное, Амалфея, Минск, 2004, стр. 112.

¹⁰ Александар Зиновјев, *Запад – феномен западњаштва*, стр. 212.

¹¹ Исто, стр. 213 – 214.

тку и њиховој идеологији».¹² Рачков, такође, тврди да наука и идеологија нису сличне, али да је наука понекад и идеологија. У том смислу он сматра да је идеологија потребна друштву, посебно оним у транзицији. «Нова идеологија постаје неопходна нашем друштву. Она је у обавези да оживи, подигне ниво политичке културе и политичке ефикасности. Неопходно је да државна политика у области економије, културе, образовања, предавања, уџбеничких издања, ТВ-а буде научно, теоријски утемељена како би особености, тенденције и развој у целој држави имао форму друштвеног покрета, а то значи и већинског прихватања».¹³

Потреба формулисања националне идеологије

Ово питање, питање идеологије, за српску државу је од изузетне важности. Тим пре што је владајућа идеологија безусловно и безпоговорно придруживање Европској унији (као и све оно што из тога произилази), показала сву своју наказност, односно погубност за српски народ. Отуда проистиче и потреба преиспитивања сада важеће идеологије, односно потреба формирања нове државне идеологије у Србији. У чему је вредност државне идеологије?

Прво, она даје становништву представе о циљевима друштва и државе, о смислу државе. За становни-

---

¹² П. А. Рачков, И смрти и бессмртии идеологији, *Вестник Московског универзитета*, Серия 7, № 2, Москва, 1999, стр. 33.

¹³ Исто.

штво то значи и одговор на питање ко смо ми? Куда идемо?, итд.

Друго, државна идеологија нужно је повезана са легалном влашћу. Идеје тако добијају повећану подршку становништва пошто су легитимне, јер иза њих стоји власт. Идеологија је у овом смислу моћно интегративно средство, без које се држава распада (као што је то данас случај са Србијом).

Треће, идеологија није потребна само држави, већ и становништву. Идеологија није просто систем идеја. Она је поглед на свет, друштво и човека, државу, систем који се определио за одређене вредности (ово је добро – ово је лоше) и врсту понашања. Одсуство идеологије доводи до дезоријентације и недозвољава појединцу и заједници да се оријентише у друштву и свету.¹⁴

То се најбоље види, данас, код српског народа. У оквиру «евро-идеологије» (српски народ) је доживео да се методом ижењеринга душа и социјалним инжењерингом отуђи већи део народа у Црној Гори, а да се преосталим Србима укине право на језик, писмо и образовање и потпуно су маргинализовани, а сада се то ради у Војводини (о Космету да и не говоримо). О Хрватској не треба много говорити. Не само што Запад одобрава протеривање Срба из Хрватске, већ одобрава и невраћање имовине (свето право у Европској унији и САД). Затим, стално сужавање права Републике Српске у Босни и Херцеговини и прозивање тамошњег народа да је «геноцидан», затим стална инсистирања да се претопе у «Босанце» или «Бошњаке» даје низ тешких

---

¹⁴ В. А. Рыбаков, К вопросу о роли идеологии в современном государстве, *Вестник Омского университета*, Вып. 1, Омск, 1998, стр. 91 – 93.

закључака, а пре свега да непостојање јасне националне идеологије, која је чврсто укореењена у тле, историју и искуство народа, које интегрише наука, чине да се појединац и друштво, дезоријентисани, не могу одупрети не само културалном већ и економском паду.

Анализа стања које произилази из владајуће идеологије наводи нас да се сложимо са налазима Игора Ивановића који је у НИИ-у ово стање описао као **«меку окупацију Србије»**. «На унутрашњем, психолошком плану, она се огледа у инфериорном односу према свему што долази са Запада, што за последицу има да је Европска унија постала нови апсолут. Све је подложно сумњи сем нужности што бржег уласка у ову европску фамилију». «На спољашњем, јавном плану, 'мека окупација' се огледа у медијској атмосфери у којој се перфидно гурају на маргину све идентитетске теме, а форсирају банални појединци који намећу баналне расправе да би обликовали баналне вредности. У исто време, такви садржаји, за које је најочигледнији пример 'Велики брат', добијају епитет 'урбани' да би се тако унапред заштитили од опасности да буду проглашени кичом.».¹⁵

Слично размишљају и неке опозиционе политичке партије, Демократска странка Србије, на пример. У свом манифесту «Начела националне политике за будућност Србије», пише: «Да би Србија превладала тешка времена, сачувала националну супстанцу и обезбедила будућност, политика очувања српске државности мора да има апсолутно првенство. У XX веку српски народ је имао успоне и падове, али није имао јасан правац националне политике. Одустајање од самосталне српс-

---

¹⁵ Игор Ивановић, Мека окупација и конзервативни устанак, *НИИ*, 08. јануар 2009.

ке државе у XX веку и прихватање идеологија које си имале предност над српском државном идејом пратиле су огромне људске жртве српског народа и велика материјална разарања. Судбина српског народа у XXI веку зависиће од способности да се одреде основна начела националне политике и успостави национално јединство за њено остварење. Јасно одређена начела националне политике морају да буду одговори на изазове XXI века и покретачка снага стабилног развоја Србије.»¹⁶ Иако, дакле, овај Манифест ДСС-а има смисла, јер отвара важна питања, он не даје одговор како види улогу науке у остварењу прокламованих циљева. Због тога се овај документ може оценити као политичка демагогија, односно као непотпун, недовољно промишљен документ.

Видимо, дакле, да постоје идеје о потреби преомишљавања националне идеологије, иако то чине појединци и политичке партије, нема одговора како наука може допринети формулисању (националне) идеологије за XXI век.

Знање и идеологија

Однос идеологије и науке представља посебан проблем. Идеологија се рађа и учвршћује користећи резултате науке, али их користи на свој начин, следећи своје циљеве. Због тога је важно нагласити да и идеологија и наука заузимају специфично место у духовном животу, да представљају различите форме друштвеног

---

¹⁶ Начела националне политике за будућност Србије (20. јануар 2009.), <http://www.nspm.rs/kuda-ide-srbija/nacela-nacionalne-politike-za-buducnost-Srbije/sta...>

сазнања, при чему, свака испуњава своје функције у животну социјалног организма.¹⁷

Према нашем мишљењу ни једна од постојећих идеологија, па ни нека потенцијално нова, не може се формулисати без ослоња на знање. Наиме, наука испуњава три главне социјалне улоге:

1. наступа као плуралистичка, динамично развијајући систем научних знања;
2. функционише као специфичан вид стваралачке делатности, усмерених на стварање нових идеја, уопштавање нових знања и покушава да објективно опише и искаже окружујући свет што проверава у пракси;
3. развија се као укупност друштвених односа, те повезује истраживаче и њихова научна достигнућа.¹⁸

Велики број важних научних проблема решавају тимови истраживача, између осталог и из сфере социјално-хуманистичких наука. У том смислу друштвене науке истражују социјално оријентисану тржишну економију, формирање грађанског друштва, стварање унитарне, демократске и социјалне државе. Даље, истражују се социјални, политички, социо-културни процеси у савременој Србији, Европи и шире, са посебним освртом на укључивање Србије у Европску унију и друге глобализацијске процесе и модернизацију савременог света.

---

¹⁷ Альфред С. Майхрович, *Идеологија*, стр. 20.

¹⁸ Е. М. Бабосов, *Основы идеологии современного государства*, стр. 109.

Важан аспект има и изучавање основних особености и тенденција функционисања културе српског народа, њеног значаја за социјални и духовни развој људи. Међутим, један од важнијих задатака српске друштвене науке представља активно укључивање у структуру идеологије српске државе најважнијих научних достигнућа, обogaћеним нашим виђењем идеала, вредности, убеђења, друштвених потреба и интереса.²⁰

У систему социјално-хуманистичких знања посебно интегративну и идеолошку улогу испуњава **философија**. То је условљено њеном специфичношћу. Философија представља уопштenu форму друштвеног сазнања. На основу овакве интегративности философија генерише нове погледе на свет, представља квинтесенцију овог или оног погледа на свет, а одређени тип погледа на свет налази се у основи сваке идеологије.

У комплексу социјално-хуманистичких наука важно место припада **социологији**. Социологија је наука која проучава особености, развој, законитост формирања и узајамног утицаја различитих социјалних система... Социологија у Србији²¹ је (делимично) изучавала

---

²⁰ Иако би ово требало да буде обавеза и науке и државе, у српској пракси властодршци најчешће корачају, на жалост, у свет политике без освртања на реч и достигнућа науке. Многе грешке су могле бити избегнуте да се послушала реч научника, али данас у Србији, стиче се утисак, наука је сама себи циљ.

²¹ На жалост, према досадашњим сазнањима социологија је најмање допринела формирању националне идеологије и погледа на свет. Насупрот, она је, осим у часним изузетцима, у служби антисрпских центара моћи. То се види и по томе што већина социолога (бојимо се, «помодно») заступа тзв. «либералну саморефлексију», па у складу са тим, и студентима предају либералну идеологију као науку. Види: Зоран Милошевич, Социологија религије в Србији: между наукой и

прелазак из аграрног у индустријско и постиндустријско друштво, стварање грађанског друштва и стварање правне државе. Уколико би се она национално усмерила могла би да пружу значајан допринос развоју ваљане (националне) идеологије Србије²²:

- систематизација карактеристика и законитости успостављања постиндустријског друштва, основне етапе преласка Србије у ово друштво, предвиђања тенденција развоја социјалних процеса у брзо мењајућим условима овог периода;
- изучавање глобализације и европских интеграција и њихов утицај на развој српског друштва;
- социјални услови, фактори и менаџизми преласка српског друштва на иновациони тип развоја;²³
- динамика развоја социјалних структура и критеријуми стратификације српског друштва, особености њене примене у живот различитих социјалних слојева друштва, укључно са бављењем особеностима функционисања предузећа, менаџера, радника, интелектуалаца и политичке елите, као и смањење сиромаштва;

политикой, *Вестник Череповецкого государственного университета*, № 1, Череповец, Руска Федерација, 2006, стр. 35 – 41.

²² Колико су српски социолози отуђени од културе из које су потекли најбоље показује то што се већина монографија и часописа социолога штампа латиничним писмом.

²³ Види: Зоран Милошевић: *Реформа науке у Русији, Војно дело*, бр. 3, Београд, 2005.

- смерови и механизми стварања ефикасне правне државе и њено усаглашавање са демократизацијом политичког система и стварања грађанског друштва;
- социодинамика националне културе у контексту глобалних социо-културних процеса, те стварање на тој основи структурно-динамичких и идентификационих образаца формулисања животних стратегија и понашања личности и социјалних група;
- утицај нових информационо-комуникационих технологија на карактер социјалних утицаја, образаца живота, мишљења и понашања људи, на њихове идеолошке и политичке позиције.

Важну улогу у савременом систему научног знања игра **политикологија** – интегрална наука која проучава политичке процесе и односе, начине борбе за формирање, одржавање и увећање политичке моћи, затим устројство и функционисање политичког система и режима, а такође и узајамне односе између друштва и државе, државе и грађана.²⁴ У процесу развоја политикологије неопходно је на задовољавајући начин, пре свега, решити следеће задатке:

- дати систематизацију знања о политици као друштвеној појави, схватање суштине политичких процеса, појаве и односе између различитих социјалних класа, политичким покре-

---

²⁴ А. И. Соловьев, *Политология*, Аспент Пресс, Москва, 2005, стр. 5.

тима и партијама, између државе, друштва и грађана;

- остварљивост теоријских анализа политичких процеса, појава и односа у Републици Србији у сагласности са историјским искуством народа, његовим стремљењима ка националном уједињењу, повратку одузетих територија и јачању националне независности (ослобођењу од «меке окупације»), са његовим најважнијим интересима, потребама, вредносним оријентацијама, политичким претпоставкама и идеолошким оријентацијама;
- разрада теоријске концепције и структурно-функционалног обрасца формирања ефикасне државе у органској повезаности са институцијама (државне) власти;
- проналажење оптималних механизма узајамног утицаја законодавне, извршне и судске власти, а такође и органа државне власти и локалне самоуправе;
- стално обогаћивање теоријско-методолошке основе и инструмената политиколошког истраживања путем примене и разраде новијих метода, те праћење сопствене и у ближњем окружењу праксе...

У процесу решавања описаних проблема и задатака може и треба да се достигне суштинско обогаћење социјално-философских и политичких знања, што даје могућност обнове садржаја формирајуће и формиране идеологије у Србији.

У свим овим истраживањима основним оријентир представља човек и његова слобода и права, те високи нови животног стандарда, али и национална држава и култура.

Међутим, како сугерише Рачков, нова српска идеологија била би, сигурно је, у прво време, опозициона према идеју «западњаштва», што би изазвало симпатије на Истоку, код несврстаних земаља, слободољубивих људи, покрета и партија широм света, али и антипатије на Западу. Наравно, то би захтевало и темељан рад на придобијању подршке и на Западу, а ту би, опет, од велике помоћи била наука и научници, који би имали задатак да нову српску идеологију у рационалним појмовима и научним методама омиле и у овом делу света, или барем учине прихватљивом, као некада.

Политичка ревија, бр. 2, 2009.

СОЦИЈАЛНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ И РЕАЛИЗАЦИЈА ПРИНЦИПА ИДЕОЛОГИЈЕ

Када говоримо о неопходности уношења идеја, концепција и принципа конкретне идеологије у сазнање људи, у њихове животне позиције и деловање, главни проблем представља не то да ли је то могуће, већ како то урадити. Још од првих захтева да се у сфери идеја примене технолошка сазнања дало је бројна реаговања са различитим вредносним предзнацима. Суштина је у томе да се човеку, заправо, прилази на технички начин. Прве идеје у овом смеру изнео је уте-

мељивач појма идеологија, Дестит д Траси (Destutt de Tracy 1754 – 1836), који је сматрао да идеологија треба да по узору на технику (којој је успело да укроти природне законе) помогне у увођењу инжењеринга душа и социјалног инжењеринга.¹

За операционализацију идеја у поступке одређених појединаца и социјалних група, данас, постоје конкретни начини и методе, које се, све заједно, називају **социјалне технологије**, а које су постале легитимне.

Шта се, дакле, подразумева под појмом социјалне технологије?

Бабасов под појмом «Социјална технологија» подразумева, пре свега познавање многих метода и начина показивања и доброг коришћења јавних и тајних могућности социјалног система (личности, група, организације и сл.) у сагласности са циљевима и задацима његовог функционисања и развоја».² У Енциклопедијама овај појам се дефинише на следећи начин: «Социјалне технологије су методе решавања социјалних проблема, усмерене на формирање услова живота и развоја друштва, друштвених односа, социјалне структуре, са циљем обезбеђења потреба човека, стварања услова за реализацију његових потенцијалних способности и интереса, са начинима који нису у су-

---

¹ Альфред С. Майхрович, *Идеология*, Издательство «Право и экономика», Минск, 2001, стр. 14

² Е. М. Бабасов, *Основы идеологии современного государства*, 2-е издание, дополненное, Амалфея, Минск, 2004, стр. 323.

протности са друштвеним системом вредности, а који се односи на друштвени прогрес и економски развој.»³

У другој половини XX и почетком XXI века у процесу преласка друштва у постиндустријско (информационо) социјалне технологије се све масовније користе у свим сферама друштвеног живота: економској, политичкој, социјалној, духовној. Оне се увелико примењују у организацији и управљању социјалним процесима, производњи, истраживањима, образовању, социо-културној сфери и другим делатностима.

Од 1990. године Србија и Срби су посебно били изложени деловању механизма западне и НАТО социјалне технологије, али то није довело до ширег изучавања овог проблема. Можда и зато што се још увек примењује на дезинтеграцији и денацификацији Срба? Истовремено, исти метод је примењен и на Русима и Русији, али за разлику од нас они су проблем изучили и извукли одређене поуке.⁴ Главни носиоци социјалне

---

³ Социальные технологии, [http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?RRu.ogr;t:lyl\)turujoo](http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?RRu.ogr;t:lyl)turujoo)

⁴ У тексту десет главних митова о Русији, њеним лидерима и моћи, Денис Мекшејн (Denis MacShane) у Newsweek-у, од 07. септембра 2008, користећи горе споменуто методологију социјалне технологије покушава да да́ допринос у рушењу руских традиционалних стереотипа (уз наравно обавезно објашњење да је Русија савремени бандит прожет национализмом, те је због тога опасна за свет).

Код нас, у време писања овог текста, појавила се књига Холма Зундхаусена, *Историја Србије од 19. до 21. века*, Клио, Београд 2008. Књига је писана по овом обрасцу, тј методологијом социјалних технологија. Аутор је «ударно» на најважније српске митове и стереотипе. Иначе из социологије масовних комуникација, али и социјалне технологије познато је да стереотипи имају суштинско значење, пошто дубоко прожи-

технологије, по традицији манифестованој у Србији, када се ради у «опозицији», односно да народ и власт поједине државе то не примете, су припадници (већер?) дела тзв. невладиног сектора, део лидера политичких партија, поједини привредници, припадници одређених друштава, затим тзв. аналитичари и поједини професори универзитета...

1. Социјалне технологије и стереотипи

У данашњим условима изложеност социјалним технологијама значи да се припадници друштва «ослобађају» од традиционалних стереотипа, а на њихово место «уграђују» нови (дез)интеграциони, већ у зависности од циљева који су поставили корисници социјалних технологија. Из социјалне психологије је познато да становништво једне државе, односно народа морају

мају процес ширења информација. Да би се изменила реакција публике и формирао други систем вредности средства за масовну комуникацију прибегавају формирању нових стереотипа. Да би се формулисали ставови и стереотипи средства масовне комуникације стварају **социјалне митове**. Зундхаусен, заправо, да поновимо, «удара» на најважније српске социјалне митове.

Такође, потребно је указати на медијску пажњу која се даје овој књизи. Српски медији су иначе несклони популаризацији књига, посебно оних са националним предзнаком. О томе би аутор овог рада могао изнети низ примера. Књига Холма Зундхаусена, *Историја Србије од 19. до 21. века* је изузетак, зашто? Мишљења смо да је то организовано од оних центара моћи којима сметају српски социјални митови. О медијими и тржишту лојалности у њима видети: Зоран Милошевић, *Глобализација и медији, Политичка ревија*, бр 2 – 4, Београд, 2007, стр. 423 – 437.

да имају позитивне стереотипе о себи, односно негативне према ономе што се напушта или жели да одбаци. Наравно, све ово се мора увити у принципе хуманизма и социјалне правде, а понекад и религиозних вредности.

Стереотипи се такође јављају као постојана психолошка категорија, како на нивоу појединца, тако и на нивоу масовног сазнања. Прво истраживање стереотипа урађено је 1922. године од стране В. Липмана. Липман је стереотипе дефинисао као упрошћене, раније усвојене представе, а које нису утемељене у властитом искуству. Иначе, појам стереотипи води порекло од грчке ријечи *stereo* – крут и *tipos* – облик или утиснут знак. (...) Аналогно таквом значењу непроменљивости и крутости, овај термин у преносном смислу употребљава се у значењима устаљености и крутости одређеног покрета, перцепције, говора, мишљења односно понашања у целини, појединца или група људи.

Следеће значење појма стереотип је оно које на теоријском плану назива сувише круте и упрошћене перцепције одређеног аспекта реалног света или кад се, пак, на темељу једног или више примера одређеног типа човека изводи општа карактеристика о карактеру свих физички њему сличних људи (дебели људи су доброћудни и благе нарави и слично). Стереотипу је, по значењу и садржају, сличан појам предрасуда.

У делатности средстава за масовно комуникарање стереотипи имају суштинско значење, пошто дубоко прожимају процес ширења информација. Да би се изменила реакција публике и формирао други систем вредности средства за масовну комуникацију прибегавају формирању нових стереотипа.

Да би се формулисали ставови и стереотипи средства масовне комуникације стварају социјалне митове.⁵

1. 1. Негативни социјални стереотипи

Стереотипи могу бити негативни и позитивни. **Негативни стереотипи**, су веома опасни за духовни препород и социјалну активност народа, често се примењују у пракси, а могу бити опредељени на следећи начин:

Први стереотип – позиција равнодушности. Овај стереотип користе социјални технолози да јавност стекне мишљење да је се ништа не тиче, да се појединац бави само питањима голе егзистенције. Он се код нас често користи. На пример, тако се изазвала равнодушност према судбини бившег председника СР Југославије, Слободана Милошевића, а данас према питању Космета и Војводине и томе слично.

Други стереотип – комплекс инфериорности. На пример, «косовски мит» је извор «геноцидности» српског народа, или: «Срби су агресори у протеклим ратовима», чиме се постиже инфериорност у односу на друге народе и политике.

Трећи стереотип – беспоговорно слеђење «здроваг смисла». Овај стереотип је карактеристичан

---

⁵ Енциклопедия социологији,

<http://slovari.yandex.ru/dict/sociology/article/soc/soc-1090.htm>

Зоран Милошевић, *Социологија масовних комуникација*, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2007, стр. 118 – 119.

за равнодушне и малограђанске средине. У оквиру «здрог смисла» развија се равнодушност за судбину народа и државе и скептицизам према могућностима развоја, односно гради се мишљење да сам народ није способан да изгради своју економију и створи своју будућност...

Четврти стереотип – неуважавање стваралачких личности и талената. Он доводи до «одлива мозгова» и исељавања становништва у земље где се уважавају ствараоци, а тиме и до њихове асимилације.

Сви ови стереотипи су опасни због своје покварености који разарају душу и вољу људи. Без њиховог препознавања и «протеривања» из јавног мњења, немогуће је изградити стваралачку (националну) идеологију усмерену на процвату, односно свеколиком развоју заједнице и државе.⁶

Позитивна, стваралачка улога социјалних технологија и идеолошког рада састоји се у томе да се препознају негативни стереотипи и, затим, грађанству укаже на њихову суштину, као и мотиве њихових носилаца.⁷ После тога следи уношење у ставове људи и социјалних група таквог сазнања. Специфичност ове технологије закључује се у томе што је она оријентисана, пре свега, на измену и самопромену у човеку (индивидуи, групи, друштву), а **управљање** овим процесом представља (за разлику од других технологија) њихову реализацију «у човеку», а не изван човека и друштва.

---

⁶ Види: Т. Э. Гринберг, *Политические технологии, ПР и реклама*, Аспент прес, Москва, 2005.

⁷ Види: Зоран Милошевич, Литва и Пољша: под аккомпанемент демагогије, *Беларуская думка*, Минск, № 10, 2007, стр. 132 – 136.

Самопромена индивидуе треба да следи као резултат примене социјалне технологије идеолошког рада, а претпоставља сазнајну и емоционалну реализацију преласка од навика размишљања кроз уобичајене стереотипе ка самосталном и делимично сазнатом избору животне позиције. Због тога социјална технологија током идеолошке делатности захтева да се посвети посебна пажња на ова две узајамно повезане стране духовног формирања и саморазвоја личности.

Прва од њих састоји се у томе, да личност у свом односу са другим људима, колективима, организацијама усваја, односно уноси у себе идеале, норме и вредности социјалног окружења.

Друга се закључује у томе да се процес усвајања идеала, принципа и животних ставова одвија сваки пут у свеобухватној форми у зависности од личног стваралачког потенцијала, од унутрашњег света сваког индивидуума.

У оквиру узајамних утицаја ове две стране ствара се социо-културно пространство за здрав саморазвој и самореализацију личности.

Но, личност је способна да се реализује у пуној мери, када она свој унутрашњи потенцијал не супротставља друштвеним, националним, грађанским идеалима, већ када усагласи своју животну стратегију и своје личне планове са њима. Управо на овој чињеници се заснива реални пут утицаја социјалних технологија идеолошког рада на конкретног човека, на његов поглед на свет и животне позиције.

Први комплекс задатака који морају бити (успешно) решени у процесу примене социјалне технологије идеолошке делатности, у било којој организацији,

закључује се у томе да се јасно дефинише куда иде дата организација, са каквим циљем и какве задатке треба решити, како би се остварили зацртани задаци. Дакле, **први структурни елемент** социјалне технологије и идеолошког рада – јесте **формулисање циља** развоја датог социјалног објекта (државе, региона, радног колектива, Универзитета итд.), те, јасно, доступно за просечног човека, то објасни заинтересованима чиме се обезбеђују да они слушају «једну команду».⁸

1. 2. Шест позитивних елемената социјалне технологије

Сама социјална технологија идеолошког рада може бити примењена на три нивоа формирања и реализације идеологије (државе, на пример).

Први од њих (виши) **институционални ниво**, где се држава јавља као важна социјална институција. Овај ниво реализује политичко руководство државе, пре свега њен председник.

Други ниво се тиче извршне власти, пре свега Владе и њених министарстава и ресора. На овом нивоу мора бити дефинисан стратешки циљ развоја државе.

На трећем – технолошком нивоу оперативног и тактичког управљања у колективима, организацијама, ... усмерених на решавање практичних задатака (производних, образовних, васпитних) на основу примене социјалних технологија идеолошког деловања. Другим

---

⁸ И. В. Подшивсчкинс, *Социальные технологии: Проблемы методологии и практики*, Кишинев, 1997, стр. 42.

речима, на овом нивоу реализује се идеологија (разјашњавање, пропаганда, реклама, усвајање, итд.). Такође, на овом нивоу разрађују се конкретни програми и планови идеолошког рада, а зато су неопходни ресурси – кадрови, финансије, информације, способност идеолошког утицаја на појединце, групе и заједнице људи.

На све ове случајеве наизменично делује (прво) опште правило: основни задатак идеолошког рада било које организације и социјалних институција састоји се не толико у објављивању проблема, колико у стварању погодне социјалне средине да сами људи решавају своје проблеме.

Други важан елемент социјалне технологије идеолошке делатности представља стварање идеолошког радника који поседује знање и умење утицаја на људе да прихвате зацртане идеје и циљеве. Код нас ову функцију, осим медијских стручњака, често обављају и представници невладиног сектора и тзв аналитичари који «дижу узбуну» ако неки државни званичник «скрене са линије».

Трећи важан елемент социјалне технологије идеолошког рада јесте – циљно и систематично информисање чланова руководства, али и окружења (становништва) о важним догађајима и променама у контексту којих треба реализовати одређене ствари.

Најважнији је **четврти елемент** – стварање код идеолошких радника знања и навика да ефектно раде са људима... При томе ваља подсетити на то да **утицај** представља процес и резултат промена под притиском оцена, намера и понашања других људи. Зато је важно разликовати усмерени и неусмерени утицај. Први (усмерени утицај) се примењује преко **сугерисања** и **убеђивања**. У другом случају (неусмерени утицај) ефе-

кат се подстиже **опонашањем**, односно слеђењем поступака конкретног идеолошког радника, да код слушаоца или оних који с њим разговарају, изазове понашање које се опредељује као **подршка**.

Пети елеменат социјалних технологија идеолошког рада јесте **објава** односа људи (позитивна, негативна или равнодушна) према конкретним процесима, а затим утицај на промену таквог односа.

На крају, **шести елеменат** социјалне технологије идеолошке делатности представља знање, односно аргументовано утицати на **мотивациону сферу** људи, на њихову спремност да активно учествују у конкретним процесима, или, другим речима, **знати и умети мобилисати људе да делују у циљу остваривања постављеног циља**.⁹

Свих шест приказаних елемената органски је повезано у процесу примене социјалне технологије идеолошког рада. Да би се све ово претворило у реалност социјална технологија идејног утицаја на људе, у први план избацује идеолога, који је у обавези да буде **убедљив човек**, да влада широким степеном знања (економским, философским, политиколошким, социолошким, а посебно оним из области социјалне психологије), што му омогућава да успостави контакт са било којим аудиторијумом...

---

⁹ Е. М. Бабосов, *Основы идеологии современного государства*, стр. 330.

«ПУТИНИЗАМ» - САВРЕМЕНА ИДЕОЛОГИЈА РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ

Већ од 2004. године западни медији почели су да пишу о «путинизму» као новој руској идеологији, а већ следеће, 2005. године нагласили су да је ова идеологија сврстала Русију у неслободне државе (према мишљењу «Freedom House», агенције блиске влади САД, али и Америчкој обавештајној агенцији).¹ Затим су исти медији започели кампању са основном тезом да се «путнизам» сада и извози у земље у окружењу (Белорусију, Азербејџан, Украјину, итд).² Но, најо-

---

¹ Видети текст Ханса-Јоахима Шпантера (Hans-Joachim Spanger), «Опасни лик путинизма» у немачким новинама *Handelsblatt*, 20. 4. 2005.

² О томе видети текстове Џорџа Ф. Вика, «'Путинизам' шећка по региону» објављеног у *The Washington Post*, 30. 11. 2004. и

штрију (и зашто не рећи) и најнетачнију оцену ове идеологије дао је директор америчког Института глобалног економског раста (Institute for Global Economic Growth), Ричард В. Ран (Richard W. Rahn), који је написао у «Вашингтон Тајмсу»³ да «Путинизам суштински представља националистичко ауторитарну форму управљања у Русији са спољашњим атрибутима демократије и тржишне економије». Према мишљењу истог аутора, «путинизам» је више повезан са фашизмом, него са комунизмом. Имамо, дакле, пред собом дилему да одговоримо на питање шта је у суштини «путинизам», које су његове главне особености и да ли мишљења са Запада представљају истину или клевету?⁴

1. Корени идеологије «путинизма»

Оно што је дефинитивно јасно, јесте да је са доласком В. Путина на функцију председника Руске Федерације ова словенска држава пронашла себе и да је кренула узлазним правцима, како у економији, тако и у

Сајмона Тисдала (Simon Tisdall) «Русија може почети извоз 'путинизма'» у: *The Guardian*, 21. 11. 2007.

³ *The Washington Times*, 20. 9. 2007.

⁴ Винко Ђурић у својој књизи *На половини пута*, Владимир Путин и васкрс Русије, Београд, 2004, стр. 152 – 153. Коментарише анализу америчке агенције «Стратфор» по којој је 2002. године руском председнику В. Путину претила опасност да прође као његови петходници Горбачов и Јељцин. Ђурић у објављивању ове (нетачне) анализе види потребу Американаца да убеди своју јавност да је зближавање са Русијом обављено «тобоже» без икаквих уступака, и, друго, да пољубљају невероватну популарност Путина на руском домаћем терену.

другим сферама. То најбоље показују златне и девизне резерве, које су, према речима самог В. Путина веће неко икада. «Резерве у злату порасле су тако да представљају рекорд све историје Русије и рекорд Совјетског Савеза и царске Русије – **424 милијарди долара УС**. Стабилизациони фонд Владе састоји се од 3,5 трилиона рубљи.»⁵ Наравно и опште благостање становника је повећано, што је очигледно, чим се стане на тло Русије.

Праћење политике Русије и, наравно, њеног председника Путина је занимљиво, пошто се ради о вансеријском политичару, таленту за ову област.⁶ Наша анализа је посвећена управо идеолошком обрасцу В. Путина. Метод који смо користили је анализа делâ његових јавних иступања, посебно оних пред парламентом (Думом) и депутатима, као и иступања неких његових блиских сарадника.

Идеологија Путина је интересантна и када се зна да је он поникао у комунизму и КГБ (оличењу комунистичке иделошке чистоте), а у политичкој пракси коју спроводи, идеје црпи из делâ познатог филозофа **Ивана Иљина**, идеолога Беле гарде, као и делâ историчара, академика **Василија Кључевског**, учитеља великог књаза Георгија Александровича (брата Николаја II).⁷ Морамо приметити да Иљин има већи утицај на

---

⁵ «Россия, слава Богу, – это не Ирак», <http://www.nashi.su/announcements/7>

⁶ Тако мисли и писац предговора, Андреј Васиљев, књизи Андрей-а Колесникова, *Увидеть Путина и умереть*, Эксмо, Москва, 2005, стр. 3 – 4.

⁷ Види: Зоран Милошевић, *Путинова политика*, Институт за политичке студије, Београд, 2007, стр. 8.; Зоран Милошевић,

данашњу руску политику, пошто, осим председника Путина његове идеје у политички живот спроводе и Светски руски сабор, партија «Родина»; ЛДПР Владимира Жириновског, као и многе друге патриотске организације и покрети.

Оно што је посебно интересантно, јесте да Путин данас, на основу учења Иљина и Кључевског, али и властитог експеримента, покушава да створи политичке образце који ће имати шири, универзални карактер, односно који ће бити примењени и ван Русије и бити стварна алтернатива политичким пројектима САД и Европске уније.⁸ Истовремено, изучавање његове идеологије, не само у друштвеном, већ и у инжињеријском смислу, тек је у зачетку.

2. Идеолошки садржај «путинизма»

Владимир Путин је дуго избегавао да се изјасни о својој политичкој позицији и политичким вредностима.⁹

Руско питање данас, Институт за политичке студије, Београд, 2007, стр. 13 – 42.

⁸ Политичар и сарадник В. Путина, Сурков, у једном говору истакао је следеће: «Почећу издалека, а хоћу рећи да развијене европске цивилизације, чији део је и руска цивилизација, показују да су људи свих епоха стремили пре свега ка материјалном благостању, а поред тога, трудили су се стећи тако устројство сопственог живота, у којем би могли бити слободним и да би свет у односу према њима био праведан. Значи, материјални успех, слобода и правда чине основне вредности које ми са вама делимо». В. Ю. Сурков, Суверенитет - это политический синоним Конкурентоспособности, <http://www.nashi.su/announcements/4>

⁹ Неопредељеност у идеолошко-доктринарним питањима била је његова заштита, сматра Алексеј Чадајев. Види: Алексей

Године 1999. Путин је једноставно наводио редослед потеза: говорио је о себи као о председнику који треба да спасе Русију од катастрофе и распада и **уведе у еру стабилности**.

Недефинисаност политичке идеологије Путина, по ступању на функцију председника Руске Федерације, била је његов заштитни знак. Наиме, политичар које не исказује своју идеологију нема шта ни да примењује у пракси, а самим тим не привлачи пажњу критичара. Политичке вредности које заступа политички слаб «власник» морају се, дакле, скривати. У том случају главни заштитник вредности представља тајну.

Овакву политичку праксу Путину је наметнуло време у коме је ступио на дужност председника, затим људи и властити ресурси. Познато је да је Путин на власт дошао када се Руска Федерација распадала, када државна власт није функционисала као, уосталом, ни привреда... Задуженост је била знатна, а непријатељи Русије су избили на њене границе из више праваца. Кадрови које је затекао у државној администрацији већ су стекли крајње сумњиву и политички неприхватљиву репутацију...

Ипак, после сређивања стања у привреди и државној администрацији Путин је почео да од 2003. године износи и елементе своје политичке идеологије, Подстицај да Путин јавно почне да износи своја виђења проблема (своју идеологију) дала је политичка криза 2003. године коју је изазвала оставка Волошина, проблеми са нафтном Компанијом ЈУКОС, неочекивани резултати избора за парламент (Думу), итд. Кључне вредности

Чадаев, *Путин. Его идеология*, Издательство «Европа», Москва, 2006, стр. 3.

Путинове идеологије су: **суверена демократија, суверенитет, стабилност и квалитет живота**).¹⁰

2. 1. Суверена демократија

Идеју суверене демократије Путин је више пута спомињао и о њој говорио у свом обраћању депутатима (посланицима). Међутим, важно је нагласити, да је ову идеју формулисао заменик шефа администрације руске владе, **Владислав Сурков**.¹¹

Објашњавајући у једном стручном часопису шта је суверена демократија, **Михаил Рогожников**, је написао да сваки суверенитет не гарантује развитак државе, као што ни свака демократија не означава да управљање државом исходи из националних интереса. «Суверена демократија» представља начело у општедржавном смислу. За овај појам је важан аспект «унутрашњег суверенитета», а заснован је на савременом схватању нације и демократије (у смислу како је то схватао амерички историчар **Џон Лукач**).

Раније, имајући у виду државе Европе, говорило се о «европским нацијама», а сада се говори о «европској демократији». Нација је политички етнос, демократија – друштвени идеал. И сада постоји државни народ, али је уместо једнонационалан постао многонационалан. То значи да је демократија заменила схватање нације, лишавајући државну нацију суверенитета. Дакле, сматра Михаил Рогожников, када ми говоримо о

---

¹⁰ Исто, стр. 15.

¹¹ Види: Суверенная демократия: история с продолжением, «Профиль», 09. 07. 2007. Према: http://www.edinorus-ural.ru/analytics/society/2007/07/12/society_1194.html

сувереној демократији, ми имамо у виду Русију као суверену демократску нацију. То јест, ми не живимо «при», већ «у» сувереној демократији.¹²

Искуства са западном демократијом показала су да је она, **с једне стране, интернационална, либерална вредност, с којом се сламају туђи суверенитети** («у циљу њихове демократизације»). Са друге стране истицање суверенитета као вредности значи да њен заговорник не следи «светске стандарде демократских процедура». То јест, главни проблем са сувереном демократијом је тај што «путинизам» не дозвољава да се избрише из политичког живота руска нација и њена култура, односно измештање руског суверенитета у неке међународне центре моћи.¹³

Једна од кључних вредности на којој се заснива политика председника Путина јесте **суверенитет**, тј. могућност самосталног (унутар своје државе) решавања питања власти. Овде је важно нагласити да је питање власти тесно повезано са демократским процедурама.¹⁴ **Проблем са демократијом за Русе је тај што се монопол на демократски дискурс налази на месту које може укинути (Русима и сваком другом) право на самостално решавање питања власти.** Другим речима, демократија у оквирима глобалних демократских револуција постаје универзални начин за ликвидацију суверенитета. У том смислу **идеја «нарацасте револуције» (од Србије до Украјине) представља класичан «договор са ђаволом»: ми ћемо**

---

¹² Михаил Рогожников, Что такое «суверенная демократия», *Эксперт*, № 43 (489), 14. ноября 2005 года

¹³ Алексей Чадаев, *Путин. Его идеология*, стр. 15.

¹⁴ Исто, стр. 25.

вама помоћи да смените власт, а ви ћете се одрећи суверенитета. На тај начин **национални лидери не могу предузимати самостална решења**, односно спроводити свој (национални) политички програм. Ко то чини, самостално или кроз политичку странку, бива етикетиран различим негативним вредностима, али и онемогућаван да дође на власт.

Путин је себи поставио задатак да формира такав систем у чијем ће оквиру **руски народ сам моћи да решава питања (избора и смене) власти и политичког програма.** Решење овог питања може да искључи могућност смене власти по сваку цену сваке четврте године или ротацију парија у власти и у опозицији. Но, принципијелно је важно да се са решењем сагласи већина грађана Руске Федерације. Воља ове већине била би основна и јединствена основа политичког режима, безусловно носилац сваке унутрашње и спољашње легитимизације, пролаз тестова на основу «сопствених стандарда» итд. У овоме је Путинова **формула демократског суверенитета, док је сама идеја добила међу руским социолозима и политиколозима име суверена демократија.**¹⁵

Путин сматра да САД и ЕУ (Запад) организују «демократију» у којој нема промена. Наиме, смена партија на власти не доводи до промене политичког програма (све партије спроводе исти програм), а у том смислу је посебно заштићен систем који санкционише процедуру доласка на власт. Да би се ово избегло

---

¹⁵ Са демократијом нису задовољни ни на Западу. Најновије идеје за поправак либералне демократије у Европској унији сажете су у појму *консензуална демократија*, при чему се консензус посматра као идеологија деполитизације. Види: Rastko Močnik, *Konsenzualna vladavina ljudstva, Društvo 2000*, št. 189 – 191, Ljubljana, 2007, str. 35 – 44.

Путин сматра нужним стварање сопственог, уникатног, обрасца демократије, а што споменути обрасац одмах изводи на тржиште. Наиме, формирање обрасца демократије за себе је, истовремено, стварање модела за друге, а то је оно што Запад жели да избегне по сваку цену (укидање монопола на демократску процедуру). Аргументацији Путина доприноси и проглашавање неких држава у руском окружењу демократским, а та друштва су оличење беде. Такву демократију, сматра Путин, треба гасити као пожар. Путин се критички односи и према политичким партијама које за њега нису инструмент демократије, него манипулације, а слично се посматрају и медији (као инструмент терора). Путин заговара стварање **социјалних институција као инструмента антитерора**.¹⁶

2. 2. Суверенитет

Шта угрожава суверенитет, као саставни део нашег садашњег и будућег политичког модела, пита се Сурков. Одговор је: «Основне опасности за сувереност наше нације је међународни тероризам; затим га угрожава могућност војног сукоба; неконкурентност наше економије; посезање за савременим "норанџастим технологијама", тј. револуцијама у условима

---

¹⁶ Не само Путин, већ и многи аутори из Русије указују на деструктивност либерализма, па и саме демократије западног типа. Види: Александр Панарин, *Народ без елите*, Алгоритм/Эксмо, Москва, 2006. Посебно стр. 5 – 16, и 210 – 252. О медијима и како они шире стереотипе и вредности насупрот истине видети: Зоран Милошевић, *Социологија масовних комуникација*, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2007, посебно стране 80 – 81. и 118 – 119.

снижавања националног имунитета према спољашњим утицајима.»¹⁷

Исти аутор нешто даље додаје: «У неким гра-нама, ради очувања суверенитета неопходно је пре-васходно обезбедити утицај националног капитала. Национални – то не значи обавезно државни. Но, тек, стратешке комуникације, финансијски систем и одбра-мбена сфера, дужни су бити, пре свега, руски. Остале гране неопходно је максимално отворити за иностране инвестиције, за темељиту модернизацију. Ми смо дужни да учествујемо у глобалној економији у саставу нових мултинационалних корпорација. Многонационалних, а не транс-, над- и ненационалних. Економска будућност није у исчезавању великих нација, већ у њиховој са-радњи...»¹⁸

Идеја суверенитета подразумева онемогућавање смене власти у држави од стране других држава (спо-ља). Став да само ми можемо решавати питања смене власти, значи да ми забарњујемо свима осталима да узму учешће у решавању овог проблема, тј. ми се пла-шимо да препустимо ово питање другима, пошто би то радили у своју, а не нашу корист.

Реални суверенитет претпоставља стварање про-цедуре која омогућава становништву да само без ути-цаја споља, у оквирима одређених интервала поли-тичких циклуса, решава питање власти. Да би ово постало могућим, неопходна је гигантска апаратура де-мократије – партије, парламент, средства за масовну комуникацију, «трећи сектор» итд. У том смислу фо-

---

¹⁷ В. Ю. Сурков, Суверенитет - это политический синоним Конкурентоспособности, <http://www.nashi.su/announcements/4>

¹⁸ Исто.

рмирање реалног суверенитета и реалне демократије – то су две стране једног истог задатка. Једна од њих се односи на заштиту политичког система од ометања споља, а друга изнутра.

Раст броја суверених држава до краја Другог светског рата био је знатан, посебно током антиколонијалне револуције. Међутим, после Другог светског рата тај раст опада, иако се, наиме, број држава у свету повећава, све је мање суверених држава. Реални, тј. апсолутни суверенитет – то је **нуклеарни суверенитет**. Ако држава има нуклеарно оружје, онда је она суверена, не само по форми, већ и по суштини. Уколико држава нема нуклеарно оружје њен суверенитет је могуће оспоравати. Међутим, и овде има нијанси. На пример, француски нуклеарни суверенитет је само француски, а нуклеарни суверенитет САД јавља се извором суверенитета за десетине држава, које су непосредно укључене у амерички систем. Са друге стране, суверенитет Јапана или Шпаније опстаје само уколико је обезбеђен америчким нуклеарним штитом. Овакав суверенитет није властити, него делегиран. Из овога следи да данас постоје **три типа суверености: делегирани** (ненуклеарни), **сопствени** (нуклеарни) и **апсолутни** (тј. поседовање права делегирања суверенитета другима). Да би ојачао руски суверенитет Путин подстиче стварање нових нуклеарних ракета (Топуз, Булава, Топољ-М). Наиме, **ненуклеарна држава «у преводу» на савремени политички језик суверенитета значи таблу са огласом «Продаје се – јефтино!»**.

2. 3. Стабилност

Идеја **стабилности** у Путиновој идеологији, препоставља стабилност привредног раста, једнаке усло-

ве за учеснике реализације политичко-економских полова, као и немешање власти у ове процесе. Прво што је Путин урадио доласком на председничку функцију је прекид праксе задржавања плата и пензија које се исплаћују из буџета. Затим се усмерио на учвршћивање стабилности кроз формирање «вертикале власти», тј. стављање губернатора и федералне бирократије под своју власт. Ово је дало жељене ефекте.¹⁹

Што се тиче **политике стабилности**, и сам Путин је схватио да је она имала своје домете, али да је «себе већ исцрпела». Прве ударце стабилности Руске Федерације зададе су САД када су 2003. године, без одобрења Савета безбедности ОУН напале Ирак, а и истовремено су преко нафтне компаније ЈУКОС покушале да дестабилизују ситуацију унутар земље. Затим следе «револуција ружа» у Грузији која је на власт довела људе антируске вокације, а потом се сценарио поновио у још неколико држава на границама Русије. На тај начин доктрина стабилности је трпела удар за ударом (ЈУКОС, Грузија, Украјина, Беслан, обнављање пропагандног рата САД и ЕУ против Русије и пропагирање «наранџасте» Украјине као обрасца за Русију...)²⁰

И сам Путин је овоме допринео одређеним потезима на унутрашњем плану, пре свега захтевом да се бруто национални доходак удвостручи, што није могуће без «нестабилности». Наиме, ако се стабилност дуго спроводи, долази до својеврсног паразитизма. Спроводећи политику стабилности, држава конзервира ситуацију која дозвољава развој невероватног броја паразита. У том смислу развој догађаја у свету, али и код куће, омогућио је лагани раскид са доктрином стаби-

---

¹⁹ Алексей Чадаев, *Путин. Его идеология*, стр. 19.

²⁰ Исто.

лности. **Овим је Путин створио нову климу – климу неопходних промена.**

2. 4. Квалитет живота

Године 2004. Путин је много говорио о економији, тражећи да **циљ развоја економије буде повећање квалитета живота становништва** (образовања, медицинске помоћи, исхране, итд.). Ово је Путин наставио да развија и следеће, 2005. године. Наиме, за разлику од адепта «економизма» Кудрина и Илариона, Путин није заинтересован за стварање услова за развој економије која је сама себи циљ, већ за економију која ће **допринети побољшању квалитета живота становништва, до нивоа европског стандарда.**

Што се тиче квалитета живота, «На прво место, код задатака државе, В. Путин поставио је ширење и убрзавање извођења квалитетног стамбеног простора. Само десет посто грађана Русије данас живи у становима који одговарају савременим захтевима».²¹ На друго место Путин је поставио доступнију и квалитетнију здравствену заштиту. На трећем месту, у обраћању, налазио се задатак да се за све младе људе обезбеди квалитетно образовање.²²

Да би обезбедио европски квалитет живота, Путин је прекинуо са «политиком реформи» по западном обрасцу, пошто су све реформе на којима је инсистирао Запад пропале. Уместо «политике реформи» Путин је

---

²¹ Рој Медведев, *Путин – повратак Русије*, Новости, Бео-град, 2007, стр. 196.

²² Алексей Чадаев, *Путин. Его идеология*, стр. 15.

покренуо политику националних пројеката. Ова политика је дала резултате, а за њу је задужен **Медведев**, који се, иначе, спомиње као један од два могућа Путинова наследника.

2. 4. 1. Улога образовања у борби против сиромаштва

За Путина сиромаштво представља неприхватљиву политичку чињеницу са којом се све социјалне институције морају борити и изборити. Да би се сиромаштво превазишло Путин је истако шест приоритета: стварање стабилног система обраде земље, затим производње оруђа и инструмената за земљорадњу, производња сложених машина, производња средстава за производњу, производња технологија и образовање вишег и највишег нивоа.

Начин на који Путин мисли да се избори је веома логичан, а у пракси он даје изузетне резултате, те Русија и Руси имају све квалитетнији живот. Оно што нас, између осталог, у овој Путиновој доктрини интересује, јесте образовање као начин борбе против сиромаштва, који није нов, али има критичких примедби на западни образац образовања.

Путину близак човек, **В. Ј. Сурков**, се у већ напред цитираном говору члановима партије Јединствена Русије, осврнуо и на то шта је њихов програм, када је у питању образовање. Прво је истакао да Руси сматрају своје образовање једним од бољих у свету, али да то није баш сасвим тако. Инсистирао је на међународној сарадњи размене професора и да руски Универзитети немају добру базу, као неки западни. То значи да пре-

дстоји модернизација руског образовања, а то, између осталог значи, да руски професори не могу као до сада да узимају новац из неких амбасада и не-владиних организација, па студентима уместо предвиђеног градива причају против руских власти, покушавајући да их учине незадовољним и потенцијално револуционарним средством. **Образовање је веома значајно. Ствара лик човека и народа. «Образовање је стварање нације, организације њеног живота, њене културе.»**²³

Сам Путин, између осталог, захтева да се очува систем образовања од основних школа до високог образовања, пошто он, поред осталог, обезбеђује контролу над територијом, односно чува постојећу структуру сеоба. Наиме, прилично развијен образовни систем (свих нивоа) доводи до тога да сада две трећине омладине Руске Федерације иде на факултете, а 20% факултетски образованог становништва убраја Русе међу најобразованије нације. Оно што је интересно јесте став Путина да **приватни универзитети дају неквалитетно образовање и, заправо, служе за образовање масе за револуције сваке врсте, пошто дају дипломе без знања, а за новац.** И Болоњски систем образовања за Путина није богом дана категорија која се мора безусловно примењивати. Према његовом мишљењу **систем образовања по Болоњи представља међународни стандард који Руска Федерација треба да уважи, али само у оним областима где се не ствара друштвена елита.** Они универзитети и факултети који стварају друштвену елиту (војна и полицијска академија, дипломатска академија,

---

²³ В. Ю. Сурков, Суверенитет - это политический синоним Конкуренентоспособности, <http://www.nashi.su/announcements/4>

филозофски, социолошки, правни и слични факултети) морају наставити образовни процес по руском систему.

3. «Путнизам» је либерална идеологија

Наравно, на крају је занимљиво покушати одговорити на питање – којој глобалној идеологији припада «путинизам»?

Сама расправа о политичким идеологијама, према нашем мишљењу, јесте крајње интересантна, а подсетили бисмо да је **Манхајм** сматрао да је **идеологија увек конзервативна**. У томе је основна разлика између идеологије и утопије. Данас, међутим, **идеологију дефинишемо као систем идеја, погледа, представа, осећаја и веровања о циљевима развоја друштва и човека**, а такође и као средство и пут постигнућа ових циљева оваплоћених у вредносним оријентацијама (човека и људи) у својим истинским стремљењима и циљевима које су он или они поставили пред себе.²⁴

Следећи, дакле, дату дефиницију идеологије можемо са сигурношћу констатовати да је «путинизам» савремена идеологија, међутим оно што захтева детаљнију анализу јесте одговор на питања којој глобалној идеологији припада «путинизам»: либерализму, конзервативизму или национализму?²⁵

---

²⁴ Види: Е. М. Бабасов, *Основы идеологии современного государства*, 2-3 издание, дополненное, Амалфея, Минск, 2004, стр. 7. Упор.: Зоран Милошевић, *Модернизација и национализам*, Заслон, Шабац, 2006, стр. 16. Ismet Ovcina, *Političke stranke i demokratija*, DES, Sarajevo, 2007, str. 175.

²⁵ Шире о овим идеологијама видети код: В. А. Мельник, *Политология*, «Вышэйшая школа», Минск, 2002, стр. 253 –

На основу података које имамо сматрамо да је «путинизам» идеологија која (скоро) подједнако узима од све три споменуте идеологије градећи нову идеолошку синтезу коју су на Западу назвали - «путинизам». Другим речима, «путинизам» није идеал-типска, односно чиста идеологија, а ако би морали да је сврстамо, према Веберовом орасцу идеалних типова у неке постојеће идеолошке оквире, она је пре либерална идеологија, него конзервативна. Зашто? Зато што она трага за новим квалитетима и новим тумачењима, као и применама старих класичних либералних идеолошких догми (демократије, тржишта, суверенитета и квалитета живота). У том смислу она представља иновативни и модернизујући опит, додуше у оквиру руских потреба и интереса, а њена критика, одговорно се може рећи, представља конзервативно, немодернизујуће и нестваралачко инсистирање на практиковању успостављених идеолошких догми, пре свега у САД.

На тај начин, можемо одговорно рећи, да и све оптужбе на рачун идеологије «путнизма» као фашистичке идеологије **представљају клевету и озлојеђеност што се Русија подигла и тиме онемогућила реализацију западних интереса на Истоку Европе, Балкану и Централној Азији.** Другим речима, не само да је онемогућено разбијање и подела Русије, односно, крађа њених природних богатстава, већ је руско васкрсавање спречило остварење себичних интереса САД и ЕУ и у другим деловима света.²⁶ То је, дакле,

---

265.; А. И. Соловьев, *Политология*, Политическая теория – политические технологии, Аспект пресс, Москва, 2005, стр. 339 – 351.

²⁶ О томе видети: Зоран Милошевич, «*Славянский вопрос* и *православие*, ГОУ ВПО «ЧГУ», Череповец, 2007. посебно стране 4 – 33.; Зоран Милошевич, "Веймарская метафора" и

прави разлог клеветања «путинизма», за његов наводни ауторитарни и псеудотржишни образац политичког система у Русији.

Нова српска политичка мисао
http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007

Такође на руском «Путинизм» – современна идеологија
Российской федерации, *Вестник Череповецкого
государственного университета*, № 1, Череповец, 2009.

Россия. К вопросу об отношениях России и США // Традиции в контексте русской культуры: Межвузовский сборник научных работ. Выпуск ХШ.- Череповец, ЧГУ, 2006.- С.122-141.

III
МОДЕРНИЗАЦИЈА, СРБИЈА И НАТО

НАТО И МЕДИЈИ

О НАТО-у

НАТО – организација северно-атлантског договора (Нортх Атлантиц Треату организатион) – војно-политички савез, формиран је 1949. године са циљем да буде одговор на претње које су, наводно, стизале од стране СССР-а.

Главни задатак НАТО-а је да гарантује геополитичку стабилност у свету (са становишта својих интереса).

Основне области деловања НАТО су: заштита вредности демократије, слободе личности, слободног

економског предузетништва и власт закона, као и развој међународне сарадње.¹

Централни орган НАТО-а је Северно-атлантски савет, који се састоји од представника свих држава-чланица, у рангу амбасадора. Највиши војни орган је – Комитет војног планирања. Група нуклеарног планирања своја заседања одржава, обично, два пута годишње и то на нивоу министара одбране. Војни комитет, састоји се од начелника генерал-штабова држава-чланица НАТО-а. Врховни главнокомандујући је и врховни командант у Европи и увек је амерички генерал.

Службени језици НАТО-а су енглески и француски, а Штаб НАТО-а налази се у Бриселу. Доста информација о овом војно-политичком савезу може се добити на њиховом сајту www.nato.int.

НАТО је оружана сила без премца у свету, о чему сведочи и број тенкова, авиона... као и људи (видети Табелу бр. 1)

Табела бр. 1.

Упоредна табела војно-економских потенцијала НАТО-а и Руске федерације (2006. године)

ЛИЧНИ САСТАВ, ОРУЖЈЕ, ТЕХНИКА И БУЏЕТ	НАТО	РУСИЈА
Број људи у Оружаним снагама	3 930 000	1 260 000
Копнена војска	2 100 000	300 000

¹ Североатлантически альянс (НАТО),
<http://files.korrespondent.net/organizations/nato/>

Ваздушне снаге	856 000	170 000
Нуклеарне главе (укључујући тактичке)	9 700	7 900
Стратешки бомбардери	500	117
Авиони	14 500	1 500
Хеликоптери	9 100	2 000
Транспортни авиони	1 600	400
Тенкови и оклона бробена возила	98 000	36 000
Артиљеријска оруђа	90 000	47 000
Војни бродови	550	240
Подморнице	175	60
Носачи авиона	19	0
Војни буџет (у милијардама долара)	825	26,2 ²

Данас НАТО има у свом саставу 26 држава, а Хрватска, Македонија и Албанија су врло близу чланству у овој војно-политичкој организацији. Још пет држава изражава жељу да ступи у НАТО (Украјина, Молдавија, Грузија, Азербејџан и Узбекистан). Србија је, крајем 2007. године, усвојила декларацију о војној неутралности државе, мада министри из Демократске странке и даље теже и припремају Војску Србије (без са-

---

² Виктор Баранец, Кто угрожает России?, *Комсомольская правда*, 27. 07. 2004.; Владимир Батюк, Сила и слабость НАТО, Фонд стратегической культуры, <http://fondsk.ru/print.php?id=1232>

гласности грађана) за чланство у овом војно-политичком савезу.

Пад популарности НАТО-пакта

Деловање НАТО-пакта Србија и Срби су осетили 1999. године када је овај војно-политички савез извршио агресију на СР Југославију, односно Србију и Црну Гору. Од тада траје и неповерење јавности према овом пакту, иако медији под контролом проамеричких и европских снага врше страховиту пресију, која се граничи са терором, да становништву Србије омили НАТО-пакт, као и евро-атлантске интеграције. Ипак, НАТО је према истраживањима јавног мњења у Србији неомиљен.

Према резултатима истраживања које је спровела Агенцији БААМ становници Србије и даље су против НАТО савеза. На питање «Да ли бисте учествовали у мировној НАТО мисији у Ираку» (што је иначе жеља актуелног министра одбране, Драгана Шутановца, 85, 3 посто је одречно одговорило, не зна – 9,4, а само 5,3 посто грађана Србије би учествовало у оваквим «мировним» мисијама. Када се питање мало другачије постави, на пример «Да ли бисте пустили вашег супруга/сина/брата да учествује у мировној мисији у Ираку» 95,8 посто испитаника је одговорило негативно, а само 0,8 би пустили свога супруга/сина/брата да учествује у мировној мисији и Ираку.³

---

³ Види: *Pečat*, br. 1, 2008, str. 16.

Овај став грађана Србије није усамљен, при чему треба рећи да свет НАТО не доживљава другачије него као америчку војно-политичку организацију, а чланове савеза као слепе следбенике политике САД. «Глобално истраживање вашингтонског Пју центра открива да опада амерички престиж у свету. Када се Џорџ Буш, председник САД, погледа у огледалу, свет види – «ружног Американца».⁴ «Према анкети јавног мњења недавно спроведеног у Америци и 12 земаља Европе, подршка НАТО добија на снази у САД, али опада у Европи. Џон Глен, директор за спољну политику у немачком Маршаловом фонду који је спровео анкету, каже да је подршка НАТО-у у Европи од 2002. до 2006. године опала са 70 на 55 одсто».⁵ Оно што радује јесте чињеница да је највећи пад популарности НАТО-а забележен у земљама које су раније сматране јаким партнерима у НАТО, као што су Немачка и Турска.⁶

Промена медијске стратегије

«Победа» заснована на агресиви, дакле неморалу и кршењу права (брзо) се претвара у пораз. Да би се агесија и окупација, односно крађа природних богатстава, на неки начин оправдала, Пентагон и НАТО све више прибегавају «шминкању», односно улепшавању

---

⁴ Слободанка Аст, Америка у очима других: Опасна и невољена, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment2006/2006_ast_amerika1htm

⁵ Све већи број европских земаља преиспитује своје учешће у НАТО, ВOA, 02. 10. 2006. Према: *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/Debate/2006_nato_4.htm

⁶ Исто.

својих војних подухвата дајући им привидан хумани аспект. Интересантно је да САД и НАТО никада не објављују рат, односно од 250 војних агресија које су извеле у сувереним државама, само је пет војних сукоба вођено уз званичну квалификацију као «објављени рат».⁷ Очигледно је, дакле, да рат није у светском јавном мњењу омиљено средство политике, те да су агресори приморани да га «преименију» или, како смо рекли, «шминкају» и приказују у другом светлу. Такође, приметно је да се САД крију иза НАТО-а, односно да често приморавају «савезнике» да учествују у њиховим војним «авантурама» чији је циљ наметање свету америчке воље (Х. Кисинџер).⁸ Све ово, дакле, има и своју медијску димензију.

После агресије на СР Југославију, односно Србију и Црну Гору, Ирак и Авганистан (што је имало за циљ да се свет дисциплинује и прихвати светску доминацију САД), Пентагон и НАТО уочили су да ове њихове «победе» нису наишле на одобравање јавности, те да су њихове војне «авантуре» именоване у јавном мњењу правим речима, тј. окупацијом и агресијом. Због тога су војни експерти САД и НАТО-а почели да мењају доктрину. Уместо да воде борбу са малим бројем снага, прешли су на стратегију вођења рата са великим војним снагама и великим војним командама. У оквиру војних команди формиране су или се формирају «пропагандне групе». О чему се ради?

Крајем 2006. године после свеобухватних анализа Пентагон, а потом и штаб НАТО-а, доносе реше-

---

⁷ Олгџа Хохлышева, Особености миротворчества США, НАТО и запада в целом на Балканах (к вопросу об уроках Косовского кризиса), <http://www.prof.msu.ru/publ/balk/010.htm>

⁸ Исто.

ња да се створе нове структуре које ће бити одговорне за област информација и пропаганду војне политике Оружаних снага (ОС) САД, односно НАТО-а, те поправљања имиџа америчке армије и НАТО-а у свету.

Тако је крајем споменуте године формирана при Министарству одбране САД, односно при НАТО-у, нова информативно-пропагандна група «**брзог реаговања**».⁹ Њен задатак је да преко себи лојалних новинара и агенција, али и преко (пот)купљених новинара, агенција, невладиног сектора и политичких странака, за максимално кратко време сузбију нежељене информације. Уколико то није могуће, формира се посебна група стручњака за ПР која се ставља на располагање команди која има потребу за њеним деловањем. Према новинарским подацима буџет споменуте групе је око (фантастичних) осам милиона долара.

Група је формирана као посебна управа и налази се у саставу Уједињене команде ОС и НАТО-а. Тренутно је стационирана у граду Сафолку у Вирџинији, одакле се ставља на располагање поменутиим војним структурама.

Према информацијама билтена *Inside the Pentagon*, начелник групе је пуковник С. Кемпбел, а у њеном саставу налази се 27 врхунских стручњака за ПР. За врло кратко време, предвиђено је, да се група увећа на 48 људи, односно да се попуни стручњацима за поједине регионе света, на пример за Балкан, за арапски свет итд. Команда је «разбијена» по стручним областима, по географском и функционалном предзнаку.

---

⁹ Александр Сорокин, Информационные амбиции Пентагона, <http://www.otechestvo.org.ua/phprint.php>

Поред ове групе за информативно-пропагандну делатност, «брзог реаговања», у оквиру ОС САД и НАТО-а среће се и **подгрупа за оперативно реаговање на догађаје који изазивају повећан интерес јавног мњења**. Један од задатака ове подгрупе јесте **оповргавање информација** датих преко средстава за масовну комуникацију, а које имају негативан однос према акцијама НАТО-а, односно САД. За овакве акције подгрупа је увежбала коришћење традиционалних медија, али и интернет-блогова.

Да би ове групе прошириле информације позитивне за НАТО, односно САД, ослањају се, између осталог, на одређене (купљене) људе из структуре власти, друштвених и невладиних организација, као и политичких странака.¹⁰

Посебан интерес војне структуре ОС САД и НАТО-а посвећена је новим формама масовног комуницирања. На пример, у оквиру одговарајућих команди које воде операције у Ираку и Авганистану делује група стручњака споменутих (под)група која шири специјално одабране информације путем интернет-блогова. Војни блогери из ове групе читају сваки дан саопштења са различитих сајтова, ако им информација са тог сајта одговара, уступају свој простор за блогере да они сами дају коментаре, а по потреби постављају њихова мишљења и на сајт команде. Према речима представника централне команде ова пракса је дала одличне резултате, пошто омогућава посете сајту војне команде, а са друге стране, дозвољава ширење информација преко корисника сајтова, а мимо традиционалних средстава за масовну комуникацију.

---

¹⁰ Види: Зоран Милошевић, Антисрпство са екрана, *Правда*, Београд, 23 – 24. јануар 2008.

Наравно, овде није крај. Пошто је **имиџ непобедивости, праведности**, итд. добро пољуљан када је у питању НАТО, али и ОС САД, војни комаданти почели су да ангажују и консалтинг фирме које стварају и шире рекламни материјал, усмерен да код омладине света створи осећај **престижа** уколико постану војници САД или НАТО-а. Ове фирме посебно делују у оквиру холивудске филмске продукције, дајући војним акцијама пожељне предзнаке.

Да би боље решио информативно-пропагандне задатке Пентагон је почео да обраћа посебну пажњу и на анализу информација објављених у јавним медијима, а које се тичу САД, ОС САД, савезника САД и НАТО-а.¹¹ Овај посао поред специјалиста из војних структура ради и посебно одељење ЦИА-е за рад са отвореним информацијама. Задатак овог одељења је превођење и изучавање аналитичких текстова објављених у средствима за масовну комуникацију, емисија иностраних радио и ТВ станица, религиозних књига и брошура, екстремистичких изјава религиозних проповедника, материјала са интернет-сајтова и, чак, телефонских разговора, што је према мишљењу америчких стручњака, од животне важности за националну безбедност САД и њених савезника.

Поред свега наведеног, ове информативно-пропагандне групе и одељења дају и предлоге командама (Пентагону и НАТО-у) које медије и људе треба **«спречити»** да шире неповољне информације о оружанима акцијама. Коначну одлуку о томе које медије и људе **«спречити»** да шире антинатовске или антиамеричке информације даје недавно формирана Уједињена кома-

---

¹¹ Види: Зоран Милошевич, Литва и Пољша: под аккомпанемент демагогии, *Беларуская думка*, Минск, № 10, 2007.

нда структурних компоненти мрежних (интернет) борбених дејстава (Joint Functional Component Command for Network warfare – JFCCNW).

Да би све ово имало и своје доктринарно упириште, Министарство одбране САД је формулисало и доктрину кибернетичког рата са непријатељским компјутерским сајтовима.

Поред тога у оквиру ОС САД, али и НАТО-а запажена је и модернизација техничких средстава за психолошке операције. На пример, Министарство одбране САД је купило нов ваздушни систем за доставу летака (CQ – 10A). Поменути систем је намењен за доставу летака и других штампаних материјала у кризне регионе, односно на територију коју не контролишу ни Американци ни НАТО- трупе, а ни домаћи сарадници. Систем представља беспилотну летелицу (сличну хеликоптеру) са контејнером за терет и аутоматским истоваривачем.

Такође, према најновијим сазнањима НАТО и ОС САД планирају да у оквиру «глобалних психолошких операција» купе и информативни комплекс далеког домета који је способан да шаље радио и ТВ сигнале на даљину већу од 1000км. Паралелно са овим разрађује се и алтернативни пројекат коришћења беспилотних летелица за емитовање ТВ и радио програма. Предложена је модернизација авиона ЕЦ – 130Е намењених за емитовање радио и ТВ програма, а да би се ови програми успешно емитовали потребна су три оваква авиона.

Очигледно, Пентагон и НАТО не само што гуше слободу информисања (без чега нема деморкатије!), већ и уништавају слободне медије.

За сада нико не протестује! Ни невладине организације, ни организације за заштиту људских права... Да ли због тога што су необавештени, или...

Политичка ревија, бр. 2, Београд, 2008.

ЈЕДАН ПОКУШАЈ РАЗБИЈАЊА НАТО-а

Када су четири чланице Европске уније, Француска, Немачка, Белгија и Луксембург, крајем априла 2003. године, изашле у јавност са одлуком о формирању сопствене (заједничке) војске, организације паралелне НАТО-пакту, под називом **Снаге брзог деловања Европске уније** јавност је остала запањена овом дисонатношћу четири, до тада, послушне евроатлантске чланице. Званично је, што је веома значајно, све почело **на иницијативу Белгије**. Министри одбране ових држава и чланица ЕУ добиле су од својих влада

мандат да формирају Штаб вишенационалних оружаних снага, не касније од 2004. године. Портпароли шефова споменутих држава су саопштили да ова иницијатива «није у супротности и не противуречи НАТО-пакту». Поред тога, шефови четири споменуте државе предложили су да и будући кандидати за ступање у ЕУ не улазе у НАТО, већ у **Снаге брзог деловања Европске уније**, као и да Европска унија престане да буде искључиво политичко-економски савез и прерасте у «Европски савез безбедности и одбране».

Без обзира на реторику шефова држава Француске, Немачке, Белгије и Луксембурга у јавности је ова иницијатива оцењена као «**очигледни први корак ка рушењу НАТО-а**», а саму ЕУ је поделила на «европејце» и «атлантисте».

Суштина је у томе да је «европејцима» дојадила хегемонија САД у НАТО-у и да изражена воља за формирањем **Снага брзог деловања Европске уније** представља покушај развоја оружаних снага које неће бити потчињене Американцима, односно у то доба омараженом **Веслију Кларку и Џозефу Ролстону** (последњи је био командант снага НАТО-а у Европи), који су, узгред речено оба држављани САД.

Ка многополарном свету

Са геополитичког аспекта ово се оцењивало као покушај Француске, Немачке, Белгије и Луксембурга да граде **многополарни свет**, а према њиховом виђењу ЕУ би требало да буде један од моћних полова, насупрот досадашње политике Уније и Тонија Блера да се формира једнополарни свет на челу са САД. Ова по-

литика многополарности света је и политика Русије, Кине и Индије, као и низа других мањих држава, а њоме се омогућује равномернији политички утицај у свету, уместо досадашњег или будућег (планираног од САД) једноумља.

Већ почетком маја 2003. године, министар одбране Руске федерације, **Сергеј Иванов** се сусрео са министрима одбране северне Европе, Шведске, Норвешке, Данске и Финске, **како би договорили распуштање НАТО-а**, односно да се подржи горња иницијатива четири чланице ЕУ (Француске, Немачке, Белгије и Луксембурга) како би се створио европски НАТО, пошто у овом садашњем доминирају САД и Велика Британија. Министар Иванов је истакао да ће Русија пружити подршку формирању европског НАТО-а, те да је садашњи НАТО извор невоља у свету и да је Русија њиме незадовољна. Такође, Иванов је државама Северне Европе представио руску реформу војске, посебно њен део који је лоциран на северу. Ту је показао да је Русија у циљу изградње мирољубиве политике смањила број војника, технике, али и дужину служења војног рока, као и низ других мера.

Иницијатива за распуштање НАТО-а

Већ крајем 2003. године сличне иницијативе дошле су и из Енглеске (заједно са Француском и Немачком), а поједине земље су почеле говорити и о потреби изласка испод скута НАТО-а. Пажњу је побудило придруживање Енглеске бунтовним европским државама које су јавно исказале незадовољство НАТО-пактом, пре свега због начина на који је изведена агресија

на Ирак. Прве вести о могућности да и Велика Британија да сагласнот на пројекат стварња европског посебног командовања појавиле су се септембра 2003. године, али после притиска америчке администрације на Лондон саопштено је да овакви кораци воде расколу у редовима НАТО-а и одустали од стварања европске војске. Међутим, како то бива у оваквим ситуацијама, ипак се ишло на неку врсту компромиса. Иако је, дакле, Британија, генерално одустала од идеје да се створи европска војска, она је пристала у новембру 2003. године да ЕУ има свој сопствени војни штаб у коме има око 150 официра и подофицира, међутим његова се функција свела искључиво на «стратегичко планирање», пошто овај Штаб не може да води никакве војне операције, пошто нема ни пуномоћја, а ни могућности (војску). Вашингтон је био силно незадовољан и то је својим савезницима и саопштио.

Отпор САД распуштању НАТО-а

Деловање САД у оваквим условима било је класично. Ослониле су се на опробану стратегију, тј коришћење политичких средстава за измену ситуације у своју корист. Другим речима на дело су ступиле проамеричке невладине организације, удружења грађана, политичке партије и медији који су, прво, изборили (ванредне или редовне) изборе, а затим и победу проамеричких политичара. Интересантно је, дакле, у том контексту погледати каква је судбина европских иницијатора разбијања НАТО-а, тј, Француске, Немачке, Белгије и Луксембурга. Наравно, последњу државу, Луксембург, искључујемо из приче пошто она нема снаге да се одупре притисцима САД и она се прва

искључила из даљег промовисања **Снага брзог деловања Европске уније**.

У Француској на председничку функцију – функцију шефа државе, долази **Никола Саркози**, одмах оцењен од стране медија као одани проамерички политичар. Крајем септембра 2007. године, приликом посете САД, Саркози је исказао жељу да Француска поново уђе у НАТО из кога је изашла пре више од 40 година (1966. године). Наравно, поставио је и одређене услове (признање од стране НАТО-а Европи права на самосталну војну политику и давања Француској значајније улоге у пакту). Први услов је само димна завеса да прикрије суштину, а то је поновни улазак Француске у НАТО.

Немачка је управо по питању односа према Русији и НАТО-у била приморана да одржи ванредне изборе. На чело државе је дошла **Ангела Мерклер**, која је јавно обећала да ће своју политику водити у духу захтева САД, односно да ће радити на дистанцирању од Русије, што је, колико се до сада види и (у)чинила.

Белгија је трагичар ове приче. Ни после више од 100 дана после избора не може да формира владу, а све се више чују гласови да државу треба фрагментаризовати (поделити). Тако се и овај пут показала исправна мисао да ако нека држава неће у НАТО, хоће НАТО у њу. На тај начин НАТО-пакт се представио као кључни проблем савремене безбедности, пошто све више постаје инструмент само једне државе САД, односно све више **представља отуђену војну силу**.

Јасно је да су САД искористиле политичке изборе у непослушним државама ЕУ да доведу на чело своје људе, односно да и даље граде политику једнополарног света.

Са аспекта српских интереса ова кратка анализа показује две ствари. Прво, оправданост тезе неких српских политичара да НАТО хоће своју државу на Косову и Метохији и, друго, да избори у Србији док траје решавање косовско-метохијског питања нису потребни. Уколико се закључи супротно, судбина три европске

ЗАШТО СВИ ЖУРЕ У НАТО?

Хитност прикључивања бивших социјалистичких земаља у западну војну алијансу подстиче се свим средствима из САД јер је њихов стратешки циљ да се стигне са војним арсеналима пред границу Русије како би се, у најпогоднијем тренутку са претњом силом што безболније, поделила на азијски, европски и сибирски део. Овај сибирски, највреднији део "руског колача", требао би у тој подели да припадне Америци, која је, према њеним стратезима, од Бога дата да управља светом

Нова политичка напетост у Украјини започела је преласцима појединих депутата украјинског парламента (Врховна рада) из једног политичког блока у други, напетост је увећана одлуком председника Јушченка да распише ванредне парламентарне изборе, да би криза кулминирала 24. маја, када је Јушченко разрешио дужности државног тужиоца Свјатослава Пискуна. Ситуацију је додатно закомпликовао Пискунов насилни улазак у канцеларију уз помоћ специјалне полицијске јединице "Беркут". Овај чин је

председник прогласио за покушај државног удара и на мети се нашао и министар унутрашњих послова Василије Цушка. Цела ствар се може потпуно закомпликовати ако председник Јушченко уведе ванредно стање.

У читавој украјинској невеселој политичкој збрци много шта би било разјашњено и доведено у нормалне токове да се, између осталог, проамеричком блоку, на чијем је челу председник Виктор Јушченко, експресно не жури у НАТО савез. Приликом своје посете Пољској 10. и 11. маја, председник Јушченко је наступајући на Варшавском универзитету најавио да ће Украјина обавезно ући у НАТО. Али је у исто време и прећутао да је баш то питање било разлог да његову "наранџасту" коалицију напусти Социјалистичка партија Украјине. Она је сада партнер Партије региона премијера Јануковича, а Јушченков савез напустила је и Привредна странка садашњег потпредседника украјинске владе Миколе Азарова.

Због тога су пропредседничке снаге у Украјини у убедљивој мањини. Испоставило се да је "благодатна" перспектива уласка Украјине у НАТО попримила облик духа из ћупа који нуди много више невоља него добрих услуга. А управо је питање уласка Украјине у западну војну алијансу било питање раздора на председничким и парламентарним изборима и 2004. као и 2006. У земљи са скоро педесет милиона становника, која је требало да буде главни стожер стабилности Европе због свог положаја, питање придруживања НАТО-у уздрмало је не само домаћу већ и европску политичку сцену.

На другој страни и грузијски парламент је почетком марта усвојио Декларацију о хитном чланству републике у НАТО, уз образложење да ће Грузија само

на тај начин моћи да обезбеди територијални интегритет - да врати Абхазију, Јужну Осетију и смири Аџарију, а посебно је занимљиво да то НАТО не може да гарантује нити му то стоји у опису изворних задатака и циљева.

Хитност прикључивања бивших социјалистичких земаља у западну војну алијансу подстиче се свим средствима из САД јер је њихов стратешки циљ, који нема цену, да се стигне са војним арсеналима пред границу Русије како би се, у најпогоднијем тренутку са претњом силом, што безболније поделила Русија на азијски, европски и сибирски део. Овај сибирски, највреднији део "руског колача" требало би у тој подели да припадне Америци која је, према њеним стратезима, од Бога дата да управља светом.

Међутим, има и оних земаља и политичара који предлажу и конкретне мере војног карактера да би се одбранили од све агресивнијих потеза САД. Почетком априла председник Венецуеле Уго Чавез протресао је америчке стратешке кабинете својом иницијативом о формирању неке врсте јужноамеричког НАТО-а који би штитио латиноамеричке земље од "агресивног северног суседа". Аргументацију за овај свој предлог Чавез је пронашао у понашању САД за време фокландске кризе од пре четврт века. Подсећајући да је Вашингтон тада, уместо да у складу са Свеамеричким споразумом о узајамној помоћи подржи Аргентину, стао на страну Велике Британије.

На крају, тешко је рећи колики ће удео Бога бити у целој овој невеселој причи, али за овоземаљске политичаре из Украјине, Грузије и свих осталих земаља које чекају пред вратима НАТО пакта, много би било корисније и безбедније да се више окрену несврста-

вању и неутралности него све агресивнијој западној војној алијанси.

НАТО - Непромишљен потез

Свакако да би односи између Русије и Србије били нарушени уколико наши политичари наставе да заговарају улазак Србије у НАТО. Имајући у виду ширење ове војне алијансе на исток и својеврсно опкољавање Русије, очигледно је да такве потезе НАТО-а званична Москва не доживљава као пријатељске. Из свега следи закључак да се не може очекивати да нас Руси подрже у било чему, па и у вези са коначним статусом Косова - истакао је историчар Славенско Терзић у интервјуу "Правди".

Путинов џокер

На самиту Г8, 7. јуна 2007. године председник Русије Владимир Путин предложио је председнику САД Џорџу Бушу да би САД и Русија могле заједно да употребљавају радарски систем у Азербејџану и тако развију ракетни штит који би покривао целу Европу.

У првим реакцијама на овај руски предлог секретар НАТО Јап де Хоп Схефер је истакао чињеницу да би радарски систем у Азербејџану био преблизак критичним државама. Потпредседник чешке владе за европске интеграције Александар Вонда био је такође резервисан према Путиновом предлогу истичући да Азербејџан не може да замени средњеевропске базе

америчког штита за одбрану Европе, али може да га допуни.

Сасвим је сигурно да ће ствари око овог руског предлога бити много јасније после директног сусрета Буша и Путина почетком јула на ранчу америчког председника. Међутим, мора се рећи да је овим предлогом Путин изненадио америчке партнере и поново истакао конструктивну иницијативу Русије која води ка сарадњи, а не заоштравању односа са САД. На другој страни овај руски предлог истераће на чистац праве намере САД да у Републици Чешкој постави радаре, а у Пољској ракете пресретаче.

Глас јавности – специјални додатак
«НАТО и Украјина» 03. 10. 2007.

IV
МОДЕРНИЗАЦИЈА МЕДИЈА

ЧИЈЕ СУ «НАШЕ» ТЕЛЕВИЗИЈЕ?

АНТИСРПСТВО СА ЕКРАНА

Волим (српски) народ из кога потичем. Волим и веру коју практикујем (православље). Драги су ми и други православни народи – Руси, Белоруси, Грци, Бугари, Румуни, Грузини... Поштујем све друге народе и вере, посебно Кинезе, Јевреје, Индијце... Овај свој вредносни систем понекад пожелим да погледам, као у огледалу, на телевизији, пре свега Радио-телевизији Србије, тзв. јавном сервису, али и другим телевизијама. Међутим, после «прелиставања» ТВ канала који

се емитују на српском језику и из Србије, побегнем од телевизије на дуже време.

У међувремену, обично десетак дана само читам новине и слушах неке локалне радио-станице. А онда ме радозналост поново обузме. Шта емитују наше телевизије. Опрезно узмем најаву ТВ-програма и прегледам какав је филмски, а потом и политички репертоар. Опет разочарање. И опет извршим бегство од властитог ТВ апарата, као да има кугу.

Наравно, питања се ређају. На пример, зашто је филмски програм доминантно антисрпски, односно антируски и антисловенски, односно проамерички и проевропски? Какав је то јавни сервис који ја финансирам кад не задовољава мој интерес у области филма и политичких емисија? Враћам «филм у назад» и присећам се ко је све био негативац у америчким филмовима који доминирају на српским ТВ каналима – Индијанци, Мексиканци, па јужноамериканци, па Кинези, па муслимани, а сада је, ето, дошао ред и на Србе и Русе. Мене не љути то што Холивуд производи анти-српске и антируске филмове. Мене љути што то наши ТВ канали приказују и што ја то плаћам преко обавезне ТВ претплате. Чини ми се да српски филмски уредници и уредници политичких емисија имају неизмерну дозу мазохизма, па све то репризирају – више пута. Да се стереотипи о нама добро утуве у ове «бандоглаве» српске главе. Друго, лик Срба и Руса у америчким филмовима ми говори да је филмска индустрија одлично повезана са званичном америчком политиком. Ако је у неком тренутку америчкој влади непријатељ Кина, филмови ово прате. Сада је дошао ред на Србе и Русе. Срби се нису предали Американцима као нека наша бивша браћа из Југославије. Зато су криви. Одупрли су се агресији НАТО-а коју су опет предвоили Американци,

а сада не дају Космет. Руси су, опет, (пре)богати сировинама. Шта ће њима толико богатства кад треба Американцима. Лик Срба и Руса у америчким филмовима, дакле, за мене је поуздан индикатор против кога ће НАТО и саме САД ратовати у будућности.

Исти је случај са политичким емисијама. Када ме нека (најављена) тема заинтересује од ТВ-а ме отерају гости. Доказано једноумни и антисрпски програмирани. Кандићка, Бисерко, Вучо, Србљановићка, Чанак, Чеда Јовановић и братија о мом трошку пљују по мом мишљењу, мојим дубоким уверењима...

Зато се питам чије су «српске» телевизије?

Српске, народне? Не, њихове нису, па, самим тим, ни моје. Зато бар у ауту имам избор. Слушам неке локалне радио-станице и са задовољством слушам српске и православне песме. Наравно, не сећам се кад је слично емитовано на некој «српској» телевизији. Од «српских» ТВ канала и даље бежим. Као ђаво од крста. И ове ТВ недеље (16. до 22. фебруара 2008. године) обузела ме је чежња за телевизијом. Наравно, погледао сам, прво, ТВ програм. Из опреза. И опет два антируска филма. Не укључујем ТВ, бар да уштедим на струји, кад не могу на ТВ претплати.

Чекам, наравно, време када ће се садашња филмска политка, бар тзв. јавног сервиса, променити и уместо 99 посто америчких филмова приказивати филмове из Србије, Русије, Белорусије, Бугарске, Грчке, Румуније, Кине, Индије, Ирана... Наравно, и да у њима не доминира политика, тј. приказивања нас Срба у ружном светлу, као уосталом ни Американаца. Чекам да политичке емисије (посебно за време избора) угосте и оне људе који размишљају на мени сличан начин, односно оне људе који су политички представници неког

дела народа, да су добили неки глас на изборима, а не из тзв. невладиног сектора.

Док чекам, стално ми се намеће питање: «чије су наше телевизије», а одговор ми некако аутоматски, али дубоко сугестивно говори, па америчке, брате! Само зашто то ја плаћам – то ми никако није јасно!

Правда, 23 – 24. јануар 2008, стр. 22.

О ДОДАЦИМА «ГЛАСА ЈАВНОСТИ»

Пред вама је 20. специјални додатак „Гласа јавности“ који штампамо уочи дана Државности Републике Србије и Дана Војске, а у изузетно тешким околностима када се Србији прети одузимањем 15 одсто територије, и у условима дубоке политичке подељености у Влади и Скупштини Србије као и у бирачком телу.

Током претходне три године „Глас јавности“ је посебну пажњу посвећивао обогаћивању садржаја новине специјалним додацима. Поред уобичајених додатака

посвећених одређеним културним догађајима и ТВ додатака, Глас је усталио праксу да објављује додатке обима од осам страна у формату листа са четири колорне стране у саставу листа као редовне стране са више аутора и специјалне додатке мањег формата од формата листа који су дело појединаца или су представљали одређена документа и сведочења од изузетног значаја за историју, политику и културу.

Пратећи збиљу Србије, уредник «Додатка Гласа јавности» Винко Ђурић, обратио је пажњу на оне теме које су захтевале додатно и другачије информисање јавности, односно централизован увид у (научно, новинарско и грађанско) сазнање о питањима везаним за КиМ, НАТО, Велику Албанију, обојене револуције, итд. Јасно је да су, с правом, доминирале две теме (Косово и Метохија и НАТО).

Специјални додаци обима од осам страна објављени у саставу листа као редовне стране су следећи:

1. „НАТО ГЕНОЦИД“ 25. октобар 2005.
2. „КОСОВО И МЕТОХИЈА – КОМПРОМИС ИЛИ БАЛКАНИЗАЦИЈА ЕВРОПЕ“ - 5. јануар 2006.
3. „КОСОВО И МЕТОХИЈА – КОМПРОМИС ЈЕДИНО РЕШЕЊЕ“ – 25. јануар 2006.
4. „ВЕЛИКА АЛБАНИЈА У МАЛОЈ ЕВРОПИ“ – 1. март 2006.
5. „БАЛКАН УСУД ЕВРОПЕ“ – 3. мај 2006.
6. „КОСОВО, ИРАК И ЛИБАН – УВОД У СВЕТСКИ ХАОС“ – 10. септембар 2006.
7. „НАТО“ – 7. новембар 2006.

8. „НАТО – СВЕТСКИ ПРОБЛЕМ“ – 20. новембар 2006.
9. „КОСОВИ И МЕТОХИЈА – СУКОБ ЦИВИЛИЗАЦИЈА“ – 18. децембар 2006.
10. „КОСМЕТ – КРИЗА ИЛИ БОЉИ ДАНИ“ – 22. фебруар 2007.
11. „КОСМЕТ – ШТА ДАЉЕ“ – 21. март 2007.
12. „ВЕХАБИЈЕ ХАРАЈУ СРБИЈОМ“ – 30. април 2007.
13. „НАТО ВОДИ У РАТ“ – 11. јун 2007.
14. „КОСМЕТ – СУКОБ ПРАВДЕ И СИЛЕ“ – 2. јул 2007
15. „ОБОЈЕНЕ РЕВОЛУЦИЈЕ – МОДЕРНИ РАТ“ – 10. септембар 2007.
16. „НАТО – СИЛА И НЕПРАВДА“ – 3. октобар 2007.
17. „ПРАВОСЛАВЉЕ – ОДБРАНА ХРИШЋАНСТВА“ - 12. новембар 2007.
18. „КОСМЕТ – ДИЈАЛОГ ИЛИ РАТ“ – 9. децембар 2007.
19. „КОСМЕТ – ДАН ПРЕ И ДАН ПОСЛЕ“ – 13. јануар 2008.

У ових 19 тематских бројева објављена су 122 текста од 39 аутора. Као аутори појављивали су се академици, професори београдског, нишког, универзитета са Пала, Бањалуке и Космета, са неколико института и из новинских кућа.

Тематски додаци су били посвећени Космету у девет случајева, НАТО алијанси пет бројева и по један великој Албанији, Балкану, Православљу, Вехабијама и Обојеним револуцијама.

Специјални додаци објављени као посебно штампан додатак мањег формата од формата листа:

- „ЗЕМЉОПИС КЊАЖЕВИНЕ ЦРНЕ ГОРЕ ЗА УЧЕНИКЕ 3. РАЗРЕДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ“ – април 2006.
- „ДОСИЈЕ КИПАР“ – 5 јун 2006.
- „КОСОВО МОРА ДА ОСТАНЕ У СРБИЈИ“ – 24. јул 2006.
- „УСТАВ СРБИЈЕ“ септембар 2006.
- „МЕЂУНАРОДНО ПРАВО И СРПСКЕ ТАПИЈЕ НА КОСОВО И МЕТОХИЈУ“ – 12. фебруар 2007.
- „ПЛАН МАРТИЈА АХТИСАРИЈА ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ“ – 14. фебруар 2007.
- „ТУРСКИ КАТАСТАРСКИ ПОПИСИ ИЗ 1455. ГОДИНЕ ЗА ОБЛАСТИ ВУКА БРАНКОВИЋА“ – 19. фебруар 2007.
- „ЛИЧНА КАРТА СРЕБРЕНИЦЕ“ – 12. и 20. март 2007. Два пута штампано због изузетног интересовања читалаца.

Када се анализира информативна вредност додатака «Гласа Јавности» не можемо мимо чињенице да се ради о уникатним, дакле, сасвим новим виђењима проблема које друге новине, из ових или оних разлога,

нису вољне да објаве. На тај начин додатак «ГЈ» је на специфичан и надасве «убојит» начин допринио-сио грађанског сазнању о модерним друштвеним токовима у Србији и свету. Друга важна чињеница је да су оваквом концепцијом додатка «ГЈ» уредник и његови сарадници спречавали медијско једноумље, односно дали су велики допринос медијском плурализму у Србији, што државу квалификује као медијски слободну и демократску. Са новинарско-публицистичког аспекта можемо рећи да је додатак «ГЈ» представљао својеврсни (мали) зборник радова, чији сепарати када се сложе тематски, односно по редоследу излагања, дају изузетно штиво које је било од помоћи грађанима Србије да објективно сагледају третиране теме, али и једно дивно сведочанство о нашем времену је остављено за будуће генерације. Често се, наиме, истиче да нека питања савременици одлично виде, чак боље од неких будућих генерација, те им се овим, ако ништа друго, оставља једно виђење које није стереотипно, него је плод слободног размишљања грађана Србије.

Специјалне додатке у целости, али и у деловима могуће је пронаћи на многим сајтовима почев од сајта „Гласа јавности“ и „Нове политичке мисли“ до неколико сајтова које приређује наша дијаспора. Посебне осврте на «Гласове» специјалне додатке имали су: „Гласник Косова и Метохије“ Манастира Грачаница, „Огледало“, „Искра“ из Бирмингена, „Геополитика“.....

Овај 20-ти број додатка «Гласа јавности» је, дакле, некако јубиларни број. Надамо се да ће Ваша оцена квалитета бити исказана кроз даље праћене додатка, односно ширења његовог утицаја.

Глас јавности, Специјални додатак бр. 20,
11. фебрур 2008, стр.15.

V
МОДЕРНА ПОЛИТИКА ЕВРОПСКЕ
УНИЈЕ

БУДУЋНОСТ ЕВРА

Уколико Србија заиста уђе у Европску унију чека је, између осталог, одрицање од националне валуте. Ту земље кандидати за чланство у ЕУ немају никакв избор. ЕУ врши притиске да се са прикључењем укину и националне валуте. Посебно је смешно да у овим притисцима учествују Данска, Шведска и Велика Британија, које не намеравају да се одрекну својих националних валута. **Државама које једном уђу у европску монетарну унију, дакле, прихвате евро, онемогућено је да се врате назад и оживе националну валуту, пошто морају да се одрекну, у корист Европске централне банке (ЕЦБ), управљања властитим девизним резервама.**

Зашто је уведен евро?

Увођење евра треба да помогне у преображају ЕУ у политички савез са бројним одликама високоцентрализоване државе, пошто европски капиталисти и бриселски и франкфуртски комитети желе да без демократских правила (нетраспарентно) одлучују о свим важним питањима. Бивши шпански премијер Филип Гонзалес (Felipe Gonzales) је поводом тога изјавио: «Никако не смемо заборавити да је евро средство тог пројекта (пројекта политичке уније – З. М.)», а гувернер Европске централне банке (ЕЦБ) Вим Дуисенберг (Wim Duisenberg) је изјавио: «Евро је могло више од валуте. Евро је симбол европске интеграције у сваком смислу».¹ Осим тога, аналитичари истичу још један задатак који је евро треба да обави – то је да докрајчи остатке социјалне државе у Европи.² То је план који би требао да забрине све добронамерне људе.

Свака држава има властиту валуту и то је један од знакова њене независности. **Укидање националних валута и њихова замена са евром значи пренос једног од најважнијих инструмената државности са државе чланице на бирократију ЕУ.** Председник Европске комисије Романо Проди је истакао: «Мач и валута су основа националне државе: ми смо је преобликовали».³ Валутно уређење евра представља срж покушаја одбацивања демократског наслеђа, које поти-

---

¹ Evropska protimaastrichtska zveza, Poziv proti evru, *Evrotitanik*, ekonomski razlogi proti evru, Skupina Neutro, Ljubljana, 2001, str. 21.

² Gorazd Kovačič, Evrotitaniku na pot, *Evrotitanik*, ekonomski razlogi proti evru, Skupina Neutro, Ljubljana, 2001, str. 32.

³ Исто.

че из Америчке и Француске револуције: ради се о праву народа на самоопредељење. Евро су увели зато да би подчинили националне државе, као и да благостање становника подреде интересима франкфуртских банкара и њених агенција, над којим немамо никаву демократску контролу. Новац је, наиме, превише важан за благостање људи, да би га препустили финансијским елитама.

Кључни проблем: евро укуда главну економску полугу националне државе – националну политику каматних и курсних мера

Национална валута је од суштинског значаја за сваку демократску и независну државу, пошто влади омогућује утицај на каматну у курсну политику, која обезбеђује привредну стабилност и квалитет живота становништва.⁴ Камата је домаћа цена валуте. Са њом уравнотежујемо трошкове кредита и утичемо на позајмице, инвестиције, те количину новца у оптицају. Девизни курс је цена валуте за становнике других држава. Њиме држава одређује услове размене добара и услуга са спољним трговачким партнерима. Ако држава дуже време води непримерну курсну политику може постати неконкурентна. То се исказује у ниском привредном расту, незапослености и исељавању становништва. Без вентила каматних и курсних мера националне привреде су изложена привредним потресима, на при-

---

⁴ Simon Wolfson, Evropska monetarna unija – nepremišljen projekt, *Evrotitanik*, ekonomski razlogi proti evru, Skupina Neutro, Ljubljana, 2001, str. 6.

мер енергетским кризама или променама цена на тржишту пољопривредних производа или некретнина.

С обзиром на то, да се европске привреде између себе знатно разликују, онда јединствена валута и последично јединствена каматна и курсна политика нема никакав смисао. Највеће чланице ЕУ (Немачка и Француска) су тренутно у рецесији и имају потребу за стимулативним, ниским каматним стопама. Неке друге државе се налазе у фази прегревања привреде и имају потребу за каматним мерама које би задржале инфлацију. Политика ЕЦБ је таква да увек користи најмоћнијима, дакле Немачкој и Француској. Криза у Ирској је изазвана, између осталог, и због овакве политике ЕЦБ, пошто је ова финасијска институција подстакла инфлацију у Ирској. Сукоб између држава које имају потребу за различитим, себи прилагођеним, економским мерама је неминован, а у нашем случају то значи да ЕЦБ мора престати да води јединствену политику каматних и курсних мера. Другим речима, на овај начин испада да се стимулише потреба да се поврате националне валуте, односно укине евро.

Губљењем сигуросних мера, каматне и курсне политике, чланицам европске монетарне уније на располагању остаје само прилагођавање пореске политике и јавне потрошње. Међутим, Пакт за стабилност и развој ограничио је државе и на овом подручју. Пакт је овластио ЕУ да кажњава оне чланице европске монетарне уније које остваре годишњи минус већи од три посто БНД. Прекорачење овог ограничења је, опет, често једини начин борбе са рецесијом, што захтева повећање јавне потрошње и истовремено снижавање пореза. Концентрација моћи у ЕУ, која тежи и хармонизацији националних пореских политика, само умањује пореску гипкост држава. Када националне владе буду

имале потпуно везане руке, држава се на тешкоће може одазвати само са снижавањем плата, растом незапослености или сељењем радне снаге и капитала из сиромашних у богате државе, односно регије.

Истовремено економске предности евра, као што је снижавања трансацијских трошкова за појединце на путовањима и за предузећа приликом спољне трговине, те лакше поређење цена унутар ЕУ, су изузетно мале у поређењу са политичким и економским штетама које евро доноси. Иако унутар евро зоне можете провести неколико недеља као туриста или гост неке породице, остало време се живи и ради у својој држави и привреди која је оптерећена са непримерном каматом и курсном политиком, те последично са неконкурентношћу, незапосленошћу, инфлацијом⁵ или ниским привредним растом.

Према томе, јасно је да евро не води привредном расту целокупне ЕУ. Напротив, монетарна унија води централизовању државе, а то значи да ће капитал ићи тамо где највише доноси профита. Другим речима, људи који желе да имају посао мораће да се селе за капиталом по целој Европи. То ће, наравно, ослабити периферне државе, односно ретко насељене регије, које већ имају демографске и развојне проблеме. Осим тога, према мишљењу Александра Зиновјева, ово сељење људи за капиталом доводи их у ропство. **«Жеља милона људи из западних земаља да се добровољно преселе на Запад никако не утиче на њихов социјални статус у западном друштву. Они овде образују нарочито постојан социјални слој који је упоредив са робовима у Римској империји. Они су обесправљени као и робови. У сваком случају њихова права су**

---

⁵ Од 1999. до 2001. године евро је изгубио четвртину вредности.

ограничена у поређењу са аутохтоним западним становништвом. Услови под којима живе су такође упоредиви са ропским. Наравно, с њима се поступа боље него са робовима у Риму или у САД током прошлог века. Па ипак, они долазе у западне земље споља, као јефтина радна снага, и за оне послове које грађани западних земаља сматрају недостојним да се њима баве. На пример, у Немачкој Турци добијају два или три пута мање од Немаца за исти посао, а људи из бивших комунистичких земаља који овде нелегално живе спремни су да раде за багателу (за плату која је десет и више пута мања, него за Немце). Ови људи се репродукују у западним земљама у свом статусу, као што су се репродуковали (а не само заробљавали у рату) робови у Риму. Идилична слика коју граде западни идеолози, да су савремени радници тобоже свласници предузећа, или у крајњој линији саучесници у послу који су заинтересовани за његов процват, не односи се на разматрани слој.»⁶

Евро није ни пројекат који ће довести до умањења конфликта у ЕУ. Наиме, заједничка валута не може да осигура међунационалне кохезије и мир. Поред тога што су имали заједничку валуту СССР и СФР Југославија су се распали. Године 1999, када је ЕУ увела евро, у свету је било око 25 ратова, од тога 24 државе су имале заједничку валуту. У периоду између 1989. и 1999. године у свету је забележено 108 оружаних сукоба, од тога је 101 држава учесница сукоба имала заједничку валуту. Три четвртине ових конфликта се догађало у државама где је постојао формални демократски поредак, на пример у Индији (Кашмир), Алжиру

---

⁶ Александар Зиновјев, *Запад*, феномен западњаштва, Наш дом, Београд, 2002, стр. 122.

(исламска герила), Мароко (Западна Сахара), Велика Британија (Северна Ирска), Шпанији (Баскија) и Турска (Курдистан).

Демократија и евро

Како да грађани ЕУ утичу на одлуке ЕЦБ, односно на подручју јединствене монетарне уније? Према увидима у досадашњу правну регулативу из овог подручја, јасно је да када гувернери буду именовани, више неће бити могуће ни сменити их ни заменити. За њих важи забрана тражења и примања упустава или задатака од националних влада или било које друге европске институције. ЕЦБ је у својој делатности потпуно независна од влада и парламента националних држава – чланица ЕУ. **У погледу европске валуте, дакле, бирачи не могу променити ништа.** Промене власти на нивоу држава чланица или ЕУ уопште нама утицаја на политику ЕЦБ. Недемократска структура европске монетарне уније и ЕЦБ је до детаља дефинисана Маастрихтским уговором, која се не може мењати без сагласности свих држава чланица.⁷

Глобализација и евро

Евро је кључни инструмент у смањивању могућности да се националне државе заштите од опасних ефеката глобализацијских процеса, какав је, на пример, брзо ширење привредних ломова из једне на другу

---

⁷ Ово није једина недемократска институција у ЕУ. О томе видети: Ismet Ovcina, *Političke stranke i demokratija*, DES, Sarajevo, 2007.

државу. Слободан проток капитала је, каже се, мотор привредне глобализације. Међутим, 56. члан Мастрихтског уговора о ЕУ забрањује било какво ограничавање слободног протока капитала унутар ЕУ или између ЕУ и спољнег света. **Мастрихтски уговор је очигледно писан по жељи власника капитала, пошто је то декларација о слободи капитала, али не и људи.**

У супротности са овим напредне снаге увек су тежиле да укроте огромне апетите и интере дивље снаге капитала. При том се (судећи по досадашњим историјским искуствима) као једини ефикасан апарат показала национална држава, са демократским поступком проверавања елите од стране бирачког тела.

Да ли ће евро опастати?

Немачки представник у Савету гувернера ЕЦБ, Отмар Исинг је рекао: «У историји није познат случај да се нека монетарна унија, која није повезана са само једном државом, опстала».⁸ Националне монетарне уније су истовремено и пореске уније. На својој територији воде јединствену пореску политику, удружену са системом јавне потрошње и производње. То значи да слабије развијене регије у просеку плаћају мање порезе, при чему, истовремено, у њима држава подстиче јавне радове. Национална солидарност се манифестује тако да централна власт са преносима новца делимично компензује разлике између регија и заједница. Радна снага се, у сваком случају, сели из сиромашнијих

---

⁸ Evropska protimaastrichtska zveza, Poziv proti evru, *Evrotitanik*, ekonomski razlogi proti evru, str. 26.

у богатије пределе, међутим без пореске регулативе ово би био још израженији процес. На тај начин неки региони би остали без становника. На европском нивоу овакве солидарности нема. Европска монетарна унија није пореска унија. Политика опорезивања и јавне потрошње остаје у надлежности националних влада, и све казује да ће тако остати (иако се и овде ограничавају од стране Пакта за стабилност, који не дозвољава да националне државе имају годишњи минус већи од три посто БНД).

Због тога је мало вероватно да ће богате државе много повећати количину помоћи за сиромашне чланице, посебно новим државама са Истока и онима са Балкана које теже да уђу у ЕУ. Сиромашнима, дакле, преостаје да се, у поређењу са својим конкурентима, помире са мањим платама и смањивањем социјалне сигурности. Ако тако буде, онда становнике сиромашних држава чека незапосленост и биће приморани да се селе трбухом за крухом.

Овом закључку се приволео и познати економиста **Милтон Фридман**, који је дао две занимљиве изјаве: «Евро ће бити извор великих проблема уместо да буде користан. Евро је случај без преседана. Колико ја знам, до сада није било монетарне уније сачињене од независних држава и која је имала званично прописану валуту. Било је унија заснованих на покрићу у сребру или злату, али не и на декретом прописаном новцу, који тежи инфлацији, а који издају политички независне државе».⁹ Другом приликом је рекао: «Евро је велика гре-

---

⁹ Сајмон Хефер, Еврофили против реалности: реалност ће победити, *Нова српска политичка мисао*, <http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/evrofilii-protiv-realnosti-ce-pobediti/s...>

шка. Увели су га из политичких, а не из економских разлога, пошто је то корак ка реализацији мита Уједињених држава Европе. Мислим да ће његов учинак бити супротан од очекиваног. Проузроковаће сукобе који ће само отежале опастанак политичке уније... Новац је превише озбиљна ствар да би га препустили савезним банкарима».¹⁰

Солидарност која потиче из осећаја националне повезаности и која означава консензус сваке пореске уније на нивоу целе Европе не постоји.¹¹ То је структурни разлог због кога ће евро производити сукобе и спорове између различитих чланица ЕУ. Заједничка камата и курсна листа никада неће одговарати свима. **Људи ће на тај начин, на крају и можда доцкан, спознати да су њихове владе европским институцијама уступиле кључне политичке инструменте за повећање националног благостања и обезбеђење напретка.** Због тога евро не може да преживи, али може да проузрокује мноштво проблема и велике међународне конфликте, пре него што доживи свој крај.¹²

Српска политичка мисао, бр 1, 2009.

---

¹⁰ *The Irish Times*, 5. 9. 2001.

¹¹ Расправе о могућности неких држава – чланица да се одрекну евра већ теку. Тако је бивши немачки министар иностраних послова, Јошка Фишер, изјавио да «Немачка није вољна да и даље обезбеђује финансијску потпору привредно заосталијим земљама Европе». Види: Сајмон Хефер, Еврофили против реалности: реалност ће победити, *Нова српска политичка мисао*, <http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/evrofilii-protiv-realnosti-ce-pobediti/s...>

¹² Иако европски медији не пишу о протестима у ЕУ, они су све масовнији, посебно у чланицама на Истоку (Бугарска, Литванија, Летонија и естонија). Види: Бунтующая Европа. Массовые беспорядки разползаются по ЕС, <http://novopol.ru/text59669.html>

ЕВРОПСКА УНИЈА И РУСИЈА – СТРАТЕШКО ПАРТНЕРСТВО ИЛИ СТРАТЕШКА ЗАБЛУДА?

Када се ради о Европској унији, тачније њеној политици много је тога митологизованог и идеализованог, у сфери недодирљивог, пошто је, бар у медијима, а добрим делом и у научним књигама и публицистици, ова велика надржавна творевина стекла монопол на истину, па тако, између осталог, и на тумачења добра и зла, користи и штете. У том смислу излазак из локалног амбијента (Србије) и разматрање односа два приближно једнако моћна субјекта и њиховог међусобног политичког односа може да пружи доказе о реалном у политици Европске уније.

Своју политику Европска унија, када је у питању Русија гради на неколико докумената, односно одређеној политичкој пракси. Најважнији документ у том смислу је «Колективна стратегија Европске уније према Руској федерацији» и «Споразуму о партнерству и сарадњу» (СПС), те политици «стратешког партнерства (од 1990. године).

Први документ («Колективна стратегија») према Русији се, очигледно је, поставља као «старији брат и брат који има монопол на истину». Наиме, Европска унија жели:

1. да у Русији уведе и учврсти (нео)либерални концепт демократије, правне државе (што, наравно, подразумева да тога тамо нема);

2. да Русију интегрише у Унију (али не као целовити државу у садашњем обиму);

3. да сарађује са Русијом у циљу учвршћивања стабилности и безбедности у Европи, али иза њених граница, и

4. да заједно трагају за универзалним одговорима на заједничке проблеме.¹

Други документ на основу кога Европска унија гради своју политику према Русији је Споразум о партнерству и сарадњи. СПС је закључен 1994., а ратификован је 1997. године. Споразум је «истекао» (2007), условно речено, мада је и даље репер, због околности, у односима две стране. Наиме, СПС садржи механизам аутоматског продужетка за још једну годину, а после окончања деценије примене, ако ни једна од страна

---

¹ Колективная стратегия ЕС по отношению к России, www.eur.ru

потписница у року од шест месеци до окончања Споразума не обавести другу, у писменој форми, о својој намери да денонсира споразум.² До сада се то није догодило, али ни преговори о новом Споразуму нису започели, због противљења Пољске и прибалтичких држава. Пољска поставља два услова: прво, да Русија ратификује енергетски уговор са Пољском и да отвори своје тржиште за пољопривредне производе из Пољске.³ СПС, такође, више не задовољава пошто је стварност далеко премашила зацртане договоре, односно не садржи адекватну правну базу за различите и интезивне међусобне односе две стране.

СПС је, између осталог, институционализовао сусрете лидера две стране (два пута годишње). Тако обе стране имају повод за разматрање текућих проблема и перспективе међусобних односа на највишем нивоу.

Стратешко партнерство Европске уније и Русије

Трећи елемент односа Европске уније и Русије је теза да се ради о «стратешком партнерству» две стране. Теза је први пут лансирана 1990. године, а обнављана је приликом сусрета лидера две стране. Овај политички став изазвао је мноштво различитих

---

² Геннадий Друзенко, Евросоюз – Россия: стратегические партнеры, конкуренты или оппоненты?, *Зеркало недели*, № 45 (624) 25 ноября – 1 декабря 2006

³ За спровођење самита Европска унија – Русија не треба сагласност свих чланица Уније, али за закључивање новог СПС-а – треба!

рекација, а адекватно томе објављено је и низ научних радова на ову тему.⁴

Статистички подаци говоре да су економски показатељи сарадње Европске уније и Русије изузетни, тј. да је робна размена у последњих пет година порасла за два пута, али када се погледа структура размене запажа се да овде и нема равноправности. Наиме, трговина између две стране износи само 7,3 посто (од све трговине Уније) и чак 53 посто трговине Русије (Индија и Јапан које имају два пута већи БНД од Русије у трговини са Унијом учествују само са 7 посто).

Када се, дакле, анализира руски извоз у Европску унију карта «стратешко пратнерство» губи на аутентичности, али и убедљивости. Наиме, 68,6 посто руског извоза у Европску унију су производи од минерала (64,4 посто енергенти – нафта и гас), затим 9, 1 посто су недрагоцени метали и производи од њих; 3,3 посто су производи хемијске индустрије; 2,3 посто драго и полу-драго камење и племенити метали; 1,9 посто дрво и производи од дрвета, итд. Следствено реченом $\frac{3}{4}$ руског извоза у Европску унију сачињавају енергенти, метали и сировине.

---

⁴ «Такође, у САД, ЕУ и њиховим сателитима, јавно се говори о могућности и потреби распада Русије која, очигледно, није по њиховој вољи. Тако, на пример, **Марк Штејн** у чланку «Смрт мајке Русије» («**The Spectator**», 24. 10. 2005.) пише да **Русија умире** и да је само питање колико ће агонија трајати и колико ће муслиманских држава настати на тлу Русије». Види: Зоран Милошевић, *Руско питање данас*, Институт за политичке студије, Београд, 2006, стр. 18. Упор.: Зоран Милошевич, "Веймарска метафора" и Россия. К вопросу об отношениях России и США // Традиции в контексте русской культуры: Межвузовский сборник научных работ. Выпуск ХШ.-Череповец, ЧГУ, 2006.- С.122-141.

За разлику од Русије, Европска унију извози механичка оруђа, машине, електро-постројења и производе из ове области (37,6 посто); производе хемијске индустрије (12 посто); транспортна средства (10,2 посто); недрагоцене метале и производе од њих (5,3 посто); материјале од поливинила, пластике и сл. (5, 1 посто) итд.

Економске везе Европске уније и Русије, дакле, стварају рекорде по темпу развоја. Крајем 2006. године робна размена је достигла 231 милијарду долара, а потенцијали сарадње су, практично, безгранични. Међутим, економска сарадња држава Европске уније и Русије често се одвија ван наведених докумената, па и СПС-а. Када се анализира економска сарадња запажа се да Русија сарађује са Немачком, Италијом, Француском, Холандијом, Финском и нешто мало Великом Британијом. Остале земље Уније имају скромну трговину са Русијом.⁵ Ова сарадња је последица билетарних споразума, односно «заобилажења» органа и институција Уније, тј. њене политике према Русији.

Реални економски односи сведоче следеће:

1. да је опште тржиште Европске уније и даље за руску робу и капитал у одређеном степену затворено;

2. двоструки стандарди Европске уније се исказују и у деловању према Русији (кад то могу); на пример, покушавају да униште производњу одређене робе у Русији тако што компезују своју, која је скупља, а да би била јефтинија и на свом и на страним тржиштима, али и да се створи монопол;

---

⁵ Г. П. Лесников, Стратегија економских одношений России с Евросоюзом, <http://econom.mslu.ru>

3. Европска унија активно ради на дестабилизацији руске економије, посебно у области трговине у државама источне Европе, да би олакшали своје ширење на Исток;

4. Практично сви споразуми у економској сфери које су потписали са Русијом, Европска унија је условила политичким уступцима (развој грађанског друштва, смањење суверенитета, финансирање невладиног сектора, итд).

Може ли се, дакле, говорити о стратешком партнерству?

Морамо одмах рећи да када се посматрају економски показатељи, има се основа говорити о «стратешком партнерству», али када се њима додају политички, онда ова теза губи на снази.⁶ Списак политичких несугалисаца је дугачак, а ми издвајамо следеће: непотписивање новог СПС-а, збивања и различити ставови око агресије Грузије на Јужну Осетију, постављање противракетног штита од стране САД у Пољској и Чешкој који је усмерен против Русије (а што је Европска унија подржала); жеља Москве да у Уједињеним нацијама издејствује за себе право да спроводи миротворачке акције са организацијама као што су Заједница независних држава, Шангајска организација сарадње и слично; затим, постоје очигледни сукоби око сфере утицаја на Истоку Европе, тј. ширења Уније⁷ на Украјину, Гру-

---

⁶ Види: Сабина Фишер, Евросоюз и Россия: как спасти партнерство, *Россия в глобальной политике*, № 3, 2008

⁷ Приликом проширења Европске уније на прибалтичке државе, представници Уније уверавали су представнике Русије и руску јавност да ће чланство ових држава у Унији и у западно-европском клубу довести до побољшања опште климе и

зију, па и на Русију (у том смислу споре се око финансирања политичких партија, невладиних организација и појединаца са задатком да развијају код Руса жељу да и они уђу у Унију)⁸; онда, Европска унија жели да истисне Русију из Украјине⁹, Придњестровља, Јерменије, Нагорно Карабаха, Казхастана, Узбекистана, итд.; такође Европска унија жели **да добије пуномоћје да она, а не Русија, решава конфликте на постсовјетском простору!** При томе, Европска унија позива Русију на сарадњу, али само као потчињену страну; Унија оптужује Русију и за то што не користи уцене и политичка условљавања када даје техничку подршку другим земљама, како то она чини, што у принципу дискредитује европску политику «штапа и шаргарепе».

њихових односа са источним суседом, да ће помоћи у регулисању појава масовног недавања права грађанства Русима који живе у овим државама, смањиће дискриминацију нетитуларног становништва, решиће се проблем транзита до Каљинграда, скинуће се са дневног реда историјске фобије Литванаца, Летонаца и Естонаца... Данас можемо констатовати да се практично ништа није догодило, односно ништа од обећаваног није испуњено. Види: Михаил Демурин, Россия – Евросоюз: друзья, попутчики, оппоненты, *Ведомости*, № 77, 02. 05. 2006.

⁸ Јуна 1999. године, Европска унија је усвојила Стратегију развоја односа са Русијом, којом је предвидела подршку оном делу (грађанског) друштва у Русији који подражава улазак Русије у Унију. Види: Свен Хирдман, ЕС и Россия: по итогам председательства Швеции в ЕС, <http://www.edc.spb.ru>

⁹ Европска унија у Украјини подржава денацификацију Руса и њихову асимилацију у Украјинце. У науци, међутим, познато је да су Украјинци Малоруси, односно етнички Руси. Види: Зоран Милошевић, *Од Малоруса до Украјинаца*, прилог проучавању промене културног и националног идентитета Малоруса, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2008.

Институције Европске уније, Светске трговинске организације и САД (заједно и координирано) стварају максимум «преграда», «задржавања» и «барјера» за руски бизнис;¹⁰ Европска унија подржава политику тзв. обојених револуција, тј. смене легитимних народних представника револуционарним средствима и довођење прозападних: другим речима, у сфери «меке безбедности (култура и образовање) постоји сарадња, а у сфери «тврде безбедности» (многострана кооперација, контрола наоружања, проблеми енергетике) се налазе у основи сукоба Уније и Русије.

Што се тиче последњих збивања око Јужне Осетије и Абхазије, Савет Европске уније је донео одређена решења које у Москви тумаче као покшај да регион Кавказа ставе под своју контролу. «Решење прихваћено од Савета Европске уније сведочи о тежњи те организације да стави под своју контролу још један стратешки важан регион – Кавказ».¹¹ Све се то ради по већ опробаном рецепту из Југославије, прво посматрачи, па посматрачка полицијска мисија, па...

Такође, државе Европске уније су се на иницијативу Пољске, прибалтичких држава, затим Румуније, Бугарске и Шведске окупиле (25. јуна 2008. године) у Варшави где су демонстрирали политичку подршку Гру-

---

¹⁰ «Међународни» аналитички центри које контролишу Унија и САД, по правилу, када се изјашњавају о конкурентности увек Русију оцењују најгорим оценама. Ово произилази из тога што Европска унија и САД Русију сматрају главним геополитичким противником.

¹¹ Петр Искендеров, Евросоюз приступил к реализации на Кавказе юсценария, <http://www.fondsk.ru/article.php?id=1560> Аутор упозорава и на чињеницу да се од 27 држава чланица Уније 21, налази и у НАТО-у, тако да њихови посматрачи нису само посматрачи Европске уније већ и овог агресивног војног пакта.

зији, а жртве Осетије нису ни споменуте. Да је Европска унија на страни Грузије сведочи и њена делатност у Абхазији где је већина невладиних организација финансирана из Брисела, а све се оне, хорски, залажу за идеје сасвим супротне од оних које има власт. Другим речима, траже враћање у састав Грузије.¹² Невладин сектор који, како пише Андреј Аејешев, финансира Унија, делује и у Јужној и Северној Осетији стварајући тзв. грађанску иницијативу која заговара уједињење две Осетије изван Русије и «са перспективом њеног уласка у НАТО».¹³

Наравно, за настале политичке кризе Европска унија прозива као кривца Москву и њен «недемократски», традиционални систем вредности заснован на ауторитарности и одсуству праве демократије, итд.

Са своје стране Кремљ узвраћа да је Европска унија слаба и разједињена, да води политику дуплих стандарда..., да се одриче хришћанства у корист окултизма, да жели да успостави монопол на истину, те да као таква не може бити стратешки партнер. «Стратешког партнерства не може бити», пише Јевгениј Никонов, «јер Европа (после Митерана и Шредера) није више самостални политички субјект. Партнерство делује само у трговини. Садашња Европска унија је послушно оруђе, марионета Америке».¹⁴

Поред тога Русија има моћно средство одбране и напада, има **монопол** над транспортом гаса из Центра-

---

¹² Андрей Арешев, Евросоюз: бросок на Кавказ, <http://www.fondsk.ru/article.php?id=1450>

¹³ Исто.

¹⁴ Евгений Никонов, Прямо на глазах Европа всё больше становится колонией Америки, <http://www.globalaffairs.ru>

лне Азије у Западну Европу за који је ова животно заинтересована.

Закључак

Односи између Европске уније и Русије не могу се, дакле, посматрати у оквиру «стратешког партнерства», пошто не постоје заједничке вредности, па ни интереси не чине здраву базу овог односа, а не постоји ни елементарна искреност Уније према Русији. Европска унија тежи да са САД разбију Русију на три дела и да дођу до њених природних богатстава, да денацификују Русе и претворе их у неку послушну безличну масу..., да Осетију уједине, али ван државних оквира Русије и «са перспективом чланства у НАТО». Са друге стране прагматизам економске сарадње тера их на бесконачне сукоба (економски интереси рађају политичке несугласице). Другим речима, економски егоизам Запада разара базу добрих односа са Русијом, а он је готово незасит када се прикажу користи који се могу извући од слабе или разбијене Русије.

Према томе, нема основних услова за формирање стратешког партнерства, утемељеног на искренности, заједничким вредностима и интересима који би водили ка многостраној и свеобухватној сарадњи. Прича о стратешком партнерству само је још једна политичка илузија. Ипак, ако се са оволико политичких проблема у односима Европске уније и Русије остварује рекордна економска сарадња и адекватно томе – добит, шта би било када би се политички проблеми решили? Због тога, иако синтагма о «стратешком партнерству» Европске уније и Русије није реална, ова илузија ипак

ствара у јавном мњењу здраву слику и даје какву-такву наду да је будућност могућа.

Политичка ревија, бр 4, 2008.

ШТА НАМ СЕ ОВО ДОГАЂА?

Понедељак је био несвакидшањи дан. Један од оних који човека продрмају до неслућених размера. Ипак, да кренем редом. Чиним (невелик) саобраћајни прекршај, свесно. На моју несрећу, ту се задесио полицајац на мотору, који је лежерно посматрао улицу и, наравно, приметио мој маневар. Зауставио ме је. Млад! Леп! Униформа му добро стоји. Лежерно прилази и објашњава ми оно што и сам знам. На крају каже:

- Две хиљаде, господине!

Пребирам по новчанику, али само 1.840,00 динара. Видевши моју муку, полицајац, са осмехом, рече:

- Даћу Вам рок од осам дана да уплатите казну! Затим се удаљи и поче да пише. Видим да му писање није јача страна, потраја та активност. Потури ми под нос да потпишем записник, кад имам шта и видети. Иако је образац штампан ћирилицом, он га је попунио латиницом, ружним рукописом. Не издржим и кажем:

- Па, зашто пишете латиницом?

Младог полицајца ове моје речи разгоропадише.

-Шта је, не видиш на ком су ти писму таблице од аута, не видиш на ком је писму све око тебе (и махну према натписима на београдским продавницама), а ти би хтео у прошлост!

Покуњим се, потпишем записник и онако утучен, никакав, почнем да пребирам по глави да ли је неко овом младом човеку објаснио шта је култура, који је њен значај за идентитет... или се то више никога не тиче!

Таман кад сам се после неколико сати смирио, узмем новине. Кад тамо вест да је наша млада (и лепа) тенесирка и интервјуу Би-Би-Сију испљувала Србе и Србију. Да се зна, успех има цену, а најчешће душу!

Из овог бунила трже ме звук телефона. Познаница тражи од мене да јој нађем број телефона „илегалне“ представнице „Школске књиге“ из Загреба у Шапцу. Треба јој један уџбеник, за шести разред. Осетивши моје запрепашћење, објасни ми да то користе учитељи у настави у основним школама, да је то мода, тренд, да се учитељи такмиче ко ће набавити хрватске уџбенике. Дам се у потрагу за „илегалном“ представницом „Школске књиге“ у Шапцу. Назовем познаника – књижара, а он као из топа:

- Ма, ја сам то радио прошле године, сад то ради нека жена. Немам њен телефон, али га мора бити на сајту „Школске књиге“.

Упитам га шта се то догађа, а он онако шететски рече:

-На обуци смо истренирани да сваком учитељу који прихвати да ради по хрватском уџбенику покло-нимо и торбу. Учители се, наравно, ожимају за торбе...

Отвори се, земљо! И ето, поноћ је прошла, а ја не могу да спавам.

Гледам у плафон и размишљам, шта нам се догађа, да ли је ово некаква видео игра или ја постојим, а део мог народа не мари за своју културу. Шта ће бити кад за деценију-две, кад та деца која уче уз помоћ хрватских уџбеника забораве и српски језик, као што су заборавили ћирилицу! Хоће ли бити Хрвати? Хоћемо ли ми Срби престати да постојимо? Да ли ће се, на крају, моји унуци стидети свог деде, Србина?

Глас јавности, 28. јун 2008. стр. 18.

СРБИЈА И ЕВРОПСКА УНИЈА

Читам новине. Куд год погледам новинари плачу због неспоразума у српској влади око приступања ЕУ. Плаше ме да ћемо бити изоловани, одбачени на «сметлиште историје», ако, наравно, опет пропустимо «шансу»! Шта у овој логоци није у реду?

Сећам се да је СФР Југославија била занимљива држава и да је могла целовита да уђе у Европску (тада) заједницу. Европска унија то није хтела. Разбила је међународно признату земљу, а новим државама насталим на њеном згаришту била је главна бабица. Увек

главна бабица. И увек на страни сепаратиста и оних који су били против Срба. Подржала је Словенију у «малом прљавом рату» и инсистирала да је ЈНА «окупатор» у Словенији. Инсистирала је на њеном повлачењу из дежеле. Логика и међународно право нису помогли. ЈНА се повукла, а Словенија постала «самостална» таман толико да призна независност Косова и Метохије».

Затим рат у Хрватској. Европска унија је подржала пројекат стварања Велике Хрватске, оне покрајине које никада нису биле у саставу Хрватске постадоше «хрватска стечевина». Српски народ је створио своју државу – Републику Српску Крајину. На жалост, није опстала. Није опстала јер је агресују Хрватске на ову државу подржала, Европска унија.

Затим је ту Босна и Херцеговина. Јуначком борбом српски народ се сачувао у овој исконски српској земљи. Формирао је своју републику која је доживела и међународно признање. Али... Али ту је опет Европска унија са својим «високим представницима». Миц по миц одузимали су надлежности Републици Српској и предавали «Бошњацима». На сваки помен Срба да као конституитивни народ имају право на самоопредељење, тј. прикључење Србији стизале су отворене претње и, наравно, санкције.

Космет је посебо питање. Да би се испровоцирао српски народ Европска унија и њен спонзор САД, изазвали су насиље албанске националне мањине према Србима. Наоружавали су их. Финансирали су их и политички подржавали. На крају су учествовали, 1999. године, пуних 78 дана, у безочној агресiji, односно бомбардовању Србије. Уз бомбе Србијом су просипали и осиромашени уранијум. Кажу из љубави!

Онда су извели револуцију у Србији и на власт поставили своје људе који су очигледно били корумпирани. Управо од ЕУ. Давали су масне повластице европском бизнису. Давали су дозволе за рад европским банкама и право да Србима намећу више него зеленашке камате.... Корумпирани српски политичари су помогли ЕУ да се Црна Гора осамостали... Корумпирани српски политичари, између осталог, требали су да се «одрекну Космета»... Нису, међутим, рачунали на Коштуницу, На Српску радикалну странку...

Читам, на неким сајтовима, да захтев ЕУ да влада у Београду призна независност Космета, није последњи захтев. Има их још најмање 35.

Наравно, уз све напред речено, ЕУ је у Србији све време водила перманентни **културни рат (против српске културе)**. Подржавали су пројекте који су имали за циљ «усвајање европских вредности и европског идентитета», а омаловажавали и ругали се традиционалној српској култури и вредностима. На удару су се нашле Српска православна црква, Српска академија наука и уметности, Војска..., али и знаменити појединци – свети владика Николај Велимировић, отац Јустин Поповић, Иво Андрић...

Одличан пример културног рата против Србије је понашање Европске уније према Црној Гори. Тамо је Европа подржала све антисрпске организације, укључујући и тзв. Црногорску православну цркву, мењање имена српског језика у матерњи... Другим речима културним ратом Европска унија је хтела да подржи тзв. Евро-Србе, оне који су прихватили «европске вредности и европски идентитет».

Какаве су то «европске вредности и европски идентитет», шта је њихова садржина?

Из оног што се очигледно види, ако се, наравно, то жели, овај идентитет и вредности значе да Срби не треба да практикују легалну православну веру, не треба да слушају своју музику, не треба да следе косовски мит, а треба да прихвате Црну Гору као државу тзв. Црвених Хрвата и, наравно, морају да мрзе Русе. Морају много да мрзе Русе! Колико пута смо чули «Србима није место уз Русе, већ у Европи!» Не разумем, зашто нам није место уз Русе?

Моје дубоко уверење је да је ЕУ сателит САД која организује ову надржавну творевину (у унију и НАТО), даје јој идеологију, тј. систем вредности и идентитет... Све то чини јер жели да освоји Русију и опљачка њена богатства. Зар није З. Бжежински написао књигу «Свет без Руса», а Србе су увек сматрали балканским (малим) Русима. Идеја је, пошто су Срби за разлику од Руса мали народ, да ове прве денацификују и претворе у Европљане који мрзе Русе... И не само Србе и Бугаре и Румуне и Литванце и Летонце и Пољаци... нагоне да мрзе Русе и, наравно, да се укључују у НАТО!

Руси, хвала Богу, нису без оружја. Због тога, очигледно, Американцима, Немцима, Енглецима и Францима не одговара да они гину у Русији, зато припремају нове Европљане, а мамац је Европска унија. Но, пре уласка у унију морају у НАТО, а НАТО опкољава Русију...

Зато је моје дубоко уверење да нас у ЕУ не зову да са нама поделе своје богатство, већ да од нас направе топовско месо за руско оружје. Због тога ми сва ова прича и плач за Европском унијом пре личи на дечју приповетку «Звали магарца на свадбу», него на озбиљна пропитивања о спољно-политичким оријентацијама Србије. Да подсетим да у споменутој причи

богати мачак прави свадбу за свога сина. Спремио много јела и пића, обезбедио музику... Међутим, појави се својта за коју су муслили да неће доћи. Испоставило се да меса има, али нема воде, дрва, млека и кобасица... Домаћини се почеше преганјати ко треба да оде по све то. Нико неће. Тада се тетка Циљинка умеша и рече да зна некога ко ће завршити посао. Послала је ласту да позове на свадбу старог магарца који је са сином дремао у штали. Млади магарац се побуни. Зашто зову њега старог на свадбу, а не младог: «Зар ја нећу боље играти и лепше певати него ти? Ја сам као створен за весеље».

Стари магарац погледа тугалјиво и рече: «Знам ја зашто ме зову. Ваљда им је понестало дрва или воде». «Шта ћеш, таква ти је магарећа судбина» - озбиљно ће ласта.

Чини ми се да је ово примерена прича и кад смо ми и Европска унија у питању. Не зову они нас да једемо, пијемо и певамо, већ што им треба магарац да обави послове које они неће.

ЛИТЕРАТУРА

- Арешњв, Андрей: Евросоюз: бросок на Кавказ,
<http://www.fondsk.ru/article.php?id=1450>
- Аст, Слободанка: Америка у очима других: Опасна и невольена, *Нова српска политичка мисао*,
http://www.nspm.org.yu/koment2006/2006_ast_amerika1htm
- Антонић, Слободан: Срби и «Евро-Срби», *Политика*,
Београд, 05. 04. 2007.
- Антонић, Слободан: Културни рат у Србији, *Нова српска политичка мисао*,
http://www.nspm.org.yu/kulturnapolitika/2007_ant_kulturni_rat.htm
- Бабасов, Е. М.: *Основы идеологии современного государства*, 2-3 издание, дополненное, Амалфея, Минск, 2004.

- Батаковић, Душан Т.: Прошлост територија: Косово од Велике сеобе до распада Југославије, *Свети Кнез Лазар*, бр. 2, Призрен, 1997.
- Большой словарь по социологии, проект www.rusword.com.ua
- Баранец, Виктор: Кто угрожает России?, *Комсомольская правда*, 27. 07. 2004.;
- Батюк, Владимир: Сила и слабость НАТО, Фонд стратегической культуры, <http://fondsk.ru/print.php?id=1232>
- Бегер, Виктор: Россия – ЕС. Время принимать решения, <http://www.fondsk.ru/article.php?id=1447>
- Братерский, В. М.: Теория модернизации: обзор американских концепций, *США: экономика, политика, идеология*, №, 9, Москва, 1990.
- Богдановић, Димирије: Косовска битка у историји и свести српског народа, *Глас цркве*, бр. 3, Шабац, 1989.
- Богдановић, Димитрије: *Књига о Косову*, САНУ, Београд, 1986.
- Бобић-Мојсиловић, Мирјана: Рођаци са села, *Вечерње новости*, 7. децембар 2008.
- Бећковић, Матија: Косово је најскупља српска реч, *Глас цркве*, бр.3, Шабац, 1989.
- Бенедиктов, Кирилл: Балканский рынок «Газпрома», *Новая политика*, <http://www.novopol.ru/article34389.html>
- Бунтующая Европа. Массовые беспорядки расползаются по ЕС, <http://novopol.ru/text59669.html>
- Вебер, Макс: *Сабрани списи о социологији религије*, том И, Издавачка књижевница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад, 1997.
- Вучинић, Маринко М.: Културна политика на ничијој земљи, *Нова српска политичка мисао*,

http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007_kovacevicr1.htm

Вучинић, Маринко М.: Србија – и Европа и Русија, *Нова српска политичка мисао*,
http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2008_vucinic1.htm

Волков, Владимир: По националним кућама, Словенски народи у XXI веку: дијагноза и прогнозе, у Зборнику: *Јединство православних Словена*, приредио: Зоран Милошевић, Филозофски факултет, Источно Сарајево, 2006.

Гајић, Саша: «Јужни ток» у геополитичком кључу, *Нова српска политичка мисао*,
http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2008_gajic1htm

Гиденс, Ентони: *Социологија*, ЦИД, Подгорица, 1998.

Гронски, А. Д.: Проблеми руског утицаја на интелектуални живот у Белорусији, у зборнику радова *Јединство православних Словена*, књ. 2, приредио: Зоран Милошевић, Институт за политичке студије, Београд, 2008.

Гордон, А. П.: Развипки и ловушки переходного периода, *Полис*, № 4, Москва, 1994.

Герасимов, Иља: Руски менталитет и модернизација, у зборнику: *Феноменологија руске душе*, Логос, Београд, 2008.

Генадий Друзенко, Евросоюз – Россия: стратегические партнеры, конкуренты или оппоненты?, *Зеркало недели*, № 45 (624) 25 ноября – 1 декабря 2006

Група Аутора, *Једноазбучје и у правопису српског језика спас за ћирилицу*, Ћирилица, Нови Сад, 2007.

Гринберг, Т. Э.: *Политические технологии, ПР и реклама*, Аспент прес, Москва, 2005.

- Дарендорф, Р.: Дорога к свободе: демократизация ее проблемы в Восточной Европе, *Вопросы философии*, № 9, Москва 1990.
- Демулин, Михаил: Россия – Евросоюз: друзья, попутчики, оппоненты, *Ведомости*, № 77, 02. 05. 2006.
- Дэвид Д./ Джери Дж., *Большой толковый социологический словарь*, Москва, 2001.
- Дневник*, Нови Сад, 20. 8. 2008.
- Дзюбка, И. С.: *Политология*, «Вища школа», Киев, 2001.
- Дугин, А.: *Основы геополитике*, кн. 1: Будущность Русије, Екопрес, Зрењанин, 2004.
- Дугин, Александр: Русско-сербская империя против империи американской, *Српска политичка мисао*, 1- 2, Београд, 2008.
- Ђуретић, Веселин: *Српска беспућа двадесетог века*, Српска радикална странка, Београд, 2006.
- Ђурић, Винко: *На половини пута*, Владимир Путин и васкрс Русије, Београд, 2004.
- Експерт*, № 43 (489), 14. ноября 2005 года
- Evrotitanik*, ekonomski razlogi proti evru, Skupina Neutro, Ljubljana, 2001.
- Затулин, Константин: Деградиција проруских снага Србије није у нашем интересу, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2008_zatulin1.htm
- Зиновјев, Александар: *Запад*, феномен западњаштва, Наш дом, Београд, 2002.
- Зундхаусен, Холм: *Историја Србије од 19. до 21. века*, Клио, Београд, 2008.
- Искендеров, Петр: Евросоюз приступил к реализации на Кавказе югославского сценария, <http://www.fondsk.ru/article.php?id=1560>

- Ивановић, Игор: Мека окупација и конзервативни устанак, *НИН*, 08. јануар 2009.
- Јевтић, Мирољуб: Албанско сукобљавање, *Српска слободарска мисао*, бр. 5, 2002, стр. 296.
- Јевтић, Мирољуб: Албанија: од анархије до балканског идентитета, *Војно дело*, бр. 6, Београд, 2000.
- Јевтић, Атанасије: Косовски завет, *Глас цркве*, бр.2, Шабац, 1987.
- Јанковић, Тања: Сиромаштво убија Србију, *Нова српска политичка мисао*, [хттп://www.nspm.org.yu](http://www.nspm.org.yu)
- Јовановић, Бојан: Културни образац и културни идентитет, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/kulturnapolitika/2007_bojan_jovanovic1.htm
- Јовановић, Слободан: О српском националном карактеру, *Глас цркве*, бр.2, Шабац, 1993.
- Јевтић, Атанасије: *Богословље Светог Саве*, Св. Симеон Мироточиви, Врњачка Бања, 1991.
- Јевтић, Атанасије: *Духовност православља*, «Храст», Београд, 1990.
- Јовановић, Мирослав Н.: Колико Европска унија треба Србију и колико Србија Европску унију? Основна питања и одговори, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/ekonomskapolitika_2006_mm-eu1.htm
- Коларић, Иван: *Харизма и мит Светог Саве српског*, Легенда, Чачак, 2004.
- Колективная стратегия ЕС по отношению к России, [www. eug. ru](http://www.eug.ru)
- Кнежевић, Милош: *Отмица Косова*, Институт за политичке студије, Београд, 2006.

- Колхамер, Зигфрид: *Културни темелји привредног успеха, Нова српска политичка мисао*,
http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007_kolhamer1.htm
- Ковачевић, Млађен: *Спољни дуг и степен задужености Србије (1), Нова српска политичка мисао*,
http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007_kovacevicr1.htm
- Колесников, Андрей: *Увидеть Путина и умереть*, Эксмо, Москва, 2005.
- Kovačev, Dušan: *TAJNI PROJEKAT „RE-AUTONOMIJE“ VOJVODINE*,
http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2008_kovacev5.htm
- Coughlan, Anthony: *Temeljna kritična dejstva o Evropski uniji*, Skupina NEUTRO, Ljubljana, 1999.
- Красильщиков, А. В.: *Модернизация и Россия на пороге XXI века, Вопросы философии*, № 7, Москва, 1993.
- Купряшихин, Л. Г.: *Политическая модернизация*, Москва 1991.
- Лесников, Г. П.: *Стратегия экономических отношений России с Евросоюзом*, <http://econom.mslu.ru>
- Lukšič, Igor / Pikalo, Jernej: *Uvod v zgodovino političnih idej*, Založba Sophia, Ljubljana, 2007.
- Marković, Ratko: *Šežnja za državom*, *Pečat*, br. 31, 26. septembar 2008.
- Майхрович, С. Альфред: *Идеология*, Издательство «Право и экономика», Минск, 2001.
- Močnik, Rastko: *Konsenzualna vladavina ljudstva, Društvo 2000*, št. 189 – 191, Ljubljana, 2007.
- Мельник, В. А.: *Политология*, «Вышэйшая школа», Минск, 2002.
- Медведев, Рой: *Путин – повратак Русије*, *Новости*, Београд, 2007.

- Модернизация политическая,
http://mirslouvrei.com/content_pol/MODERNIZACIJA-POLITICHESKAJA - 4997.htm
- Мельник, В. А.: *Современный словарь по политологии*, Книжный дом, Минск, 2004.
- Милошевић, Зоран: *Транзиција и српска црква*, Институт за политичке студије, Београд, 2004.
- Милошевић, Зоран: *Бошњачко поништавање Срба*, Завод за уџбенике и наставна средства, Српско Сарајево, 2004.
- Милошевич, Зоран: *Православие и неолиберальная демократия*, Сборник статей, *Управление и власть*, Выпуск 2, РИВШ, Минск, 2004.
- Милошевић, Зоран: *Реформа науке у Русији, Војно дело*, бр. 3, Београд, 2005.
- Милошевич, Зоран: *О войне и Европе, Философские мысли святителя Николая Велимировича (И - ИИ)*, «Новая книга России», № 2, Москва, 2006; № 3, Москва, 2006.
- Милошевић, Зоран: *Руско питање данас*, Институт за политичке студије, Београд, 2006.
- Милошевић, Зоран: *Модернизација и национализам*, Заслон, Шабац, 2006.
- Милошевич, Зоран: "Веймарская метафора" и Россия. К вопросу об отношениях России и США // *Традиции в контексте русской культуры: Межвузовский сборник научных работ*. Выпуск ХШ.- Череповец, ЧГУ, 2006.
- Милошевић, Зоран: *Русија и интеграције на постсовјетском пространству, Зборник Матице Српске за друштвене науке*, бр. 120, Нови Сад, 2006.
- Милошевић, Зоран: *Руско питање данас*, Институт за политичке студије, Београд, 2006.

- Милошевич, Зоран: Социологија религије у Србији: међу науком и политиком, *Вестник Череповецког државног универзитета*, № 1, Череповец, Руска Федерација, 2006.
- Милошевић, Зоран: Актуелност национализма данас, *Српска слободарска мисао*, бр. 3, Београд, 2006.
- Милошевич, Зоран: Действуй быстро и эффективно! Дипломатическая активность боснийско-герцеговинских епископов по разрушению республики Сербской, <http://www.voskres.ru/bratstvo/miloschevitsch1.htm> (2006)
- Милошевић, Зоран: *Путинова политика*, Институт за политичке студије, Београд, 2007.
- Милошевић, Зоран: Политичке странке и корупција, *Политичка ревија*, Београд, бр. 1, 2007.
- Милошевић, Зоран: “Путинизам” – савремена идеологија Руске федерације, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007
- Милошевич, Зоран: «Славјанский вопрос» и православие. Балканы: вчера, сегодня... завтра? ГОУ ВПО «Череповецкий государственный университет», Череповец, 2007.
- Милошевић, Зоран: Глобализација и медији, *Српска слободарска мисао*, Београд, бр. 14, 2007.
- Милошевић, Зоран: *Социологија масовних комуникација*, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2007.
- Милошевић, Зоран: Пропали покушај разбијања савеза, *Глас јавности*, Специјални додатак «НАТО сила и неправда», 3. октобар 2007.
- Милошевич, Зоран: Литва и Польша: под аккомпанемент демагогије, *Беларуская думка*, Минск, № 10, 2007.
- Милошевич, Зоран: «Политические партии и коррупция», у зборнику: *Историческая наука в контексте социгу-*

манитарного знания: традиции и современные подходы, (I) Череповец, 2008.

Милошевић, Зоран: Антисрпство са екрана, *Правда*, Београд, 23 – 24. јануар 2008.

Милошевић, Зоран: *Од Малоруса до Украјинаца*, прилог проучавању промене културног и националног идентитета Малоруа, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2008.

Милошевич, Зоран: Идеологија католическо-православног конфликта, у: «Религија и общество – 2: актуальные проблемы современного религиоведения», Сборник научных трудов, МГУ, Могилев, 2007.

Милошевич, Зоран: Политические партии и коррупция, *Вестник Череповецкого государственного университета*, № 2, Череповец, 2008.

Милошевић, Зоран: Појам и теорије политичке модернизације, *Српска политичка мисао*, бр. 3, Београд, 2008.

Милошевич, Зоран: Особенности русского национализма, у: *Феномен гражданского сознания в российском обществе конца XIX – начала XX вв. Деятельность братьев Верещагиных*, Материалы всероссийской научной конференции, Череповец, 2008.

Милошевич, Зоран: Русские и сербы, Экономическое сотрудничество русских и сербов и разрушение святославского культурного образа, *Новая книга России*, № 11, Москва, 2008.

Милутиновић, Владимир: Идеологије идентитета, *Нова српска политичка мисао*,
http://www.nspm.org.yu/kulturnapolitika/2007_vm_identitet.htm

Novi statut Vojvodine probni balon za samostalnu državu,
<http://www.index.hr/vijesti/clanak/novi-statut-vojvodine-probni-balon-za-samostalnu-drzavu/400129.aspx>

- Нинков, Јасмина: Коперникански обрт: дефинисање културе као средства економског и друштвеног развоја Србије, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007
- Никонов, Евгений: Прямо на глазах Европа всё больше становится колонией Америки, <http://www.globala-ffairs.ru>
- Овчина, Исмет: *Политичке странке и демократија*, ДЕС, Сарајево, 2007.
- Общая и прикладная политология*: Учебное пособие, Под общей редакцией В. И. Жукова, Б. И. Краснова, МГСУ/ Союз, Москва, 1997.
- Панарин, Александр: *Народ без элиты*, Алгоритм/ Эксмо, Москва, 2006.
- Петровић, Драган: *Русија на почетку XXI века*, Прометеј, Нови Сад/ Институт за политичке студије, Београд, 2007. *Реџат*, br. 1, 2008.
- «Политическая модернизация». Реферат. <http://www.bestreferat.com.ua/referat/detail-22845html>
- Политическая модернизация. <http://www.tspu.tula.ru/res/other/politolog/lec12.html>
- Паспопов, Н. П.: *Политическое развитие и модернизация*, Нижний Новгород, 1994.
- Политическая модернизация. <http://www.politreferat.popal.ru/article250.html>
- Панарин, А.: процеси модернизације и менталитет, *Феноменологија руске душе*, Логос, Београд, 2008.
- Политическая модернизация. <http://www.politreferat.popal.ru/article250.html>
- Подшивсчкинс, И. В.: *Социальные технологии*: Проблемы методологии и практики, Кишинев, 1997.

- Ранковић, Љуба: Светосавље, *Глас цркве*, бр. 1, Шабац, 1993.
- Радун, Бранко: «НАТО држава и НАТО лобисти, Нова српска политичка мисао, http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007_radun_nato.htm
- Радоњић, Јован: Римска курија и јужнословенске земље од XVI до XIX века, Београд, 1950.
- Ранковић, Миодраг: Србија у мрежама Новог светског хегемонизма, *Српска слободарска мисао*, бр. 1, 2000.
- Рачков, П. А.: О смрти и бессмертности идеологије, *Вестник Московског универзитета*, Сериа 7, № 2, 1999.
- Рыбаков, В. А.: К вопросу о роли идеологии в современном государстве, *Вестник Омского университета*, Вып. 1, Омск, 1998.
- Роджерс, К.: К науке о личности, *История зарубежной психологии*, Тексты, Москва, 1986.
- Рот, Никола: *Психологија личности*, осмо издање, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1976.
- «Россия, слава Богу, – это не Ирак», <http://www.nashi.su/announcements/7>
- Российская социологическая энциклопедия*, Под общацей редакцией академика РАН Г. В. Осипова, Москва, 1998.
- Сеобе српског народа од XIX до XX века*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1990.
- Североатлантический альянс (НАТО), <http://files.korrespondent.net/organizations/nato/>
- Све већи број европских земаља преиспитује своје учешће у НАТО, ВОА, 02. 10. 2006. Према: *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/Debate/2006_nato_4.htm

- Сорокин, Александр: Информационные амбиции Пентагона,
<http://www.отецество.org.yu/pхprint.pхp>
- Соловьев, А. И.: *Политология*, Политическая теория – политические технологии, Аспект пресс, Москва, 2005.
- Sobrino, Jon: Kritika današnjih demokracij in poti do njihovega počlovečenja po svetopisemsko-jezusovskem izročilu, *Znamenje*, št. 3 – 4, Petrovče, 2008.
- Сорге, Бартоломео: Скривено зло странчарења, у зборнику: *Хришћанство и политика*, приредио Зоран Милошевић, Бели анђео, Шабац, 1998.
- Сурков, В. Ю.: Суверенитет - это политический синоним Конкурентоспособности,
<http://www.nashi.su/announcements/4>
- Суверенная демократия: история с продолжением, «Профиль», 09. 07. 2007. Према: http://www.edinorus-ural.ru/analytics/society/2007/07/12/society_1194.html
- Социология: Энциклопедия* / Сост. А. А. Грицанов, В. Л. Абушенко, Г. М. Евелькин, Г. Н. Соколова, О. В. Терещенко, Москва, 2003.
- Суботић, Драган: Друштвене промене у савременом друштву, *Политичка ревија*, бр. 4, Београд, 2006.
- Тројицки, Сергије: Свети Сава и словенство, у зборнику: *Јединство православних Словена*, књ. 1, приредио: Зоран Милошевић, Филозофски факултет, Источно Сарајево, 2006.
- Тврдишић, Данило: Русија и Србија на раскршћу миленијума, *Нова српска политичка мисао*,
http://www.nspm.org.yu/koment_2007/2007_ninkov1a.htm
- Томанић, Милорад: *Српска црква у рату и ратови у њој*, Медијска књижара Круг, Београд, 2001.
- Тодоровић, Миленко Мишо: *«Милосрдни» против Белог анђела*, Свет књиге, Београд, 2000.

- The Washington Post*, 30. 11. 2004.
- The Washington Times*, 20. 9. 2007.
- The Gardian*, 21. 11. 2007.
- Ђулибрк, Светозар: *Џвиђићева социологија Балкана*,
Институт друштвених наука/ Просвета, Београд, 1982.
- Фишер, Сабина: Евросоюз и Россия: как спасти партнерство, *Россия в глобальной политике*, № 3, 2008
- Филимонова, Анна: ЕС, США и поэтапный демонтаж
Сербского государства,
<http://www.fondsk.ru/article.php?id=1318>
- <http://www.ihus.us/ihus/viewtopic.php?t=471&sid=8f1bdf0e5dba01873d810bc5555ba9b5>
- Храбак, Богумил: Косовски комитет 1918 – 1924. године,
Зборник радова Филозофског факултета, XXXII,
Косовска Митровица, 2003.
- Храбак, Богумил Албански емигранти у Југославији 1948 –
1954., *Токови историје*, бр. 1 – 2, Београд, 1994.
- Хохлышева, Олга: Особености миротворчества США, НАТО
и запада в целом на Балканах (к вопросу об уроках
Косовского кризиса),
<http://www.prof.msu.ru/publ/balk/010.htm>
- Handelsblatt*, 20. 4. 2005.
- Хард, Мајкл / Негри, Антонио: *Империја*, ИГА«М», Београд,
2005.
- <http://ru.wikipedia.org>
- <http://www.evrazia.org/>
- Хефер, Сајмон: Еврофили против реалности: реалност ће
победити, *Нова српска политичка мисао*,
<http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/evrofilii-protiv-realnosti-ce-pobediti/s...>

- Хирдман, Свен: ЕС и Россия: по итогам председательства Швеции в ЕС, <http://www.edc.spb.ru>
- Чадаев, Алексей: *Путин. Его идеология*, Издательство «Европа», Москва, 2006.
- Шол-Латур, Петер: у интервјуу НИН-у од 31. 01. 2008.
- Шутановац, Драган: Место нам је у Авганистану и Ираку, *Нова српска политичка мисао*, http://www.nspm.org.yu/debata_2007/2007_sutanovac1.htm
- Шустов, Александр Российские телекомы на просторах Евразии, <http://www.fondsk.ru/article.php?id=1153>
- Шкулић, Милан: Терористички карактер НАТО агресије на Југославију, *Српска слободарска мисао*, бр. 3, 2000.
- Шуљагић, Сања: Основе напретка у процесу модернизације појединих држава (упоредни историјски модели, *Политичка ревија*, бр. 2, Београд, 2005.
- Шиян, А. А.: *Социальные технологии для XXI века: природа Человека и законы самоорганизации иерархических социальных структур*. Лаборатория Синергетики Живого, Хмельник, 1999.

НАПОМЕНА

За научни рад аутор ове књиге је добио три признања и то:

- *Медаљу Шолохова* Руске муниципалне академије за исказан хуманизам и истинитољубивост, лауреат за 2004. годину.
- Награда *Едуарда Валодина Савеза писаца Русије*, 2005. године, за истраживање: «Филозофска мисао светог Николаја Велимировића» (на руском).
- *Грамата* Руског центра за науку и културу у Републици Србији «Руски дом», «за значајан допринос у развоју и учвршћивању пријатељства и сарадње између Српског и Руског народа», лауреат за 2008. годину.

ОД ИСТОГ АУТОРА

(Монографије, уџбеници, зборници и брошуре)

ОДБРАНА ИЗМЕЂУ СНА И ЈАВЕ, АИЗ «Пословни биро», Београд, 1992.

ПОЛИТИКА И ТЕОЛОГИЈА, Градина/ЈУНИР, Ниш, 1994.

РЕЛИГИЈА НОВОГ СВЕТСКОГ ПОРЕТКА, Бели анђео, Шабац, 1995. (друго издање 1997. и треће 1999.)

ВЕРСКЕ СЕКТЕ И КУЛТОВИ, Бели анђео, Шабац, 1997.

ДЕМОКРАТИЈА ИЛИ ХРИСТОКРАТИЈА, Филип Вишњић, Београд, 1997.

СУДБИНА СВЕТА с религијске и научне тачке гледишта, Зборник радова (ур.), Бели анђео. Шабац, 1997.

ОТАЦ И ДЕТЕ, Бели анђео, Шабац, 1998. (друго издање 1999, треће 2000).

ХРИШЋАНСТВО И ПОЛИТИКА (Ур), Зборник радова, Бели анђео, Шабац, 1998.

ФЕМИНИСТИЧКА ТЕОЛОГИЈА (Ур.), Зборник радова, Ивис-публик, Београд, 1999.

СЕКТЕ И ДЕМОКРАТИЈА, Виша хемијско-технолошка школа, Шабац, 1999.

БОГОМ БЛАГОСЛОВЕНА ЗАБАВА, Бели анђео, Шабац, 2000.

ОКУЛТИЗАМ – ИДЕОЛОГИЈА НОВОГ СВЕТСКОГ ПОРЕТКА, Бели анђео, Шабац, 2000.

ИСКУШЕЊА ПРАВОСЛАВЉА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ, зборник радова. Приредио са С. Максимовићем, Српска православна црквена општина Брчко, Брчко, 2000.

КУГА НЕОЛИБЕРАЛИЗМА, од економије до икономије, Слободна књига, Београд, 2000.

ПРАВОСЛАВНА ВЕРОНАУКА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ, проблеми и перспективе, “Дабар”, Сарајево, 2001. (приредио са М. Васиљевићем).

ОСАМ ПРАВОСЛАВНИХ МЕДАЉОНА, Институт за политичке студије, Београд, 2001.

ЛЕТОПИС БРЧАНСКЕ ЦРКВЕ, Српска православна црквена општина Брчко, Брчко, 2001.

ДРУШТВЕНА ДОКТРИНА РИМОКАТОЛИЧКЕ ЦРКВЕ, Институт за политичке студије, Београд, 2001.

ОКУЛТИЗАМ – ДРЖАВНА РЕЛИГИЈА?, СПЦО, Брчко, 2002.

УМЕМО ЛИ ДА ЖАЛИМО? (коаутор са Бранком Б. Ђурићем), Српска православна црквена општина колубарско-гרבавичка, Брчко, 2002.

ЦРКВА И ПОЛИТИКА, православље и друштвене реформе, ИПС, Београд, 2002.

ПРАВОСЛАВЉЕ, ВРИЈЕМЕ И БОСНА, поуке из православља и прошлости Босне, зборник радова. Приредио са Р. Врачевићем, Бели анђеос/Српска православна црквена општина, Шабац/Добој, 2002

РИМ НЕ МИРУЈЕ, о старим и новим покушајима Римокатоличке цркве да потчини православне, зборник радова. Приредио са М. Васиљевићем, Бели анђеос, Шабац, 2003.

КО ЈЕ ХАНС ИВАН МЕРЦ, Бели анђеос, Шабац, 2003.

ТРАНЗИЦИЈА И СРПСКА ЦРКВА, о политичким моделима екуменизма демократије, образовања и културе у Српској православној цркви, ИПС, Београд, 2004.

БОШЊАЧКО ПОНИШТАВАЊЕ СРБА, Завод за уџбенике и наставна средства – Српско Сарајево, С. Сарајево 2004.

ЦРКВА, НАУКА И ПОЛИТИКА, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајевоу, Источно Сарајево, 2005.

ПРОФЕСОР ДР МИТАР МИЉАНОВИЋ, (Ур.) Заслон, Шабац, 2005.

УНИЈА. Политика Римокатоличке цркве према православним Словенима, Институт за политичке студије (Ур.), Београд, 2005.

НОВИ ПУТ РУСИЈЕ, Русија у поствизантијском геополитичком и религиозном вртлогу, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2005.

МОДЕРНИЗАЦИЈА И НАЦИОНАЛИЗАМ, Заслон, Шабац, 2006.

РУСКО ПИТАЊЕ ДАНАС, Институт за политичке студије, Београд, 2006.

ЈЕДИНСТВО ПРАВОСЛАВНИХ СЛОВЕНА (Ур.), Књига прва, Филозофски факултет, Источно Сарајево, 2006.

СОЦИОЛОГИЈА МАСОВНИХ КОМУНИКАЦИЈА, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2007.

ПУТИНОВА ПОЛИТИКА, Институт за политичке студије, Београд, 2007.

«СЛАВЯНСКИЙ ВОПРОС» И ПРАВОСЛАВИЕ.
Балканы: вчера, сегодня... завтра? ГОУ ВПО
«Череповецкий государственный университет»,
Череповец, 2007.

КУПОВИНА ДРЖАВЕ, Есеји о страначкој корупцији,
тржишту лојалности у медијима и евроскептицизму,
Институт за политичке студије, Београд, 2008.

ЈЕДИНСТВО ПРАВОСЛАВНИХ СЛОВЕНА (Ур.), Књига
друга, Институт за политичке студије, Београд,
2008.

ОД МАЛОРУСА ДО УКРАЈИНАЦА, прилог проучавању
промене културног и националног идентитета Мало-
руса, Завод за уџбенике и наставна средства,
Источно Сарајево, 2008.

РУСИЈА И БАЛКАН – питања сарадње и безбедности
(Ур), Институт за политичке студије, Београд, 2008.

ИЗ МАЛОРУССОВ В УКРАИНЦЫ, К вопросу об
изменении культурного и национального со-
знания малороссов, Сатись, Санкт-Петербург,
2009.

С А Д Р Ж А Ј

Уводно слово	5
--------------------	---

I

ПОЛИТИЧКА МОДЕРНИЗАЦИЈА

О ПОЈМУ И ТЕОРИЈАМА ПОЛИТИЧКЕ МОДЕРНИЗАЦИЈЕ	15
ШТА НИЈЕ У РЕДУ СА ДЕМОКРАТИЈОМ?	43
МОДЕРНИЗАЦИЈА ПРИВРЕДНЕ САРАДЊЕ РУСА И СРБА И ДЕГРАДАЦИЈА СВЕТОСАВСКОГ КУЛТУРНОГ ОБРАСЦА	53
СРБИЈА У ГЕОПОЛИТИЧКОЈ МИСЛИ АЛЕКСАНДРА ДУГИНА.....	82
НЕЗАВИСНОСТ КОСМЕТА – ИСТОРИЈСКО ПОДСЕЋАЊЕ И НОВА ПИТАЊА?	93
НАЦРТ СТАТУТА ВОЈВОДИНЕ – ОСНОВА ЗА ДЕНАЦИФИКАЦИЈУ СРБА У ПОКРАЈИНИ	107

II МОДЕРНИЗАЦИЈА ИДЕОЛОГИЈЕ

УЛОГА ИДЕОЛОГИЈЕ У РАЗВОЈУ ЛИЧНОСТИ	123
НАУКА И ИДЕОЛОГИЈА	139
СОЦИЈАЛНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ И РЕАЛИЗАЦИЈА ПРИНЦИПА ИДЕОЛОГИЈЕ	153
«ПУТИНИЗАМ» - САВРЕМЕНА ИДЕОЛОГИЈА РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ	164

III МОДЕРНИЗАЦИЈА, СРБИЈА И НАТО

НАТО И МЕДИЈИ	185
ЈЕДАН ПОКУШАЈ РАЗБИЈАЊА НАТО-а	196
ЗАШТО СВИ ЖУРЕ У НАТО?	202

IV МОДЕРНИЗАЦИЈА МЕДИЈА

АНТИСРПСТВО СА ЕКРАНА	209
О ДОДАЦИМА ГЛАСА ЈАВНОСТИ	214

V
МОДЕРНА ПОЛИТИКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

БУДУЋНОСТ ЕВРА	221
ЕВРОПСКА УНИЈА И РУСИЈА – СТРАТЕШКО ПАРТНЕРСТВО ИЛИ СТРАТЕШКА ЗАБЛУДА?	231
ШТА НАМ СЕ ОВО ДОГАЂА?	242
СРБИЈА И ЕВРОПСКА УНИЈА	245

Литература

ЦИП – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

316 . 334 . 3 : 316 . 422 (497 . 11)
321 . 7 (497 . 1)

МИЛОШЕВИЋ, Зоран, 1959 –

Политичка модернизација / Зоран Милошевић .
- 1 . изд. – Београд : Институт за политичке
студије , 2010 (Београд : Еселоге) . – 276 стр .
; 21 cm

«Књига ... настала је у оквиру научног
пројекта 'Друштвене и политичке претпоставке
изградње демократских институција у
Србији' ... » - - > стр. 5. – Тираж 300. –
Напомене и библиографске референце уз текст .
- Библиографија : стр. 250 – 263.

ISBN 978-86-7419-211-5

а) Друштвени процеси - Србија б)
Политичке институције – Модернизација -
Србија
COBISS.SR-ID 172914444